
فصل اول
تاریخچه وقوع حوادث طبیعی در ایران

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

حوادث طبیعی در زندگی بشر، واژه کاملاً آشنایی است و از بدو خلقت تاکنون، مهم‌ترین پدیده محیط زیست انسان بوده است. فرآیندهای طبیعی در تاریخ تمدن همواره جایگاه ویژه‌ای داشته است و در ادوار گذشته همراه با پیشرفت و تکامل اندیشه انسان‌ها به عنوان یک عامل اساسی و تعیین‌کننده در زمینه‌های مذهبی، اقتصادی و اجتماعی مطرح شده و جامعه بشری هیچگاه از تأثیرات مساعد و نامساعد آن بی‌بهره نبوده است. شناخت حوادث طبیعی و سازگاری با سیر تحول آن از صورت یک نیروی ناشناخته خارق العاده در گذشته به یک توان بالقوه آشنا و قابل کنترل در حال حاضر، نتیجه کوشش مستمر و تحمل صدمات بسیار بوده است و در جوامع امروزی، اقدامات مؤثری در زمینه‌های مختلف اجرا شده است تا هنگام بروز حوادث، کمترین ضایعات و بیشترین بهره‌وری حاصل شود.

حوادث طبیعی هم‌چنان دارای پیامدهای خسارتی و بازدارنده در اشکال مختلف محیط زیست هستند و با ازدیاد جمعیت و بالا رفتن ارزش‌های اقتصادی موجود، زیان اقتصادی ناشی از یک حادثه طبیعی با حوادث مشابه گذشته از هر لحاظ، غیر قابل مقایسه است.

۱-۱. تعریف حوادث طبیعی

حوادث طبیعی، دارای صفات مشخص زیر هستند:

- نسبتاً غیر معمول بوده و در واقع، نادرالوقوع هستند
- ناگهانی، غیر متظره و خسارت‌زا هستند.

با این که حوادث طبیعی از لحاظ نیروهای غیر قابل کنترل در زمان وقوع (و نه آثار خسارتی) وجه مشترک دارند، ولی به خاطر خصوصیات ذاتی مکانیزم، شرایط اقلیمی، پیشرفت‌های علمی و عملی و ... تفاوت‌هایی با یکدیگر دارند؛ که این وجه تمایز، موجب تنوع در بروز حادثه و خسارت‌های وارده می‌شود و ناگزیر هر کدام شیوه خاصی برای شناخت و مقابله نیاز دارند. با توجه به نوع حادثه، توان تخریبی، سابقه خسارتی (از لحاظ فراوانی و میزان مالی)، منطقه ظهور، شناخت علمی و عملی و برنامه‌ریزی جهت مقابله با آن، می‌توان نتیجه گرفت که چرا حادثه‌ای مانند زلزله، یک خطر مهلک شناسایی شده است و متقابلاً خطر انقلابات جوی به خاطر پیشرفت‌های زیاد در علم هواشناسی و هوانوردی یک پدیده طبقه‌بندی شده تقریباً مشخص شناخته می‌شود.

حوادثی چون زلزله، سیل، خشکسالی، طوفان، آفات و بیماری‌های نباتی، زمین‌لغزش، بهمن، ریزش‌ها، لغزش‌های زیر دریایی، خودسوزی جنگل‌ها، نفوذ و پیشروی آب (در خشکی)، صاعقه، سنگ‌ریزش، انجماد و سرمازدگی، گروهی از حوادث‌اند که معمولاً خطر و خسارت ناشی از آنها غیرقابل پیش‌بینی است.

در این گزارش، به زلزله و سیل که بیش از دیگر حوادث طبیعی در ایران رخ می‌دهند و قادرند آثار زیان‌بار اقتصادی برای واحدهای مسکونی به بار آورند، اشاره می‌شود.

۱-۲. سوابق وقوع زلزله و سیل و خسارت ناشی از آن در کشور

سرزمین ایران به دلیل واقع شدن بر روی کمربند زلزله‌خیز آلپ - هیمالیا و تنوع شرایط اقلیمی و جغرافیایی، یکی از ده کشور حادثه‌خیز جهان است.

۱-۲-۱. زلزله

زلزله یا زمین‌لرزه، از مخرب‌ترین حوادث طبیعی است که موجب هولناک‌ترین وقایع با حجم بالای خسارت می‌شود. نتیجه اطلاعات موجود، بیان‌گر این است که زلزله عمدتاً ناشی از تحرک پوسته زمین است و از این‌رو، در هر منطقه که زلزله‌خیز است احتمال تکرار حادثه با شدت‌های مختلف وجود دارد، هم‌چنین سوابق آماری این حادثه نشان‌دهنده وجود یک دوره تناوب با برگشت است و این روند، در طول تاریخ - با کمی تغییر - حفظ شده است. برای وقوع زمین‌لرزه علل متفاوتی به شرح زیر، ذکر شده است:

- وقوع زلزله در اثر خروج مواد مذاب از درون زمین

- وقوع زلزله در اثر ریزش غارهای زیر زمینی

- وقوع زلزله در اثر فعالیت گسل‌ها

- وقوع زلزله در اثر حرکات قاره‌ای

- وقوع زلزله در اثر خروج گاز از درون زمین

شرایط ساختار زمین‌شناسی و تکتونیکی ایران در کره زمین نشان می‌دهد که صفحه‌ای که فلات ایران روی آن واقع شده است، بین صفحه عربستان در جنوب و صفحه اروپا در شمال در حال فشرده شدن است. در طول تاریخ، زمین‌لرزه‌های بسیاری در کشور ما روی داده است. اکثر این زمین‌لرزه‌ها در منطقه زاگرس و با بزرگی حدود ۵/۵ تا ۶ در مقیاس ریشتر اتفاق افتاده‌اند. در منطقه البرز، زمین‌لرزه کم ولی با ریشتر بالا اتفاق می‌افتد. اگر به این مناطق، منجیل، رودبار، سفیدابه، بجنورد، اردبیل، داراب، قائن، بیرجند، گلباف و کازرون را هم اضافه کنیم، در واقع اکثر مناطق مسکونی کشور ما در مناطق پرخطر قرار دارند.

آمار زلزله‌های شدید ایران در قرن گذشته تاکنون نشان می‌دهد که به طور متوسط هر ۸ ماه یک بار، زمین‌لرزه‌ای با شدت کمتر از ۵ ریشتر، هر دو سال یک زمین‌لرزه با بزرگی ۶ ریشتر و هر ۱۰ سال یک زمین‌لرزه با بزرگی ۷ ریشتر روی می‌دهد. با توجه به وضعیت ساختمان‌ها در ایران، شهرهای کشور ما در زمین‌لرزه ۵/۵ تا ۶ ریشتر و روستاها در زمین‌لرزه ۴/۵ ریشتر و بیشتر از آن، شدیداً آسیب پذیرند (جدول ۱ پیوست). از طرفی ۶۶ درصد کشور در مناطق زلزله‌خیز واقع شده است و ۹۰ درصد جمعیت ایران در این مناطق زندگی می‌کنند.

زمین‌لرزه‌های بزرگ در ایران در طی قرن گذشته (از سال ۱۳۸۴ - ۱۲۸۱)

- در کره زمین به طور متوسط، سالانه حدود ۸۰۰ زمین‌لرزه با بزرگی ۵ تا ۶، ۱۰۰ زمین‌لرزه با بزرگی ۶ تا ۷ و ۱۵ زمین‌لرزه با بزرگی ۷ تا ۸ درجه در مقیاس ریشتر روی می‌دهد.
- در سرزمین ایران احتمال می‌رود که به طور متوسط هر ۸ ماه یک بار، حداکثر یک زلزله با شدت کمتر از ۵ ریشتر، هر دو سال، یک زمین‌لرزه با بزرگی ۶ ریشتر و هر ۱۰ سال یک زمین‌لرزه با بزرگی ۷ ریشتر یا بیشتر روی دهد.
- شهرهای کشور ما در زمین‌لرزه ۵/۵ تا ۶ ریشتر و روستاها در زمین‌لرزه ۴/۵ تا ۵ ریشتر به طور جدی آسیب پذیرند. این موضوع بهتر قابل درک است وقتی بدانیم که ۶۶ درصد مساحت کشور در مناطق زلزله‌خیز واقع شده است و ۹۰ درصد جمعیت کشور در این مناطق زندگی می‌کنند.
- ۹۷ درصد شهرهای کشور ما در معرض زمین‌لرزه ۶/۶ ریشتر قرار دارند، که ۷۸ درصد شهرها حتی در معرض زمین‌لرزه ۸ ریشتری هستند.
- از سال ۱۹۰۲ میلادی (۱۲۸۱ شمسی) تا پایان سال ۲۰۰۳ میلادی (۱۳۸۲ شمسی) کلاً ۱۱۲ زمین‌لرزه با تعداد کشته بیش از ۱۰۰۰ نفر در جهان رخ داده است که از این تعداد ۱۱ زمین‌لرزه، حدود ۹/۸ درصد از زمین‌لرزه‌های دنیا، در ایران بوده است.
- کمترین شدت زلزله ۵/۸ ریشتر مربوط به زلزله تربت حیدریه در سال ۱۹۲۳ میلادی (۱۳۰۲ شمسی) با حدود ۲,۲۰۰ کشته بوده است.
- بیشترین شدت زلزله ۷/۷ ریشتر مربوط به زلزله رودبار در سال ۱۹۹۰ میلادی (۱۳۶۹ شمسی) با حدود ۵۰,۰۰۰ کشته بوده است.
- از سال ۱۲۸۱ تا پایان سال ۱۳۸۴، مجموعاً ۱۴ زمین‌لرزه بزرگ با درجه بیش از ۵ ریشتر در ایران به وقوع پیوسته است.

۲-۲-۱. سیل

سیل، به بالا آمدن نسبتاً زیاد آب رودخانه یا مسیل می‌گویند که می‌تواند علل مختلفی داشته باشد، از جمله انباشت غیر عادی و سریع یا فرار آب‌های سطحی از هر منبعی، توده وسیع ابرهای اشباع شده سرد، تقارن زمانی با فصل زمستان، طول مدت بارندگی و شدت آن و افزایش میانگین دمای جهانی که می‌توان از این میان به نزولات شدید آسمانی به عنوان عاملی اصلی اشاره کرد. سیلاب‌ها، هر از چند گاهی، خسارت‌های بسیاری به ساختمان‌های مسکونی و ... وارد می‌کنند. سیل، علاوه بر انسان‌ها به راه‌ها، تأسیسات آب، برق و گاز، اماکن عمومی، باغ‌ها، محصولات کشاورزی، دام و طیور و ... نیز خسارت وارد می‌کند.

به عنوان مثال، سیل سال ۱۳۷۸ در نکا (واقع در استان مازندران)، قسمت‌هایی از استان‌های گلستان و خراسان را نیز در بر گرفت. علت بروز این سیل، بارندگی شدید به علت استقرار یک سیستم پرفشار به همراه

امواج ناپایدار سطوح میانی جو در عرض‌های شمالی کشور بود. این سیل با سرعت $3/2$ متر بر ثانیه و ارتفاع ۸ متر، شهر نکا را به کام خود کشید و قبل از رسیدن به شهر نکا، حدود صدها هکتار از جنگل‌ها و اراضی روستاهای حاشیه را تخریب کرد و به حدود یک سوم شهر نکا خسارت وارد کرد. حدود ۳,۶۲۸ واحد مسکونی نیز آسیب دید.

۳-۱. آمار خسارت‌های (جانی و مالی) ناشی از زلزله و سیل

به طور متوسط، سالانه بیش از ۵۰ هزار واحد مسکونی در سطح کشور بر اثر وقوع حوادث طبیعی به ویژه زلزله و سیل تخریب می‌شوند و بیش از ۱۲۰۰ میلیارد ریال خسارت به تأسیسات زیربنایی و بیش از ۲۰۰۰ میلیارد ریال خسارت در بخش کشاورزی و دامی، به جز سرمازدگی و خشکسالی به بار می‌آید. در ۹۰ سال گذشته در ایران بیش از ۱۲۰ هزار نفر بر اثر حوادث طبیعی جان باخته‌اند، که از این میان ۷۶ درصد بر اثر زلزله، ۶ درصد بر اثر سیل و ۱۸ درصد بر اثر سایر حوادث طبیعی جان خود را از دست داده‌اند. میزان خسارت‌های مالی حوادث طبیعی در ایران، سالانه حدود یکصد میلیارد تومان برآورد شده است.

آمار، بیانگر این واقعیت است که صدمات و لطمات جانی و خسارت‌های مالی ناشی از حوادث طبیعی در کشور، رو به افزایش است. بیشترین خسارت‌های ناشی از حوادث طبیعی در کشور، مربوط به زلزله، سیل و خشکسالی است.

آمار وزارت جهاد کشاورزی، حاکی از آن است که وقوع سیل در فاصله سال‌های ۱۳۷۲-۱۳۳۱ باعث کشته شدن بالغ بر ۶,۸۷۳ نفر از هموطنان کشور و بروز خسارت‌های مالی سنگینی شده است. هم‌چنین وقوع سیل در فاصله سال‌های ۱۳۷۵-۱۳۳۱ بالغ بر ۲۵۲,۱۸۶ خانه را خراب کرده است. بر اساس اطلاعات ستاد حوادث غیرمترقبه وزارت کشور، از سال ۱۳۷۰ تاکنون، ۱۶ مورد حادثه طبیعی در مناطق مختلف کشور ثبت شده است و جمع کل خسارت‌های وارده، بالغ بر ۹۹۴,۱۱۲ میلیارد ریال است.

وقوع زلزله‌های متعدد در فلات ایران، حوادث جانی و مالی بی‌شماری بر جای گذاشته است. مطابق آمارهای موجود، وقوع زلزله در ایران به سال ۲۳۷ هجری شمسی برمی‌گردد. جدول ۲ پیوست، مهم‌ترین زلزله‌های مخرب ایران در فاصله سال‌های ۱۳۸۴-۲۳۷ را به تفکیک خسارت‌های جانی و مالی نشان می‌دهد. آمار ستاد حوادث غیرمترقبه کشور، حاکی از آن است که طی سال‌های ۱۳۸۳-۱۳۷۰ جمعاً ۲,۶۷۵ مورد حادثه طبیعی در کشور رخ داده که ۱۹۲۷ مورد زلزله (حدود ۷۲ درصد) و ۷۴۸ مورد سیل (حدود ۲۸ درصد) بوده است.

آمار جهانی خسارت‌های جانی و مالی ناشی از حوادث فاجعه‌آمیز در سال ۲۰۰۵

- وقوع خسارت‌های ناشی از حوادث فاجعه‌آمیز (سیل، زلزله و حوادث هوایی و دریایی) در جهان موجب بیش از ۹۷,۰۰۰ مرگ و میر شده است.
- کل خسارت مالی ناشی از حوادث فاجعه‌آمیز در جهان بیش از ۲۳۰ میلیارد دلار بوده است.
- خسارت‌های بیمه‌شده ناشی از حوادث فاجعه‌آمیز ۸۳ میلیارد دلار بوده که از این مبلغ، ۷۸ میلیارد دلار آن مربوط به حوادث غیرمترقبه (حوادث طبیعی) بوده است.
- در سال ۲۰۰۵ جمعاً ۳۹۷ حادثه فاجعه‌آمیز رخ داده است که بیش از ۱۴۹ حادثه غیرمترقبه (طبیعی) و ۲۴۸ حادثه ناشی از خطای انسانی (مثل حوادث رانندگی) بوده است.
- بررسی‌ها نشان می‌دهد که از سال ۲۰۰۵-۱۹۷۰ تعداد حوادث فاجعه‌آمیز رو به افزایش است، به طوری که تعداد این حوادث از حدود ۵۰ حادثه در سال ۱۹۷۰ به حدود ۴۰۰ حادثه در سال ۲۰۰۵ افزایش یافته‌اند.
- ۵۲ درصد کل حوادث طبیعی در منطقه آسیا اتفاق افتاده و ۹۲/۴ درصد قربانیان نیز در این منطقه بوده است.
- طی دوره ۲۰۰۵-۱۹۷۰ زلزله بم، زلزله شمال کشور و زلزله طیس به عنوان حوادث فاجعه‌آمیز جهان به نام ایران ثبت شده‌اند.

۴-۱. نحوه جبران خسارت‌های ناشی از زلزله و سیل

در مقابله با آثار زلزله و سیل از دو روش استفاده می‌شود: راهبردهای حمایتی - و امدادی و راهبردهای بیمه‌ای، راهبردهای حمایتی - امدادی بیشتر به اعتبارات دولتی و کمک‌های داوطلبانه مردم، مقامات مذهبی و اجتماعی متکی است، اما راهبردهای بیمه‌ای مبتنی بر دریافت سهمی از درآمد افراد جامعه و در بعضی موارد، سهم مشارکتی دولت است. پس از وقوع حوادث غیر مترقبه در کشور، ستاد حوادث غیر مترقبه با هماهنگی تشکیلات دولتی و غیر دولتی و کمک‌های خارجی، به بازسازی و مقابله با آثار منفی حوادث اقدام می‌کند.

۴-۱-۱. اعتبارات اختصاص یافته دولت در بخش اماکن مسکونی و تجاری

با نگاهی به جدول ۳ پیوست، که خلاصه عملکرد ستاد حوادث و سوانح کشور را در بخش اماکن مسکونی و تجاری ارائه می‌دهد، ملاحظه می‌شود که طی سال‌های ۱۳۸۲-۱۳۷۱ تعداد واحدهای آسیب دیده ناشی از حوادث طبیعی حدوداً ۷۹۸,۳۳۵ واحد است که باید تعداد ۵۸,۸۱۸ واحد مسکونی ویران شده در حادثه

زلزله بم نیز به آن افزوده شود. طبق جدول ۳ پیوست، حدود ۴۴۵,۹۲۷ واحد مسکونی بازسازی شده است و اعتبارات و تسهیلات تخصیص یافته دولت برای بازسازی این بخش ۳۲۶۴/۳ میلیارد ریال است. طی ۱۲ سال اخیر، خسارت‌های قابل توجهی به بخش مسکن وارد شده و سهمی از بودجه دولت به این بخش اختصاص یافته است.

سیل نکا نیز حدود ۵۲۸ میلیارد ریال خسارت بر جای گذاشت که تنها کمتر از ۸ میلیارد ریال آن تحت پوشش بیمه قرار داشت. حتی رقم پیش‌بینی شده در تبصره ۶ بودجه سال ۱۳۷۸ برای حوادث غیر مترقبه که چیزی حدود ۳۱۵ میلیارد ریال بود از رقم خسارت‌های وارده در همین یک مورد حادثه، بسیار پایین‌تر است.

۲-۴-۱. ارزیابی میزان حق بیمه دریافتی شرکت‌های بیمه بابت زلزله و سیل، نسبت به خسارت‌های وارده

در حال حاضر در کشور، شرکت‌های بیمه، پوشش زلزله و سیل را معمولاً به صورت الحاقیه بیمه‌نامه‌های آتش‌سوزی یا بیمه‌نامه‌های تمام خطر مهندسی عرضه می‌کنند. از این رو تعداد بیمه‌نامه‌های دارای پوشش زلزله و سیل، میزان حق بیمه و همچنین سهم خسارت پرداختی به تفکیک در دسترس نیست. تنها آمار در دسترس مربوط به سه حادثه زلزله رودبار در سال ۱۳۶۹ در بخش مسکن، سیل نکا در سال ۱۳۷۸ و زلزله بم در سال ۱۳۸۲ است که نشان می‌دهد سهم خسارت‌های پرداختی شرکت‌های بیمه بسیار ناچیز است (جدول ۴ و ۵ پیوست).

طبق جدول ۴ پیوست، سهم خسارت پرداختی توسط شرکت‌های بیمه بابت منازل مسکونی و اثاثیه منزل نسبت به کل خسارت وارده به منازل مسکونی و وسایل زندگی خانوارها ۰/۰۴ درصد است. طبق آمار جدول ۵ پیوست، سهم خسارت پرداختی توسط شرکت‌های بیمه در سیل نکا در سال ۱۳۷۸ نسبت به کل خسارت وارده، کمتر از ۱/۳ درصد است. همچنین میزان خسارت پرداختی شرکت‌های بیمه در زلزله بم در سال ۱۳۸۲ بالغ بر ۲۷/۹۶۹ میلیون ریال است.

۵-۱. جمع‌بندی و خلاصه

هر چند حوادث طبیعی به طور عام، مشکل فراگیر تمام کشورها است، اما کشور ما از لحاظ تنوع و تعدد حوادث طبیعی و شدت این خسارت‌ها در رده کشورهای پر حادثه قرار دارد و هر ساله، حوادث متنوع و متعددی به ویژه زلزله و سیل، مناطق مختلف کشور را با خسارت‌های گسترده روبرو می‌کند.

در طول یک قرن گذشته، حدوداً ۵۷ زلزله بالای ۵ ریشتر در کشور رخ داده است که از این تعداد، ۱۳ مورد مربوط به زلزله‌های مخرب بالای ۷ ریشتر است. کمترین شدت زلزله مربوط به زلزله سال ۱۳۷۶ گرمخان (شمال بجنورد، واقع در استان خراسان شمالی) با ۵/۵ درجه در مقیاس ریشتر و تلفات انسانی ۱۰۰

نفر و بیشترین شدت زلزله مربوط به زلزله سال ۱۳۶۹ رودبار و منجیل (واقع در استان گیلان) با ۷/۷ درجه در مقیاس ریشتر و تلفات انسانی حدوداً ۵۰,۰۰۰ نفر است.

وقوع زلزله در کشور، در طول یک قرن در مجموع بیش از ۱۹۸,۶۷۴ نفر کشته، ۱۰۳,۰۲۵ نفر مجروح و تقریباً ۴۳۵,۵۰۰ نفر بی‌خانمان برجای گذاشته است. هم‌چنین ۱,۸۶۵ روستا ویران شده و یا آسیب دیده و ۱۲۳,۲۹۵ واحد مسکونی از بین رفته است. در زلزله سال ۱۳۸۲ بم نیز ۸۵ درصد منطقه بم و بروات تخریب شدند و یا آسیب دیدند، بیش از ۳۰,۰۰۰ نفر کشته و حدود ۳۰,۰۰۰ نفر مجروح شدند.

آمار ستاد حوادث غیرمترقبه وزارت کشور (طی ۱۲ سال اخیر) نشان می‌دهد که اعتبارات و تسهیلات تخصیص یافته دولت برای بازسازی بخش مسکن ۳,۲۶۴ میلیارد ریال و مجموع خسارت‌های پرداختی شرکت‌های بیمه در سه حادثه اخیر (زلزله بم، سیل نکا و زلزله رودبار) ۳۵,۲۳۷ میلیون ریال بوده است که نسبت به این حجم عظیم خسارت، مبلغ ناچیزی است.

بنابراین بخش عمده خسارت، بدون آنکه هیچگونه راه جبرانی برای آن پیش‌بینی شده باشد به زیان‌دیدگان و اقتصاد کشور تحمیل می‌شود و تنها بخش کوچکی از خسارت به صورت تسهیلات بانکی با شرایط آسان، تحت پوشش دولت قرار می‌گیرد. واقعیت این است، که خسارت سیل و زلزله به قدری گسترده است که نه می‌توان خسارت این حوادث را به طور کامل جبران کرد و نه می‌توان جبران خسارت را به یک بخش یا گروه خاص واگذار کرد.

تجربه کشورهای دیگر نشان می‌دهد که مردم، دولت، شرکت‌های بیمه، سازمان‌های حمایتی و کمک‌های داخلی و خارجی به طور مشترک، در جبران خسارت حوادث طبیعی سهم می‌شوند. نکته‌ی حائز اهمیت این است، که کشور ما در استفاده مطلوب از سازوکار مناسب بیمه‌ای برای جبران خسارت‌های زلزله و سیل (که یکی از راه‌حل‌های رایج در جهان است) غفلت جدی نموده است و نتوانسته زمینه مشارکت آحاد جامعه در جبران خسارت را فراهم کند و درصد مشارکت دولت را کاهش دهد.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

فصل دوم

بررسی تجربه سیستم‌های بیمه حوادث طبیعی در کشورهای منتخب

پروژه‌سگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۲-۱. ترکیه

ترکیه از جمله کشورهایی است که سالهاست مخاطرات طبیعی و زیانهای ناشی از آن را تحمل می‌کند. با توجه به گستره اثرگذاری خطرات طبیعی در ترکیه، می‌توان این خطرات را بدین ترتیب فهرست کرد: زلزله، رانش زمین، سیل، ریزش کوه، آتش‌فشان، بهمن، طوفان و طغیان رودخانه.

آمار خسارت‌های مالی ناشی از خطرات طبیعی در ۶۰ سال اخیر، نشان می‌دهد که از هر ۳ خسارت به وسیله حوادث طبیعی، دو مورد ناشی از زلزله است. به همین دلیل، می‌توان زلزله را خطر طبیعی اصلی در ترکیه دانست. نقشه پهنه‌بندی زلزله مناطق، نشان می‌دهد که ۹۶ درصد از زمین‌ها در داخل نواحی زلزله‌خیز با درجات مختلف قرار گرفته و ۹۸ درصد جمعیت در مناطق پرریسک زندگی می‌کنند.

زلزله، علاوه بر کانون‌های خود، تمام کشور ترکیه را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بنابراین تمام مردم ترکیه از عواقب آن در سطوح مختلفی رنج می‌برند. آشکار است که جبران زیان‌های مالی، بازگشت به زندگی طبیعی و تهیه کمک فوری برای نیازمندان، بار زیادی بر اقتصاد کشور تحمیل می‌کند. زلزله مرمره^۱ در ۱۷ آگوست ۱۹۹۹ را به عنوان آخرین حادثه طبیعی قرن تلقی می‌کنند که زیان‌های اقتصادی و اجتماعی ویرانگری به کشور ترکیه وارد کرده است. زیان‌های مالی و جانی زلزله مرمره، دولت را وادار کرد که در جهت کاهش بار این زیان‌ها تمهیداتی بیندیشد. یکی از این تمهیدات، وضع قانون برای اجرای بیمه اجباری زلزله جهت جبران زیان‌های وارد به منازل مسکونی در زلزله‌های آتی بود.

قانون ۵۸۷ بیمه اجباری زلزله ترکیه به منظور پیشگیری از عواقب مخاطرات طبیعی و تهیه مقدمات برای جبران زیان‌های به وجود آمده، وضع شده است. طبق مقررات مرتبط با قانون ۵۸۷ که از ۲۷ سپتامبر ۲۰۰۰ اجرا گردید، خرید بیمه زلزله منازل مسکونی اجباری شد و «صندوق بیمه حوادث طبیعی ترکیه^۲» به صورت نهادی عمومی جهت عرضه این بیمه‌نامه به مردم، تأسیس شد. پس از گذشت ۹ ماه از تأسیس، TCIP شروع به عرضه پوشش بیمه زلزله کرد. در حال حاضر ۳۲ شرکت بیمه محلی و نمایندگی‌های آنها به نمایندگی از طرف TCIP اقدام به عرضه بیمه‌نامه زلزله به عموم مردم می‌کنند. این طرح در مدت کوتاه اجرا، به موفقیت شایانی دست یافته و به یک الگو یا پروژه ملی و بین‌المللی، برای دیگر کشورها، تبدیل شده است.

۲-۱-۱. اهداف صندوق بیمه حوادث طبیعی ترکیه

بیمه اجباری زلزله یک سیستم بیمه‌ای جدید است که برای جبران زیان‌های مالی منازل مسکونی در نظر گرفته شده است. این سیستم بعد از یک مطالعه جامع، با همکاری صنعت بیمه و دولت ایجاد شده است و

1. Marmara

2. Turkish Catastrophe Insurance Pool (TCIP)

اهداف آن را می‌توان به این صورت فهرست کرد:

- تهیه پوشش بیمه‌ای برای همه منازل مسکونی مطابق با اهداف TCIP با حق بیمه معقول و قابل پرداخت
 - تأمین امکان توزیع وسیع ریسک زلزله در داخل و خارج از کشور و نیز توزیع بار مالی خسارت زلزله بین بازار بیمه اتکایی بین‌المللی و بازارهای سرمایه از طریق ابزار بیمه اتکایی
 - کاهش بار مالی دولت (به خصوص خسارت‌های مربوط به ساختن ساختمان‌ها پس از زلزله)
 - استفاده از سیستم بیمه به عنوان ابزاری برای ساختن منازل مسکونی ایمن
 - اطمینان از جمع شدن دارایی‌های مؤثر بلند مدت برای جبران زیان‌های ناشی از زلزله
- با به کارگیری طرح بیمه اجباری زلزله، روش‌های قابل اطمینانی برای جبران فوری زیان‌های مالکان مناطق مسکونی، بدون اتکا به منابع دولتی تهیه می‌شود. علاوه بر آن، با حق بیمه‌های دریافتی، نوعی همبستگی و مسئولیت اجتماعی به وجود می‌آید. ضمناً با بیمه اتکایی، میزان مشخصی از ریسک به بازارهای بین‌المللی واگذار می‌شود که از این طریق می‌توان زیان مالی زلزله را کاهش داد و از گرفتن مالیات‌های احتمالی خودداری کرد.

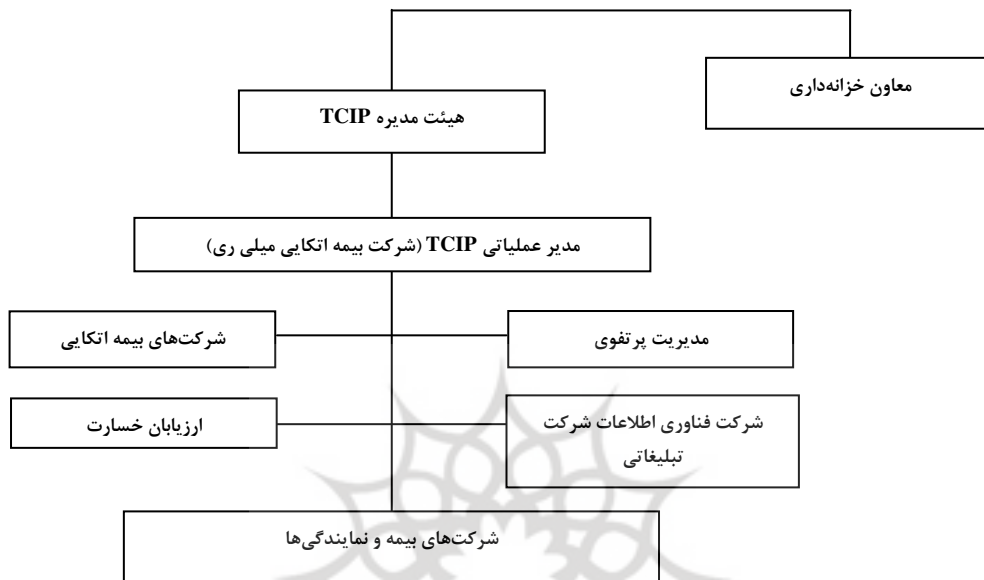
۲-۱-۲. ساختار و سازمان طرح

چون ریسک‌های فاجعه‌آمیز (همانند زلزله)، نیازمند پوشش بیمه‌ای زیادی است و زیان‌های مالی انبوهی بر کشور وارد می‌کند، در بازارهای بیمه کشورهای زلزله‌خیز، مؤسساتی تحت عنوان «صندوق بیمه»، تأسیس شده است و چنین ریسک‌هایی را پوشش می‌دهد، TCIP نیز بر پایه این مفاهیم تأسیس شد. ساختار سازمانی خاص TCIP، مثالی از همکاری بخش‌های خصوصی و دولتی است.

TCIP مستلزم ایجاد ساختار اداری نبوده و با هدف کسب سود بنا نشده است. بلکه مؤسسه‌ای است که به منظور انجام وظیفه اجتماعی خطیر، یعنی ارائه پوشش بیمه زلزله به مردم، بنا شده است. TCIP تنها دارای هیئت مدیره‌ای شامل هفت نفر کارشناس است و کارمند دیگری ندارد و به منظور افزایش کارایی و کاهش هزینه، وظایف خود را با استفاده از برون‌سپاری انجام می‌دهد. TCIP برخلاف نظر برخی از مردم یک فعالیت اقتصادی دولتی و در پی سودجویی نیست. همانگونه که قبلاً ذکر شد، TCIP نیازمند ساختار سازمانی فیزیکی و اداری نیست و کلیه وظایف خود را به افراد و مؤسسات بخش خصوصی که در این زمینه متخصص هستند، واگذار می‌کند. TCIP برای مقابله با وقایع طبیعی که کشور ترکیه در معرض آنها قرار دارد، تأسیس شده است. از سوی دیگر، قرارداد بیمه اجباری زلزله، روش جدیدی برای گرفتن مالیات نیست، بلکه نتیجه توسعه و به کارگیری تکنیک‌های بیمه‌ای است. زیرا در غیر این صورت، انتقال ریسک و تهیه پوشش اتکایی در سطح بازارهای بین‌المللی برای این تعهدات عظیم غیر ممکن بود. هر چند این بیمه همانند مالیات

اجباری است، اما مالیات دهنده، انتظار هیچ گونه بازگشتی ندارد، ولی کسی که بیمه‌نامه از TCIP خریداری می‌کند، خود را در مقابل خطر زلزله محافظت کرده و در پی وقوع حادثه، خسارت دریافت می‌کند.

شکل ۲-۱-۲. چارت سازمانی TCIP

- هیئت مدیره

TCIP را هیئت مدیره‌ای مرکب از یک رئیس و هفت نفر عضو اداره می‌کند. هیئت مدیره متشکل از نمایندگان نخست وزیر، خزانه‌داری، وزارت مسکن و کار، کمیسیون بازارهای سرمایه، انجمن شرکت‌های بیمه و بیمه اتکایی ترکیه، دانشگاه و شرکت بیمه اتکایی میلی‌ری^۱ است. چهار نفر از اعضای هیئت مدیره، متخصصین اجرای بخش عمومی، دو نفر نماینده بخش خصوصی و یک نفر از دانشگاه هستند. چگونگی تشکیل هیئت مدیره جهت تشخیص بخش‌های درگیر و بررسی موفقیت طرح TCIP بسیار مهم است.

- مدیریت عملیاتی

هدایت فنی و فرآیندهای عملیاتی شرکت از طریق اشخاص و مؤسسات خارج از TCIP صورت می‌گیرد. در حال حاضر شرکت بیمه اتکایی میلی‌ری به عنوان مدیر عملیاتی، هدایت این امور را بر عهده دارد. مطابق با قانون شماره ۵۸۷ در سال ۲۰۰۰ موافقت‌نامه ۵ ساله‌ای بین معاون خزانه‌داری و شرکت بیمه اتکایی میلی‌ری امضا شد. طبق مقررات مزبور، این قرارداد هر ۵ سال یکبار تمدید می‌شود.

- شرکت‌های بیمه و نمایندگی‌ها

شرکت‌های بیمه و نمایندگی‌های مجاز آنها، قراردادهای بیمه اجباری زلزله به حساب TCIP را صادر می‌کنند؛ بنابراین شرکت‌های بیمه و نمایندگی‌های آنها فقط بازاریابی انجام می‌دهند و نباید فراموش کرد که شرکت‌های بیمه تنها یک واسطه تجاری هستند؛ از این رو، پوشش مزبور را TCIP ارائه می‌دهد و شرکت‌ها بدون پذیرش هرگونه ریسکی می‌توانند ریسک‌ها را انتقال دهند و در استانبول ۱۲/۵ درصد از حق بیمه دریافتی و در دیگر شهرها ۱۷/۵ درصد را به عنوان کارمزد برای خود و نمایندگی‌هایشان دریافت می‌کنند. ۳۲ شرکت بیمه و نمایندگی‌های آنها برای صدور قراردادهای بیمه اجباری زلزله از طرف TCIP انتخاب شده‌اند.

- نمایندگی‌های ارزیابی خسارت

کارشناسان متخصص به نمایندگی از TCIP، در زمان وقوع زلزله، فرآیندهای ارزیابی خسارت را انجام می‌دهند. برای این هدف، کارشناسان و ارزیابان ورزیده در بخش‌های مختلف بیمه‌ای فعالیت می‌کنند و میزان خسارت را ارزیابی می‌کنند. به منظور افزایش توان تخصصی آنها و به کارگیری روش‌های مبتنی بر اصول و قواعد بیمه‌ای برای تشخیص خسارت‌های زلزله، TCIP برنامه‌های آموزشی ترتیب می‌دهد.

- سایر مؤسسات خارجی

TCIP بخش قابل توجهی از ریسک را از طریق بیمه اتکایی به بازارهای بین‌المللی انتقال می‌دهد. هر ساله پوشش اتکایی مورد نیاز مستقیماً از بیمه‌گران بین‌المللی بزرگ و یا کارگزاران اخذ می‌شود. ضمناً نمایندگی‌هایی که در بخش‌های خاصی تخصص دارند، جهت فعالیت‌های اطلاع‌رسانی (که به منظور معرفی طرح بیمه اجباری زلزله به همگان ترتیب داده شده) استفاده می‌شود و در نتیجه، آگاهی عمومی را بالا می‌برند.

- نظارت و کنترل

حفظ کارکرد سالم و اثر بخشی بیمه اجباری زلزله در حوزه وظایف معاون خزانه‌داری است. مقررات مربوط، نقش حیاتی در این خصوص ایفا می‌کنند. معاون خزانه‌داری، صورت‌حساب‌های سالیانه، فرآیندها و هزینه‌ها را حسابرسی می‌کند. علاوه بر این اقدامات، مؤسسات حسابرسی مستقل، حساب‌های سالیانه سازمان را حسابرسی می‌کنند.

۳-۱-۲. منابع TCIP و ظرفیت جبران خسارت

TCIP دارای ظرفیت کافی برای جبران خسارت و ایفای تعهدات احتمالی در صورت وقوع زلزله است. این ظرفیت، ناشی از حق بیمه‌های دریافتی از بیمه‌گذاران، خرید پوشش بیمه اتکایی از بازارهای بین‌المللی اتکایی و نیز کمک‌های مالی بانک جهانی است.

در میان این منابع، مهم‌ترین آنها پوشش بیمه اتکایی خریداری شده از بازارهای بیمه اتکایی بین‌المللی است. پوشش اتکایی در سال ۲۰۰۱، ۵۴۰ میلیون دلار آمریکا در سال ۲۰۰۲، ۸۴۰ میلیون دلار آمریکا و در سال ۲۰۰۳، ۷۴۰ میلیون دلار آمریکا بود. تمامی پوشش اتکایی TCIP را شرکت‌های اتکایی بین‌المللی با رتبه اعتباری A یا بیشتر ارائه می‌کنند و این امر به TCIP در بازارهای بین‌المللی اعتبار قابل توجهی بخشیده است. کل ظرفیت TCIP در سال ۲۰۰۳، یک میلیارد دلار آمریکا بوده است. این میزان نسبت به تعهدات احتمالی TCIP بیشتر بوده، زیرا در مواقعی که انتظار می‌رود قراردادهای بیشتر از حد انتظار TCIP فروخته شود، تعهدات TCIP افزایش خواهد یافت، متعاقب آن این احتمال وجود دارد که TCIP با خرید پوشش اتکایی اضافی، پرداخت گرامت آتی خود را افزایش دهد.

۴-۱-۲. مصارف دارایی‌های TCIP

موارد مصرف دارایی‌های TCIP در مقررات قانون شماره ۵۸۷ بیان شده است. بر اساس این قانون، منابع صندوق را می‌توان برای اهداف زیر به کار گرفت:

- مدیریت و اداره هزینه‌های TCIP

- پرداخت خسارت حاصل از وقوع زلزله برای ساختمان‌های بیمه شده توسط TCIP

- پرداخت به ارزیابان خسارت

- پرداخت حق بیمه اتکایی

دارایی‌های اندوخته شده TCIP در سرمایه‌گذاری با ریسک کم و قابلیت تبدیل سریع به پول نقد مورد استفاده قرار می‌گیرند و چگونگی تخصیص آنها به وسیله هیئت مدیره انجام می‌شود. متعاقب یک اصل قانونی و تکنیک‌های بیمه‌ای، نمی‌توان منابع مالی سازمان را که تحت حساب‌های جداگانه‌ای اداره می‌شوند، برای اهدافی غیر از آنچه مقرر شده، اختصاص داد و یا آن را با دیگر حساب‌ها یکی کرد.

۲-۱-۵. جبران خسارت

با تأسیس TCIP، به بیمه‌گذارانی که از وقوع زلزله در زمان‌های مختلف متضرر شده‌اند، خسارت پرداخت می‌شود. پرداخت خسارت بلافاصله بعد از تاریخ وقوع زلزله و حداکثر ظرف یک ماه انجام می‌گیرد. از ۲۷ سپتامبر ۲۰۰۰ تا آخر ۲۰۰۱ مجموع خسارت‌های پرداختی به ۳۴۶ بیمه‌گذار که از ۱۸ زلزله‌ای با بزرگی ۳ تا ۵/۸ درجه در مقیاس ریشتر آسیب دیده‌اند، ۱۵۱ میلیارد لیر ترکیه است. در سال ۲۰۰۲ مجموع خسارت پرداختی TCIP به ۱,۵۵۵ بیمه‌گذار که از ۲۱ زلزله با بزرگی ۳/۶ تا ۶/۰ درجه در مقیاس ریشتر آسیب دیده‌اند، ۲/۲۷۵ میلیارد لیر ترکیه است. برای زلزله ۲۷ ژانویه ۲۰۰۳ با بزرگی ۶/۵ درجه در مقیاس ریشتر، مجموع خسارت پرداختی به ۱۳۰ واحد مسکونی آسیب دیده، ۲۳۱ میلیارد لیر ترکیه است.

جدول ۲-۱-۵. خسارت‌های پرداختی سالیانه

سال	تعداد زلزله‌ها	تعداد پرونده‌ها	میزان خسارت پرداختی (لیر ترکیه)
۲۰۰۰	۱	۶	۲۳,۰۲۲,۰۰۰,۰۰۰
۲۰۰۱	۱۷	۳۴۰	۱۲۷,۴۹۶,۶۰۰,۰۰۰
۲۰۰۲	۲۱	۱۵۵۵	۲,۲۷۴,۹۷۰,۳۰۴,۴۸۹
۲۰۰۳	۱	۱۳۰	۲۳۱,۰۲۱,۶۰۰,۰۰۰

۲-۱-۶. مقررات TCIP

مقررات TCIP که مطابق با چهارچوب طرح شکل گرفته، به شرح زیر است:

- قانون شماره ۵۸۷ مربوط به بیمه اجباری زلزله

- تعرفه‌ها و دستورالعمل‌های بیمه اجباری زلزله

- قوانین عمومی بیمه اجباری زلزله

- مقررات برای فرآیندهای کاری و وظایف هیئت مدیره TCIP

- مصوبات هیئت مدیره TCIP

۲-۱-۷. مطالعات آتی

در طی دوره‌ای کوتاه مدت، عملکرد طرح TCIP بسیار موفقیت آمیز بوده و به عنوان الگویی کاربردی برای بسیاری از کشورها شناخته شده است. مطابق با آخرین پیشرفت تکنولوژی، مطالعات آینده به وسیله TCIP و معاون وزیر دارایی به منظور حداکثر کردن کیفیت خدمات، افزایش ضریب نفوذ پوشش بیمه‌ای برای همه منازل مسکونی تحت قلمرو TCIP، ارزیابی و پرداخت خسارت در سریع‌ترین زمان ممکن، در حال انجام است؛ این مطالعات عبارتند از: سازماندهی جایگاه تبلیغات و اطلاعات، تلاش برای افزایش اثربخشی بانک‌های اطلاعات مرکزی در ارتباط با واحدهای مسکونی و بهبود سیستم تعیین خسارت و امکانات، تجزیه و تحلیل ریسک و مدیریت حرفه‌ای صندوق است. فعالیت‌های تبلیغاتی و اطلاع‌رسانی، مستلزم انتشار پیام‌های بازگانی از طریق کانال‌های تلویزیون محلی، رادیو، تبلیغات روزنامه‌ها، همایش‌های گوناگون و پخش فیلم‌های مستند آموزشی از طریق تلویزیون برای دانش‌آموزان مدارس ابتدایی است.

۲-۱-۸. منازل مسکونی تحت پوشش TCIP

طبق ماده ۲ قانون شماره ۵۸۷، شرایط منازل مسکونی تحت پوشش به شرح زیر است:

- ساختمان‌هایی که تحت عنوان منازل مسکونی و در زمینی با مالکیت خصوصی احداث شده است (به استناد سند ملک).
- واحدهای مستقل مشمول قانون ۶۳۴ مربوط به مالکیت خصوصی منازل
- واحدهای مستقل که بخشی از بنای فوق‌الذکر بوده و برای اهداف تجاری، دفتر کار و مشابه آن استفاده می‌شوند.
- منازل مسکونی که دولت، بعد از حوادث طبیعی ساخته است و یا با اعتبارات دولتی ساخته شده‌اند.
- خرید بیمه‌نامه اجباری زلزله برای ساختمان‌های طبقاتی که هنوز تحت عنوان منازل تعاونی، طبقه‌بندی نشده‌اند نیز اجباری است.
- بیمه‌نامه اجباری زلزله برای ساختمان‌های فاقد اطلاعات ثبتی تفکیکی بر مبنای اطلاعات مطرح در سند ثبت زمین یا بر اساس اظهارات بیمه‌گذار صادر می‌شود.

۲-۱-۹. ساختمان‌هایی که تحت پوشش TCIP قرار نمی‌گیرند

- ساختمان‌های متعلق به مؤسسات و نهادهای دولتی
- ساختمان‌هایی که در مناطق روستایی بنا شده‌اند.
- ساختمان‌هایی که تماماً برای اهداف تجاری و صنعتی استفاده می‌شوند (ساختمان‌های تجاری، مراکز تجاری، ساختمان‌های اداری و ساختمان‌هایی که برای اهداف آموزشی استفاده می‌شوند).
- ساختمان‌های در حال ساخت

- ساختمان‌هایی که بعد از ۲۷ سپتامبر ۱۹۹۹ ساخته شده‌اند و مجوزهای مطرح شده در مقررات مربوط را ندارند.

- ساختمان‌هایی که در مناطق دورافتاده احداث شده‌اند و این مکان‌ها به مالکین شخصی خاصی تعلق ندارند.

برای شهروندانی که در روستاها زندگی می‌کنند و از سطح درآمد پایینی برخوردار هستند، تهیه پوشش بیمه اجباری در این مناطق مشکل است و چون در این نواحی شهرداری و یا سیستم نظارتی ساخت‌وساز وجود ندارد، پوشش بیمه اجباری زلزله برای این مناطق پیش‌بینی نشده است. اما در صورت تمایل، خرید بیمه اختیاری در این مناطق امکان‌پذیر است. همچنین، با وجود آنکه ساختمان‌های صنعتی و تجاری از حوزه شمول بیمه اجباری زلزله مستثنی هستند اما امکان خرید بیمه اختیاری زلزله برای این مکان‌ها نیز وجود دارد.

۱۰-۱-۲. خسارت‌های تحت پوشش

از طریق بیمه اجباری زلزله، همه زیان‌های ناشی از زلزله، شامل آتش سوزی، انفجار و رانش زمین تا مبلغ بیمه شده، تحت پوشش بیمه زلزله قرار می‌گیرند.

خسارت‌های زیر، تحت پوشش نیستند:

- هزینه برداشت آثار خرابی‌ها، عدم النفع، توقف فعالیت، از دست دادن اجاره بها، هزینه اقامتگاه و دفاتر تجاری، مسئولیت در مقابل اشخاص ثالث و مشابه آن و هر گونه خسارت غیرمستقیم که ممکن است مطرح و ادعا شود.

- کلیه اموال منقول، کالاها و اشیاء مشابه

- کلیه خسارت‌های فیزیکی به علاوه فوت

- جبران زیان‌های معنوی

۱۱-۱-۲. حدود پوشش

هدف اصلی بیمه اجباری زلزله، تأمین حداقل استاندارد جبران خسارت است. در نتیجه، TCIP حداکثر تا مبلغ مشخصی که بر اساس افزایش سالیانه هزینه‌های ساخت‌وساز تعیین شده، پوشش ارائه می‌دهد. حداکثر سرمایه تحت پوشش مطابق با برنامه‌های TCIP، مبلغ ۴۰ میلیارد لیر ترکیه^۱ برای هر ساختمان در نظر گرفته شده است.

حد پوشش مطابق با مترای ساختمان و همچنین نوع ساخت، بر مبنای ارزش بازسازی آن تعیین می‌شود

۱. در سال ۲۰۰۴، لیر جدید ترکیه با ارزش معادل ۱,۰۰۰,۰۰۰ لیر قدیم به عنوان واحد رسمی پول کشور ترکیه جایگزین شد.

که این حد پوشش نباید از حداکثر پوشش تعیین شده تجاوز کند. در مواردی که مقدار زیان بیشتر از حداکثر غرامت تعیین شده باشد، مقدار اضافی را می‌توان با خرید پوشش بیمه اختیاری از یک شرکت بیمه، پوشش داد.

۱۲-۱-۲. نحوه تعیین تعرفه و حق بیمه

میزان حق بیمه دریافتی بر اساس ۳ عامل تعیین می‌شود: منطقه جغرافیایی زلزله که ساختمان در آن قرار دارد، نوع بنا و مساحت واحد مسکونی بر حسب متر مربع. در نتیجه، حق بیمه بالا برای مناطق پر ریسک و متقابلاً حق بیمه پایین برای مناطق کم ریسک اخذ خواهد شد؛ مطابق با این تقسیم‌بندی، ۵ منطقه جغرافیایی ریسک و ۱۵ نرخ تعرفه متفاوت برای ۳ نوع ساختمان تعیین می‌شود.

جدول ۱۲-۱-۲. نقشه منطقه‌بندی زلزله ترکیه با توجه به نوع مصالح به کار رفته در هر ساختمان

منطقه ۵ (درهزار)	منطقه ۴ (درهزار)	منطقه ۳ (درهزار)	منطقه ۲ (درهزار)	منطقه ۱ (درهزار)	نوع ساختمان
۰/۴۰	۰/۵۰	۰/۷۵	۱/۴۰	۲/۰۰	۱- اسکلت فلزی- بتن مسلح
۰/۴۰	۰/۵۰	۱/۳۰	۲/۵۰	۳/۵۰	۲- اسکلت سنگ و آجر
۰/۵۰	۰/۷۰	۱/۶۰	۳/۲۰	۵/۰۰	۳- سایر

نقشه منطقه‌بندی زلزله ترکیه را که وزارت مسکن و امور شهری تهیه کرده است و تفاوت مناطق زلزله را به طور خاص نمایش می‌دهد، مبنای محاسبات قرار گرفته است. تعریف انواع ساختمان در تعرفه‌های فوق به شرح زیر است:

- ساختمان‌های اسکلت فلزی و بتن مسلح (بتن آرمه): ساختمان‌هایی که در ساخت آنها از بتن مسلح یا فولاد استفاده شده است.

- ساختمان‌های اسکلت سنگ و آجر: ساختمان‌های فاقد اسکلت که با استفاده از موادی مثل سنگ، سنگ ساختمانی، آجر یا بتون بنا شده و سقف آنها از بتن یا بتن مسلح است.

- سایر: ساختمان‌هایی که نمی‌توان در دو گروه فوق دسته‌بندی کرد.

طبق تعرفه حق بیمه و دستورالعمل‌های آن، میزان حق بیمه دریافتی از حاصل ضرب نرخ تعرفه در مبلغ بیمه‌شده حاصل می‌شود که این رقم به نوبه خود بر اساس هزینه بازسازی هر مترمربع واحد مسکونی مطابق با نوع بنا و محل جغرافیایی ساختمان به دست می‌آید.

مثال:

مبلغ بیمه شده و حق بیمه برای یک منزل مسکونی ۱۲۰ متر مربعی واقع در منطقه ۱ به قرار زیر است:

سرمایه بیمه شده = هزینه هر متر مربع بنا \times مساحت (متر مربع)

$$۳۱,۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰ \text{ لیر} = ۲۶۵,۰۰۰,۰۰۰ \times ۱۲۰$$

حق بیمه = نرخ تعرفه \times سرمایه بیمه شده

$$۳۱,۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰ \times ۰/۰۰۲ = ۶۳,۶۰۰,۰۰۰ \text{ لیر}$$

حق بیمه‌ها با افزایش هزینه بازسازی هر واحد، سالیانه افزایش می‌یابد. حق بیمه به صورت نقدی و در ابتدا پرداخت می‌شود.

۱۳-۱-۲. بیمه کردن ساختمان‌های آسیب‌دیده

ساختمان‌هایی که در زلزله‌های قبلی زیان دیده و قابل تعمیر هستند را می‌توان به شرط اینکه گواهی کتبی مبنی بر تعمیر آنها ارائه شود، تحت پوشش قرار داد. بیمه اجباری زلزله برای سایر ساختمان‌ها بر پایه اظهارات بیمه‌گذاران صادر می‌شود.

وزارت مسکن و شهرسازی، خسارت‌های وارده به ساختمان‌ها را به ۳ دسته تقسیم می‌کند: خسارت‌های سبک، متوسط و سنگین. زمانی که ساختمانی خسارت سنگین می‌بیند، به طور کامل تخریب می‌شود، اما در مورد خسارت‌های متوسط، بناها نیاز به تعمیر و تقویت دارند. ساختمان‌های با خسارت سبک را با توجه به اظهارات بیمه‌گذاران می‌توان بیمه کرد. از سوی دیگر، به منظور خرید بیمه زلزله برای ساختمان‌های با خسارت متوسط، بیمه‌گذار باید گواهی استفاده از ساختمان را بعد از تعمیرات ارائه دهد (ساختمان‌های با خسارت متوسط هیچ‌گاه به طور کامل ویران نمی‌شود و تنها نیاز به بازسازی و تعمیر دارد). در مورد بیمه زلزله با خسارت سنگین، ساختمان‌های واقع در مناطق زلزله‌زده را تنها در مواردی می‌توان بیمه کرد، که آنها گواهی عدم خسارت یا خسارت متوسط را از وزارت مسکن و امور شهری تا پایان دوره کمک اضطراری دریافت کنند.

۱۴-۱-۲. نحوه تعیین و پرداخت خسارت

فرآیند تعیین خسارت به وسیله کارشناسان مستقلی که TCIP تعیین کرده است، انجام می‌گیرد و خسارت را مستقیماً TCIP پرداخت می‌کند. ارزش بازاری هزینه‌های بازسازی در مکان و زمان وقوع خسارت مبنای محاسبه خسارت قرار می‌گیرد. غرامت پرداختی به هیچ وجه از مبلغ بیمه شده بیشتر نخواهد بود. به علاوه برای هر خسارت دو درصد مبلغ بیمه شده به عنوان کاستنی در نظر گرفته می‌شود و TCIP مسئول جبران خسارت‌های مازاد بر مقدار کاستنی است. اظهار نظر در مورد میزان خسارت وارده، به صورت مستقیم یا به وسیله شرکت‌های بیمه مجاز انجام می‌شود و خسارت را کارشناسان خسارت ارزیابی می‌کنند و پرونده‌های خسارتی براساس آن تشکیل می‌شود. بعد از اینکه میزان خسارت مشخص شد، مدارک مربوط به شعب بانک محل یا محل‌هایی که خسارت در آن رخ داده ارسال می‌شود و پرداخت خسارت توسط آن شعبه‌ها پس از

کنترل بیمه‌نامه و شماره سریال آن انجام می‌شود.

۱۵-۱-۲. نظارت و ضمانت اجرایی

هدف از بیمه اجباری زلزله، تهیه پوشش زلزله برای تمام ۱۳ میلیون منزل مسکونی مورد نظر است. به منظور عرضه این خدمت و درک این مطلب که میزان آگاهی در کشور در سطح مطلوبی نیست، مکانیزم‌های نظارتی خاصی لازم است. یکی از تمهیداتی که در حال حاضر اجرا می‌شود الزامات بیمه اجباری زلزله در زمان نقل و انتقالات ملک است؛ علاوه بر آن، در برخی از شهرها که طرح به صورت آزمایشی اجرا می‌شود، در زمان گرفتن اشتراک آب و یا گاز طبیعی، بیمه اجباری زلزله فروخته می‌شود که انتظار می‌رود این اقدام را بتوان به تمام شهرها گسترش داد. همچنین، مطالعاتی در زمینه اعمال الزامات مشابه برای اشتراک برق و یا تلفن نیز انجام شده است.

از دیگر ضمانت‌های اجرایی مهم که در قانون ۵۸۷ وجود دارد، اصلاح مقررات و الزامات قانون حوادث طبیعی در مورد تعهدات دولت برای حوادث طبیعی است. از ۲۷ مارچ ۲۰۰۱، افرادی که ملزم به خرید بیمه‌نامه زلزله شده‌اند ولی بیمه‌نامه خریداری نکرده‌اند، حق دریافت خسارت را ندارند بدین معنا که:

- تعهدات دولت در زمینه ارائه اعتبارات به استناد قانون شماره ۷۲۶۹ مبنی بر کمک به زندگی عموم مردم در زمان وقوع حوادث طبیعی انجام می‌شود و با پرداخت خسارت مربوط به بیمه زلزله خاتمه می‌یابد.

- مطابق با قانون شماره ۵۸۷، کسانی که بیمه اجباری زلزله را خریداری نمی‌کنند، از حق دریافت خسارت در چارچوب قانون شماره ۷۲۶۹ و مقررات مربوط، برخوردار نمی‌شوند. لازم به یادآوری است، که افرادی که بیمه‌نامه TCIP را خریداری نمی‌کنند در زمان وقوع زلزله از هیچ حمایتی برخوردار نمی‌شوند و هیچ ضمانت اجرایی از این شدیدتر نیست که شخص به طور کامل در این شرایط رها شود.

۱۶-۱-۲. اطلاعات مورد نیاز برای موضوع قرارداد:

- نام، آدرس و تلفن بیمه‌گذار
- شماره شناسایی مالیاتی بیمه‌گذار
- آدرس کاملی از واحد مسکونی که بیمه شده است.
- اطلاعات ثبتی صحیح ملک (شماره بلوک-بخش و قواره، طبق سند واحد مسکونی)
- تاریخ ساخت و نوع ساختمان
- تعداد کل طبقات
- شرایط آسیب برای ساختمان
- مساحت واحد مسکونی بر حسب متر مربع

- کاربری واحد مسکونی (مورد استفاده واحد مسکونی)

۱۷-۱-۲. حق بیمه‌ها طبق مناطق زلزله و نوع ساختمان

حق بیمه اجباری زلزله با توجه به توانایی مالی مالکان تعیین می‌شود. جدول زیر، حق بیمه‌ها را برای ۴ واحد مسکونی با مساحت‌های متفاوت مطابق با مناطق ریسک و نوع ساختمان نشان می‌دهد. حق بیمه سالیانه مطابق با هزینه ساخت هر متر مربع واحد مسکونی افزایش می‌یابد. از اول ژانویه ۲۰۰۳، هزینه ساخت هر متر مربع که در محاسبه مبلغ بیمه شده مورد استفاده قرار می‌گیرد، مطابق با نوع ساختمان به صورت زیر تعیین می‌شود:

- اسکلت فلزی و بتن مسلح: ۲۶۵ میلیون لیر ترکیه

- اسکلت سنگ و آجر: ۱۹۰ میلیون لیر ترکیه

- سایر: ۱۰۲ میلیون لیر ترکیه

جدول ۱۷-۱-۲ (الف). حق بیمه برای واحد مسکونی ۸۰ متر مربعی (برحسب میلیون لیر)

منطقه ۵	منطقه ۴	منطقه ۳	منطقه ۲	منطقه ۱	مبلغ بیمه شده	نوع ساختمان
۸/۵	۱۰/۶	۱۵/۹	۲۹/۷	۴۲/۴	۲۱,۲۰۰ (۸۰ × ۲۶۵)	اسکلت فلزی- بتن مسلح
۶/۱	۷/۶	۱۹/۸	۳۸/۰	۵۳/۲	۱۵,۲۰۰ (۸۰ × ۱۹۰)	اسکلت سنگ و آجر
۴/۱	۵/۷	۱۳/۰	۲۶/۱	۴۰/۸	۸,۱۶۰ (۸۰ × ۱۰۲)	سایر

جدول ۱۷-۱-۲ (ب). حق بیمه برای واحد مسکونی ۱۰۰ متر مربعی (برحسب میلیون لیر)

منطقه ۵	منطقه ۴	منطقه ۳	منطقه ۲	منطقه ۱	مبلغ بیمه شده	نوع ساختمان
۱۰/۶	۱۳/۳	۱۹/۹	۳۷/۱	۵۳/۰	۲۶,۵۰۰ (۱۰۰ × ۲۶۵)	اسکلت فلزی- بتن مسلح
۷/۶	۹/۵	۲۴/۷	۴۷/۵	۶۶/۵	۱۹,۰۰۰ (۱۰۰ × ۱۹۰)	اسکلت سنگ و آجر
۵/۱	۷/۱	۱۶/۳	۳۲/۶	۵۱/۰	۱۰,۲۰۰ (۱۰۰ × ۱۰۲)	سایر

جدول ۱۷-۱-۲ (ج). حق بیمه برای واحد مسکونی ۱۲۰ متر مربعی (برحسب میلیون لیر)

منطقه ۵	منطقه ۴	منطقه ۳	منطقه ۲	منطقه ۱	مبلغ بیمه شده	نوع ساختمان
۱۲/۷	۱۵/۹	۲۳/۹	۴۴/۵	۶۳/۶	۳۱,۸۰۰ (۱۲۰ × ۲۶۵)	اسکلت فلزی- بتن مسلح
۹/۱	۱۱/۴	۲۹/۶	۵۷/۰	۷۹/۸	۲۲,۸۰۰ (۱۲۰ × ۱۹۰)	اسکلت سنگ و آجر
۶/۱	۸/۶	۱۹/۶	۳۹/۲	۶۱/۲	۱۲,۲۴۰ (۱۲۰ × ۱۰۲)	سایر

جدول ۱۷-۱-۲ (د). حق بیمه برای واحد مسکونی ۱۶۰ متر مربعی (برحسب میلیون لیر)

منطقه ۵	منطقه ۴	منطقه ۳	منطقه ۲	منطقه ۱	مبلغ بیمه شده	نوع ساختمان
۱۶/۰	۲۰/۰	۳۰/۰	۵۶/۰	۸۰/۰	۴۰,۰۰۰ (۱۶۰ × ۲۶۵)	اسکلت فلزی- بتن مسلح
۱۲/۲	۱۵/۲	۳۹/۵	۷۶/۰	۱۰۶/۴	۳۰,۴۰۰ (۱۶۰ × ۱۹۰)	اسکلت سنگ و آجر
۸/۲	۱۱/۴	۲۶/۱	۵۲/۲	۸۱/۶	۱۶,۳۲۰ (۱۶۰ × ۱۰۲)	سایر

۱۸-۱-۲. جمع‌بندی و خلاصه

ترکیه از جمله کشورهای است که سال‌هاست از حوادث طبیعی و زیان‌های ناشی از آن رنج می‌برد. بعد از وقوع دو زمین‌لرزه ویران‌گر در آگوست ۱۹۹۹، صندوق بیمه حوادث طبیعی ترکیه به عنوان یک صندوق حوادث طبیعی ملی تأسیس شد. این صندوق از نظر تعداد بیمه‌نامه، دومین صندوق بزرگ حوادث طبیعی در جهان است و الگویی برای دیگر صندوق‌های ملی است. اگر چه در برخی موارد برای جبران فوری حوادث سیل و زلزله (وصول اضطراری خسارت‌های ناشی از سیل و زلزله در ترکیه) به کار گرفته می‌شود، اما طراحی کلی آن تنها برای پوشش زمین‌لرزه است.

زلزله‌های شدید سال ۱۹۹۹ باعث تلفاتی بیش از ۱۸,۰۰۰ نفر و خسارت ۱۳ میلیارد دلار آمریکا شد. در صورتی که بانک جهانی خسارت را بین ۶ تا ۱۰ میلیارد دلار آمریکا تخمین زده بود. نقطه اوج این زیان‌ها، سال ۲۰۰۰ بود که باعث ۴/۲ میلیارد دلار خسارت شد (تقریباً ۲ درصد از GNP را به خود اختصاص داد). راه‌اندازی اولیه TCIP از سپتامبر ۲۰۰۰ بود، تا قبل از آن دولت به تنهایی بار اقتصادی زیان‌های حاصل از زلزله را به دوش می‌کشید. اما بعد از زلزله ۱۹۹۹ دولت با همکاری بانک جهانی به سرعت پوشش بیمه اجباری زلزله را به منظور کاهش بار تعهداتی دولت، انتقال آن به بخش خصوصی و کمک گرفتن از شرکت‌های اتکایی بین‌المللی، پایه‌گذاری کرد.

پوشش TCIP تنها برای منازل مسکونی است و بیمه‌نامه‌ها از طریق اینترنت، شرکت‌های بیمه و نمایندگی‌های مجاز آنها فروخته می‌شود و برای گرفتن پوشش مازاد باید بیمه‌نامه با پوشش مازاد خریداری شود. صندوق با انتقال ریسک خود به بازارهای بین‌المللی اتکایی، خود را در برابر ریسک محافظت می‌کند و در نتیجه شرکت بین‌المللی اتکایی میلی‌ری آن را اداره می‌کند. پوشش اتکایی در سال ۲۰۰۱ میلادی، ۵۴۰ میلیون دلار، در سال ۲۰۰۲ میلادی، ۸۴۰ میلیون دلار، در سال ۲۰۰۳ میلادی، ۷۴۰ میلیون و ظرفیت پوشش کامل TCIP در سال ۲۰۰۳، یک میلیارد دلار بوده است.

صندوق در سال‌های اولیه تأسیس، تنها زمین‌لرزه را پوشش می‌داد و همان‌گونه که بیان شد تنها منازل

مسکونی را در بر می‌گرفت و بر روی ساخت منازل و نوع ساختمان و مصالح به کار گرفته در آنها (فولاد، بتون، آجر، سنگ و ...) حساسیت خاصی داشت. به همین دلیل، نوع اسکلت منازل مسکونی را می‌توان به ۳ دسته اسکلت فلزی، سنگی و آجری و سایر موارد تقسیم‌بندی کرد. TCIP کشور ترکیه را به ۵ منطقه (بر پایه مناطقی که هدف استانداردسازی و ارزیابی ریسک‌های فاجعه‌آمیز قرار می‌گیرند) تقسیم‌بندی کرده و بر اساس این تقسیم‌بندی، ۱۵ نرخ تعرفه متفاوت برای ۳ نوع سازه تعیین شده است و نیز میزان حق بیمه بر اساس ۳ عامل زیر تعیین شده است:

- منطقه‌ای که موضوع بیمه در آن قرار دارد
- نوع ساختمان
- مساحت واحد مسکونی بر حسب متر مربع

هم‌چنین TCIP استانداردهای خاصی را برای ساخت‌وساز در نظر گرفت و از ۲۷ سپتامبر ۱۹۹۹ منازل مسکونی که ساخته می‌شوند، باید حتماً مجوز ساخت‌وساز را مطابق قوانین ساخت‌وساز TCIP دریافت کنند. حداکثر حد پوشش از اول ژانویه ۲۰۰۳ برای هر ساختمان، ۴۰ میلیارد لیر تعیین شد، البته سقف پوشش مطابق با مساحت ساختمان و نوع ساختمان تعیین می‌شود که این سقف پوشش نباید از حداکثر پوشش تعیین شده، تجاوز کند و نیز کاستنی، ۲ درصد مبلغ بیمه شده، برای هر زیان در نظر گرفته می‌شود. اگر چه این صندوق به قصد اجباری بودن طراحی شد، اما ضریب نفوذ آن در سطح ملی حدود ۱۶ درصد بوده است و با نسبتی بالاتر در استانبول و حومه آن حدوداً این ضریب به ۲۷ درصد رسیده است. موفقیت صندوق تا حدی است که حتی در مناطقی که تاکنون هیچ خسارتی بابت زلزله نداشته‌اند نیز گسترش یافته است.

از آنجا که بسیاری از ساختمان‌های موجود، مطابق با برنامه‌ریزی‌های دولت نیست، تعداد بیمه‌نامه‌های فروخته شده بعد از ۲۰۰۱ رو به کاهش است (از ۲,۱۶۶,۰۰۰ بیمه‌نامه در سال ۲۰۰۱ به ۱,۹۵۰,۰۰۰ مورد در سال ۲۰۰۴). اما هم‌چنان صندوق به عنوان یک طرح موفقیت‌آمیز توسط دولت مطرح است.

۲-۲. ژاپن

در این بخش، ضمن بیان مختصری از انواع طرح‌های بیمه زلزله متداول در ژاپن، چارچوب طرح‌های بیمه زلزله این کشور تبیین شده و مهم‌ترین مشخصه‌های آن شمرده می‌شود. همچنین ویژگی‌های اصلی طرح دولتی بیمه زلزله منازل مسکونی در ژاپن به تفصیل تشریح می‌گردد. در حال حاضر دو نوع بیمه زلزله در ژاپن متداول است:

- بیمه زلزله منازل مسکونی، مستند به قانون بیمه زلزله سال ۱۹۶۶

هر چند پوشش خطر زلزله منازل مسکونی را شرکت‌های بیمه تجاری صادر و عرضه می‌کنند، اما این بیمه با حمایت مالی دولت از طریق طرح‌های اتکایی اجرا می‌شود. پوشش مزبور صرفاً منازل مسکونی و لوازم آنها را در برابر خطرات معین و با تعهدات محدود بیمه می‌کند. ارائه پوشش برای ریسک‌های صنعتی و تجاری در این نظام امکان پذیر نیست.

- بیمه زلزله برای ریسک‌های صنعتی

این پوشش بیمه‌ای عمدتاً با اتکا به ظرفیت پذیرش بیمه‌گران تجاری و برای ریسک‌های صنعتی عرضه شده است و از هیچ تسهیلات دولتی بهره‌مند نیست؛ بر این اساس، این بیمه عمدتاً به بازارهای اتکایی خارجی وابسته است. از آنجا که هدف از این گزارش بررسی و تمهید سازوکار بیمه منازل مسکونی در کشور است، در ادامه، ویژگی‌های بیمه زلزله منازل مسکونی ژاپن به تفصیل تشریح می‌شود.

۱-۲-۲. بیمه زلزله منازل مسکونی

دولت ژاپن بعد از زلزله سال ۱۹۶۴ ناگاتا در چارچوب سیاست‌های خود به منظور ایجاد آرامش خاطر در زندگی مردم در صدد طراحی سازوکار مناسب پوشش ریسک زلزله برآمد و در سال ۱۹۶۶ قانونی را به تصویب رساند که به موجب آن به دولت اجازه داده شد تا در زمینه بیمه زلزله منازل مسکونی و لوازم و اثاث آنها با شرکت‌های بیمه، قرارداد اتکایی منعقد نماید؛ به این منظور، یک شرکت بیمه اتکایی تخصصی به نام شرکت بیمه اتکایی زلزله ژاپن^۱ با مشارکت شرکت‌های بیمه تجاری و با سرمایه اولیه یک میلیارد ین ایجاد شد تا به عنوان یک شخص حقوقی مستقل با دولت ژاپن قرارداد اتکایی منعقد نماید. فلسفه وجودی و رسالت این شرکت، اتکایی کردن ۱۰۰ درصد ریسک‌های بیمه زلزله پذیرفته شده توسط شرکت‌های بیمه تجاری ژاپنی بود. این شرکت از طریق انعقاد قرارداد اتکایی مازاد خسارت با دولت، بخشی از پرتفوی خود را به دولت منتقل نمود و از این رو دولت در این نظام در نقش آخرین بیمه‌گر اتکایی برای بخشی از

1. Japan Earthquake Reinsurance (JER)

تعهدات عمل می‌نماید. البته بخشی از تعهدات JER به برخی از شرکت‌های بیمه تجاری، واگذاری مجدد می‌شود. این شرکت، کلیه ریسک‌های پذیرفته شده توسط شرکت‌های بیمه را اتکایی می‌کند و به عنوان شرکت اصلی، جهت ساماندهی امور اتکایی بیمه زلزله منازل مسکونی عمل می‌نماید. طبق ماده ۲ اساسنامه شرکت JER، این شرکت با هدف انجام فعالیت در زمینه بیمه زلزله، صدور، خرید و فروش اوراق قرضه دولتی و ایالتی و سایر اقدامات مرتبط، تأسیس شده است.

JER از یک سو به عنوان سازمان دهنده یک صندوق بیمه زلزله برای شرکت‌های بیمه تجاری عمل می‌کند و از سوی دیگر به عنوان نماینده شرکت‌های بیمه تجاری جهت انعقاد قرارداد اتکایی با دولت، ایفای نقش می‌کند. وظایف حرفه‌ای این شرکت به شرح زیر است:

- به طور خودکار، کلیه قراردادهای بیمه زلزله منازل مسکونی صادره شرکت‌های بیمه تجاری را بیمه اتکایی کند.

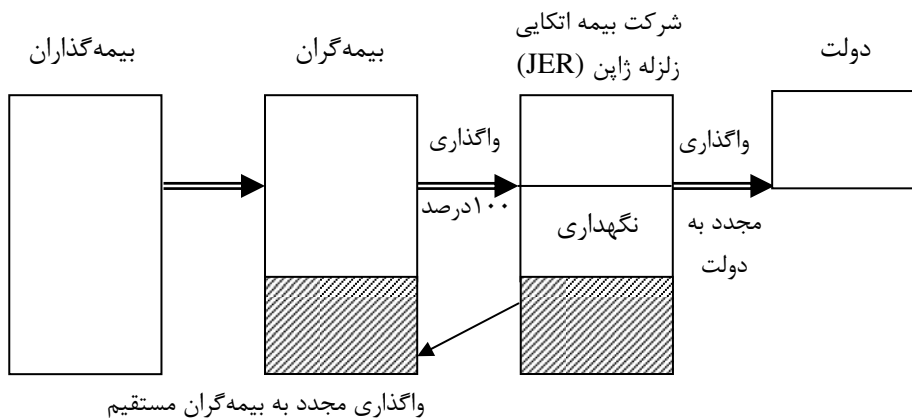
- بخشی از تعهدات پذیرفته شده را طبق یک قرارداد اتکایی مازاد خسارت به دولت، واگذاری مجدد کند و با توجه به جدول تخصیص ریسک شرکت‌های بیمه داخلی، بخش دیگر تعهداتش را به شرکت‌های بیمه داخلی واگذاری مجدد کند.

- موظف است که علاوه بر سرمایه‌گذاری منابع ناشی از حق بیمه اتکایی و سود ناشی از عملیات نگهداری خود، منابع حق بیمه و سود ناشی از واگذاری مجدد به شرکت‌های بیمه تجاری را نیز سرمایه‌گذاری کند.

- در زمان وقوع زلزله، ذخایر شرکت‌های بیمه را که به منظور سرمایه‌گذاری در اختیار دارد به آنها مسترد نماید و به محض دریافت خسارت از دولت، آن را به تناسب بین شرکت‌های بیمه توزیع کند.

- شکل و جدول ۱-۲-۲ جریان عملیات اتکایی این طرح و هم‌چنین حدود تعهدات دولت، JER و شرکت‌های بیمه تجاری را نشان می‌دهند.

شکل ۱-۲-۲. جریان عملیات اتکایی طرح

جدول ۱-۲-۲. میزان تعهد دولت و بیمه‌گران تجاری از ریسک زلزله
(کل تعهدات محدود به مبلغ ۴۵۰۰ میلیارد یمن)

۷۵ میلیارد یمن	۱۰۷۷/۴ میلیارد یمن	۴۵۰۰ میلیارد یمن
	دولت ۵۰ درصد	دولت ۹۵ درصد
شرکت‌های بیمه تجاری	شرکت‌های بیمه تجاری ۵۰ درصد	شرکت‌های بیمه تجاری ۵ درصد

- تا ۷۵ میلیارد یمن، بیمه‌گران ۱۰۰ درصد تعهد دارند.
- از ۷۵ میلیارد یمن تا ۱۰۷۷/۴ میلیارد، دولت ۵۰ درصد تعهد دارد.
- مازاد بر ۱۰۷۷/۴ میلیارد یمن تا ۴۵۰۰ میلیارد یمن، دولت ۹۵ درصد و بیمه‌گران تجاری ۵ درصد تعهد دارند.

یادآوری می‌شود با توجه به اینکه بسیاری از ساختمان‌های ژاپن، چوبی هستند، بخش اعظم خسارت‌ها در زمان وقوع زلزله، ناشی از آتش‌سوزی‌های بعدی است. به همین دلیل در شرایط عمومی بیمه‌نامه‌های آتش‌سوزی متداول ژاپن، این خطر جزو استثنائات است.

۲-۲-۲. موضوع بیمه

این بیمه، ساختمان‌های با کاربری مسکونی و ائاثیه لازم برای زندگی را تحت پوشش قرار می‌دهد. ساختمان‌های مسکونی، شامل خانه‌ها و ساختمان‌های مسکونی است که بخشی از آن به عنوان فروشگاه یا اداره استفاده می‌شود. مشخصه‌های مهم طرح به این قرار است:

۲-۲-۳. شیوه صدور

این بیمه، به عنوان یک خطر مستقل اما فقط همراه با بیمه‌نامه‌های مختلف آتش‌سوزی (در قالب یک الحاقیه) صادر می‌شود. این پوشش به طور اتوماتیک به پوشش بیمه جامع منازل و انبارها اضافه می‌شود و در مورد انبارها، این پوشش به شرطی ارائه می‌شود که بخشی از ساختمان مورد بیمه، مسکونی باشد. در سایر پوشش‌های بیمه آتش‌سوزی این پوشش اختیاری است. این پوشش به هیچ وجه به تنهایی و به عنوان یک خطر مستقل صادر نمی‌شود؛ در ابتدا، جهت اجتناب از انتخاب نامساعد، این پوشش به طور اتوماتیک (تقریباً اجباری) همراه با بیمه جامع منازل و انبارها صادر می‌شد.

۲-۲-۴. مبلغ بیمه شده

مبلغ بیمه شده در این بیمه، ۳۰ تا ۵۰ درصد مبلغ بیمه شده در بیمه‌نامه آتش‌سوزی اصلی، حداکثر ۵۰ میلیون ین برای هر ساختمان و ۱۰ میلیون ین برای لوازم خانگی هر ساختمان است. این حدود برای کلیه ساختمان‌ها، یکسان اعمال می‌شود تا حداقل حمایت لازم از بیشترین افراد، میسر شود.

۲-۲-۵. دوره پوشش

در ابتدای اجرای این برنامه، پوشش برای یک دوره یک‌ساله ارائه می‌شد و متعاقباً با اصلاح قانون مربوطه، برای دو تا پنج سال نیز ارائه می‌گردد.

۲-۲-۶. خطرات تحت پوشش

خطرات بیمه شده در این بیمه، شامل آتش‌سوزی، ویرانی، مدفون شدن زیر خاک و از بین رفتن ساختمان ناشی از زلزله و فوران آتش‌فشان و تسونامی است. البته تعهدات این بیمه‌نامه، محدود به خسارت‌های کلی است. اما تعریف اصطلاح «خسارت کلی» طی سال‌های اجرای این طرح تغییر کرده است. در ابتدا به خاطر مشکلات ارزیابی و پرداخت خسارت و گستره وسیع زلزله فقط خسارت کلی ساختمان‌ها جبران می‌شد. در حال حاضر خسارت‌های جزئی را نیز شامل شده و شرایط پرداخت خسارت به قرار زیر است:

- برای سازه ساختمان

در صورتی که خسارت یا آسیب به سازه‌های اصلی، بیش از ۵۰ درصد قیمت جاری ساختمان باشد یا ۷۰ درصد طبقه‌ای از ساختمان در اثر زلزله نابود شود یا فرو بریزد، ۱۰۰ درصد مبلغ بیمه شده، پرداخت می‌شود. اگر خسارت یا آسیب به سازه‌های اصلی، بین ۲۰ تا ۵۰ درصد قیمت جاری ساختمان باشد یا بین ۲۰ تا ۷۰ درصد طبقه‌ای از ساختمان در اثر زلزله نابود شود یا فرو بریزد، ۵۰ درصد مبلغ بیمه شده، پرداخت می‌شود. چنانچه خسارت یا آسیب وارده به سازه‌های اصلی بین ۳ تا ۲۰ درصد قیمت جاری ساختمان باشد، ۵ درصد مبلغ بیمه شده، پرداخت خواهد شد.

- برای لوازم و اثاث منزل

اگر خسارت به لوازم منزل، بیش از ۸۰ درصد قیمت جاری آنها باشد، ۱۰۰ درصد مبلغ بیمه شده پرداخت می‌شود و اگر خسارت بین ۳۰ تا ۸۰ درصد قیمت جاری لوازم باشد، ۵۰ درصد مبلغ بیمه شده پرداخت می‌شود و چنانچه خسارت بین ۱۰ تا ۳۰ درصد قیمت جاری آنها باشد، ۵ درصد مبلغ بیمه‌شده پرداخت خواهد شد.

۲-۲-۷. حدود مجموع تعهدات طرح

میزان خسارت قابل پرداخت در این طرح توسط کلیه شرکت‌های بیمه با احتساب سهم دولت، در حال حاضر ۵۰ تریلیون ین برای هر زلزله است. در شرایطی که خسارت از مبلغ فوق، فراتر رود پرداخت خسارت بر اساس قاعده نسبی صورت می‌گیرد. شرکت‌های بیمه تجاری و دولت، بیش از ۵۰ تریلیون خسارت هیچ تعهد دیگری ندارند.

۲-۲-۸. مبنای محاسبه نرخ و حق بیمه

مبنای محاسبات نرخ و تعیین حق بیمه این برنامه بر اساس آمار ۳۷۵ مورد زلزله مخرب، طی یک دوره ۵۰۰ ساله از سال ۱۹۹۹-۱۴۹۴ بوده که توسط سازمان نرخ‌گذاری بیمه‌های غیرزندگی ژاپن انجام شده است. این نظام نرخ (شامل دو بخش تعرفه‌ها و سیستم‌های تخفیف حق بیمه) به شرح زیر است:

- تعرفه‌ها

طبقه‌بندی نظام تعرفه بر اساس دو فاکتور «نوع سازه ساختمان» و «محل جغرافیایی ساختمان» انجام شده است و برای یک پوشش یک‌ساله و به ازای سرمایه بیمه شده ۱۰۰۰ ین، تعرفه‌ها براساس جدول زیر اعمال می‌شود. ارقام نرخ‌های جدول زیر، شامل ۸۰ درصد حق بیمه ریسک، ۱۰ درصد کارمزد نمایندگان و ۱۰ درصد هزینه‌های اداری است.

جدول ۲-۲-۸. میزان تعرفه‌ها برای پوشش یک‌ساله (ارقام ین در هزار)

نوع سازه ساختمان		محل جغرافیایی ساختمان
سایر	ساختار چوبی	
۰/۵	۱/۲	منطقه یک
۰/۷	۱/۶۵	منطقه دو
۱/۳۵	۲/۳۲	منطقه سه
۱/۷۵	۳/۵۵	منطقه چهار

- تخفیف حق بیمه

- براساس عمر بنا، برای ساختمان‌هایی که بعد از سال ۱۹۸۱ ساخته شده‌اند، ۱۰ درصد تخفیف اعمال می‌شود.

- به تناسب رتبه مقاومت در برابر زلزله به نحوی که ساختمان یکی از رتبه‌های ذکر شده در قانون استانداردهای ساختمان‌سازی یا سایر دستورالعمل‌های «وزارت زمین، ساختمان و حمل و نقل» را کسب کند، مشمول ۱۰ تا ۲۰ درصد تخفیف می‌شود. تذکر این نکته ضروری است که هر دو تخفیف فوق‌الذکر می‌تواند برای یک مورد بیمه‌ای خاص به طور همزمان اعمال شود.

۹-۲-۲. پوشش اتکایی

کلیه ریسک‌هایی که بیمه‌گران مستقیم (شامل ۲۲ شرکت مستقیم داخلی و ۸ شرکت بیمه خارجی) و شرکت بیمه اتکایی Toa در زمینه بیمه زلزله، تحت پوشش قرار داده‌اند به شرکت JER واگذار می‌شود. این شرکت نیز به نوبه خود، بخشی از پرتفوی مزبور را (طبق قانون سال ۱۹۶۶) از طریق انعقاد قرارداد اتکایی مازاد خسارت به دولت واگذار می‌کند.

مبادلات اتکایی در بیمه زلزله عملاً از طریق یک مکانیزم تجمیع (صندوق) انجام می‌شود، به نحوی که در آن، JER نقش اصلی را به عهده دارد. مبادلات اتکایی در این طرح، شامل سه قرارداد به شرح زیر است:

- یک قرارداد اتکایی بیمه زلزله (قرارداد A) که به موجب آن، بیمه‌گران مستقیم، کل تعهدات بیمه زلزله خود را به JER منتقل می‌کنند (۱۰۰ درصد واگذاری).

- یک قرارداد اتکایی مازاد خسارت بیمه زلزله (قرارداد B) که به موجب آن، JER بخشی از تعهدات مربوط به قرارداد A را به شرکت‌های بیمه مستقیم مختلف، واگذاری مجدد می‌کند. بر اساس این قرارداد، میزان تعهدات شرکت‌های بیمه برای خسارت‌های با مبلغ خسارت بین ۷۵ میلیارد تا ۷۴۲/۲ میلیارد ین و با مبلغ تحت پوشش ۴۲۵,۸۰۰ میلیون ین، ۵۰ درصد مبلغ خسارت (B₁) و برای خسارت‌های بین ۱,۳۱۱,۸۰۰ تا ۳,۱۱۵,۸۰۰ میلیون ین، ۵ درصد مبلغ خسارت (B₂) است. البته این تعهدات، محدود به مبلغ تعهدات کل یکسال مالی می‌شود.

- یک قرارداد بیمه اتکایی زلزله مازاد خسارت (قرارداد C) که از طریق آن، JER بخشی از تعهداتش را به دولت منتقل می‌کند. براساس این قرارداد، میزان تعهدات تحت پوشش دولت، ۴,۱۲۲,۱۹۰ میلیون ین برای هر حادثه است یعنی برای خسارت‌های با مبلغ خسارت بیش از ۷۵ میلیارد ین، ۵۰ درصد ۱,۲۳۶,۸۰۰ میلیون ین (C₁) و برای خسارت‌های با مبلغ بیش از ۱,۳۱۱,۸۰۰ میلیون ین، ۹۵ درصد ۳,۶۸۸,۲۰۰ میلیون ین (C₂) می‌باشد:

کل تعهدات دولت: (میلیون ین) $C_1 + C_2 = ۶۱۸,۴۰۰ + ۳,۵۰۳,۷۹۰ = ۴,۱۲۲,۱۹۰$

نحوه توزیع تعهدات بین سه گروه به شرح زیر است:

بیمه‌گران و Toa	۲۰/۷ درصد
JER	۳۱/۳ درصد
دولت	۴۸/۰ درصد

۱۰-۲-۲. ذخایر حق بیمه و سپرده‌های شرکت‌های بیمه، نزد JER

بیمه‌گران، ملزم هستند همه ساله، ذخایر انباشته شونده‌ای متناسب با حق بیمه‌های خود نگهداری کنند. این ذخایر به منظور ایفای تعهدات آتی در مورد بیمه‌نامه‌هایی است که هنوز زمان اعتبار آنها پایان نیافته است. در مورد بیمه زلزله، شرکت‌های بیمه عملاً دارایی‌های معرف ذخایر خود را به طور کامل، نزد JER می‌سپارند. سود حاصل از سرمایه‌گذاری این ذخایر نیز متعاقباً به ذخایر مزبور اضافه می‌شود. هیچ برداشتی از این ذخایر نمی‌تواند صورت گیرد، مگر اینکه با هدف پرداخت خسارت‌های زلزله باشد، با عنایت به مکانیزم فوق، حق بیمه‌های واگذاری مجدد JER به شرکت‌های بیمه فقط از لحاظ ثبت حسابداری به بیمه‌گران واگذار می‌شود و عملاً تبادل مالی صورت نمی‌گیرد.

۲-۳. فرانسه

در روزهای پایانی سال ۱۹۸۱ وقوع سیل عظیمی در جنوب غربی فرانسه^۱، زنگ خطری برای دولت بود تا به کمک شرکت‌های بیمه، چاره‌ای برای حوادث طبیعی بیندیشد.

پیش از این نیز در سال‌های دهه ۷۰، پروژه‌ای دولتی در این خصوص مطرح شد، ولی بی‌نتیجه رها شد. اما این بار در تاریخ ۱۳ ژوئیه ۱۹۸۲ قانونی به تصویب مجلس فرانسه رسید که می‌توان آن را نقطه عطفی در بیمه حوادث طبیعی در دنیا به شمار آورد.

بر اساس قانون ۶۰۰-۸۲ مصوبه ۱۳ ژوئیه ۱۹۸۲، اموال افراد حقیقی و حقوقی که یک بیمه‌نامه آتش‌سوزی یا هر قرارداد بیمه دیگری که خسارت وارد بر کالاها را پوشش می‌دهد، خریداری کنند، به صورت خودکار، تحت پوشش بیمه‌های بلایای طبیعی قرار می‌گیرند، مشروط بر اینکه دولت، واقعه را به طور رسمی یک بلای طبیعی اعلام کند.

این قانون بر اساس سیستم تعاون، پایه‌گذاری شده است، به طوری که حس همبستگی ملی و مسئولیت‌پذیری ایجاب می‌کند که حتی اشخاصی که هیچ خطر طبیعی آنها را تهدید نمی‌کند، در صورتی که کالاهای خود را در برابر خسارت‌های مختلف بیمه کرده و یا بیمه‌نامه عدم‌النفع را خریداری کرده‌اند، به طور اجباری، مبلغی را بیش از حق بیمه خود با تعرفه و نرخ واحد به منظور بیمه حوادث طبیعی پرداخت کنند. این نرخ بر روی مبلغ حق بیمه اصلی یا بر روی مبلغ بیمه‌شده اعمال می‌شود.

۱-۳-۲. تعریف حوادث طبیعی

در ۱۶ ژوئیه سال ۱۹۹۲ اصلاحاتی در قانون حوادث طبیعی در نظر گرفته شد. بر اساس آخرین اصلاحات، بلایای طبیعی به شرح زیر تعریف می‌شود:

خسارت‌های مادی مستقیم «غیر قابل بیمه» ناشی از شدت - غیر معمول - یک حادثه طبیعی در زمانی که راهکارهای معمول برای پیش‌گیری از این خسارت‌ها، مؤثر واقع نشود.

تعریف حوادث طبیعی با دو فاکتور «غیر عادی بودن حادثه طبیعی» و «غیر قابل بیمه بودن» خسارت ناشی از این حادثه ذکر شده است.

- غیر عادی بودن: ماهیت واقعه و وضعیت حادثه طبیعی را تعریف نمی‌کند، بلکه شدت غیر عادی آن است که حادثه‌ای را بلا یا فاجعه طبیعی می‌نماید.

- غیر قابل بیمه بودن: این مفهوم (که در سال ۱۹۹۲ به قانون سال ۱۹۸۲ افزوده شده است) به ما اجازه

می‌دهد تا در یک رخداد، تفاوت بین خسارت‌های تحت پوشش بیمه حوادث طبیعی و خسارت‌های خارج از پوشش را تشخیص دهیم؛ به عبارت دیگر، وقتی که بیمه‌های کلاسیک وجود دارند، این خسارت‌ها توسط بیمه حوادث طبیعی، جبران خسارت نمی‌شود.

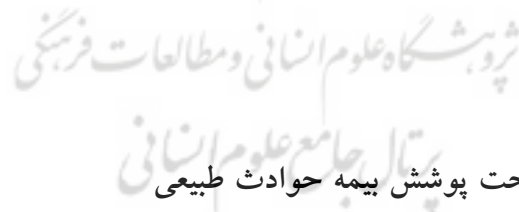
۲-۳-۲. تفاوت ریسک طبیعی و حادثه طبیعی

وقوع یک حادثه طبیعی، مانند بهمن، سیل، آتش‌سوزی جنگل، رانش زمین، زلزله، فوران آتشفشان، طوفان و ... که منجر به ضرر و زیان بشر شود به عنوان ریسک طبیعی شناخته می‌شود. در واقع، ریسک طبیعی تنها یک رویداد طبیعی نیست بلکه زمانی ریسک به حساب می‌آید که ضرر و زیان آن، متوجه افراد جامعه شود.

۲-۳-۳. رخدادهایی که حوادث طبیعی به شمار می‌آیند

بر اساس ماده ۱-۱۲۵ قانون بیمه، رویدادی، حادثه طبیعی به حساب می‌آید که یک واقعه طبیعی با شدت غیرعادی باشد. در این قانون، حوادث زیر به عنوان حوادث طبیعی شناخته می‌شوند:

- سیل
- جریان شدید یا ریزش آب
- لغزش و رانش زمین
- گردباد
- زلزله
- سونامی
- طوفان
- بهمن و برف گرفتگی

۲-۳-۴. ساختمان‌ها و اموال تحت پوشش بیمه حوادث طبیعی

طبق تبصره ۱-۱۲۵ قانون بیمه، مصوبه ۲۷ مارس ۱۹۸۴، ساختمان‌های تحت پوشش به شرح زیر است:

- ساختمان‌های مسکونی و اموال درون آنها
- ساختمان‌های تجاری و صنعتی و اموال درون آنها
- ساختمان‌های مربوط به اموال عمومی شهر و اموال درون آن
- بناهای کشاورزی، محصولات، ماشین‌ها و حیوانات اهلی یافته شده در درون ساختمان‌های روستایی
- گلخانه‌هایی که به عنوان بنا و ساختمان به حساب می‌آیند
- جنگل‌ها
- چادرها، کاروان‌ها و تجهیزات سفر

۲-۳-۵. ساختمان‌ها و اموال استثناء شده

- اموال بیمه نشده یا مستثنی شده در بیمه‌نامه‌هایی که خسارت وارد بر اموال را پوشش می‌دهند.
- محصولات، زمین زیرکشت دائم یا زمین‌های بذرپاشی شده، هرگونه عملیات کشاورزی و حیوانات زنده خارج از ساختمان (به طور کلی، این موارد را «بنیاد ملی حوادث ناگوار کشاورزی» جبران می‌کند).

- راه‌های ارتباطی و عملیات مهندسی شهری بیمه نشده
- هواپیماها (هرگونه وسایل نقلیه هوایی)، وسایل نقلیه آبی (در دریا، دریاچه، رودخانه)، هم‌چنین قایق‌های تفریحی و محموله درون آنها
- هزینه‌های جنبی (مانند هزینه جابجایی، هزینه از دست دادن اجاره بها و ...) هیچ‌کدام مشمول بیمه نمی‌شوند.

- ارزش پولی مایملک یک تاجر

۲-۳-۶. خسارت‌های مورد تعهد بیمه حوادث طبیعی

بر اساس ماده ۱-۱۲۵ قانون بیمه، خسارت‌های مادی که مستقیماً در اثر حادثه طبیعی به وجود آمده‌اند و غیرقابل بیمه هستند، تحت پوشش قرار می‌گیرند. دو مفهوم خسارت مادی و مستقیم، چنین تعریف می‌شوند:
- **خسارت‌های مادی:** خسارت‌هایی که به اصل و ماهیت اصلی شیء، آسیب می‌رسانند از طریق بیمه حوادث طبیعی جبران می‌شوند. به طور مثال، کاهش ارزش پولی مال‌التجاره و زیان‌های معنوی جبران نمی‌شود.

- **خسارت‌های مستقیم:** خسارت‌های باید نتیجه اولیه و مستقیم بلایای طبیعی باشند. به طور مثال، خسارت‌های ناشی از قطع برق در اثر وقوع بلایای طبیعی، قابل پرداخت نیست.

۲-۳-۷. تأمین بودجه و اعتبارات

اعتبار مورد نیاز برای جبران خسارت در بیمه حوادث طبیعی به دو شکل زیر تأمین می‌شود:
- حق بیمه بیمه‌نامه الحاقی قرارداد اولیه که برای همین امر در نظر گرفته شده است. این حق بیمه براساس نرخ‌های که روی حق بیمه اصلی اعمال می‌شود یا نرخ‌های که بر روی ارزش بیمه شده اعمال می‌شود، محاسبه می‌گردد. تعرفه حق بیمه و میزان فرانشیز را دولت تعیین می‌کند و همگی بر اساس قوانین مدون است.

- بیمه اتکایی با ضمانت دولت

۸-۳-۲. فرانشیز

از ابتدای سال ۲۰۰۲، فرانشیز بر اساس زیر اعمال می‌شود:

- منازل مسکونی، وسایل نقلیه موتوری و سایر اموال شخصی ۳۸۰ یورو: اگر خسارت در اثر جابجایی زمین (رائش زمین)، خشکسالی یا کم آبی زمین باشد، این میزان تا ۱۵۲۰ یورو افزایش می‌یابد.
- وسایل نقلیه موتوری برای هر ماشین خسارت دیده ۳۸۰ یورو: به طور کلی، برای هر وسیله نقلیه (با استفاده حرفه‌ای و غیر شخصی) در صورتی که فرانشیز دیگری بر اساس قرارداد اولیه در نظر گرفته شده و این میزان بالاتر از میزان فرانشیز قانونی (۳۸۰ یورو) باشد، فرانشیز بالاتر در نظر گرفته می‌شود.
- اموال و ساختمان‌های تجاری و صنعتی: ۱۰ درصد خسارت مادی مستقیم وارد شده برای هر بنا و به ازای هر رویداد، که این میزان حداقل ۱۱۴۰ یورو برآورد شده است. در صورتی که خسارت در اثر جابجایی زمین، خشکسالی یا کم آبی باشد، این میزان تا مبلغ ۳۰۵۰ یورو برآورد می‌شود.
- عدم النفع: ۳ روز کاری با حداقل ۱۱۴۰ یورو، مگر آنکه فرانشیز بالاتری در قرارداد اولیه در نظر گرفته شده باشد. به طور کلی پرداخت این فرانشیز اجباری است و حتی در زمانی که در قرارداد بیمه‌نامه اولیه نیز در نظر گرفته نشده باشد باید پرداخت شود.

۹-۳-۲. تعرفه حق بیمه

- اموال و بناها (به جز وسایل نقلیه موتوری)

از سال ۱۹۸۳-۱۹۸۲	۵/۵ درصد حق بیمه بیمه‌نامه اصلی
از تاریخ ۱۹۹۹/۸/۳۱ - ۱۹۸۳/۱۰/۱	۹ درصد حق بیمه بیمه‌نامه اصلی
از تاریخ ۱۹۹۹/۹/۱	۱۲ درصد حق بیمه بیمه‌نامه اصلی

- وسایل نقلیه موتوری

از تاریخ ۱۹۸۵-۱۹۸۲	۹ درصد حق بیمه دزدی و آتش‌سوزی یا ۰/۸ درصد حق بیمه تمام خطر
از تاریخ ۱۹۸۶	۶ درصد حق بیمه دزدی و آتش‌سوزی یا ۰/۵ درصد حق بیمه تمام خطر

۱۰-۳-۲. بیمه اتکایی با ضمانت دولت

عملیات بیمه اتکایی برای یک مؤسسه بیمه‌ای این امکان را ایجاد می‌کند که آن مؤسسه نیز به نوبه خود برای تمامی یا بخشی از ریسکی که به نفع بیمه‌گذار بیمه کرده، بیمه اتکایی دریافت کند. این تکنیک به نوعی بار مالی ریسک را در زمان و مکان کاهش می‌بخشد. صندوق مرکزی بیمه اتکایی^۱، صندوقی است که دولت

برای اتکایی کردن ریسک بیمه‌های حوادث طبیعی در نظر گرفته است.

● تاریخچه

در سال ۱۹۴۶، دولت، صندوقی به نام صندوق مرکزی بیمه اتکایی بنا کرد. این بیمه‌گر اتکایی در بین ۲۵ بیمه‌گر اتکایی برتر جهان، جایگاه ارزشمندی دارد و در اکثر رشته‌های بازار بیمه اتکایی جهانی فعالیت می‌کند. بر اساس قوانین بیمه فرانسه، بیمه حوادث طبیعی یکی از پوشش‌های ارائه شده این بیمه‌گر اتکایی است. اگر چه هر بیمه‌گری مختار است که ریسک بیمه حوادث طبیعی را نزد هر بیمه‌گر اتکایی دیگری بیمه کرده یا تمامی ریسک را نزد خود نگهداشته و اتکایی نکند، اما CCR تنها بیمه‌گری است که پوشش‌های اتکایی کامل با پرداخت خسارت بدون سقف ارائه می‌دهد. این مزیت بالایی است که شرکت‌های بیمه فرانسوی می‌توانند از آن برای اطمینان بیشتر بهره ببرند. خصوصاً در زمانی که بلایای طبیعی چون سیل و یا خشکسالی، خسارت‌های چندگانه و عظیمی را به بار می‌آورند.

بر اساس ماده ۳۱-۴۳۱ R قانون بیمه، تنها اموال و فعالیت‌هایی که در خود کشور فرانسه یا ملک‌های مشترکی فرانسه^۱ توسط شرکت‌های بیمه فرانسوی بیمه می‌شوند می‌توانند از پوشش‌های بیمه اتکایی CCR بهره ببرند.

هم‌چنین دولت باید حادثه طبیعی را یک بلای طبیعی اعلام کند.

● دفتر مرکزی نرخ‌گذاری^۲

دفتر مرکزی نرخ‌گذاری، سازمانی است که به منظور تعیین و تصویب نرخ‌های خاصی برای بعضی رشته‌های بیمه، ایجاد شده است. در حال حاضر، دفاتر BCT برای ۵ رشته بیمه تعریف شده است:

- بیمه شخص ثالث اتومبیل
- بیمه ماشین آلات بالابر مکانیکی
- بیمه تمام خطر مقاطعه‌کاران
- بیمه حوادث طبیعی
- بیمه مسئولیت مدنی پزشکی

از سال ۱۹۹۲ دفاتر مذکور تحت نظر یک مسئول سرپرستی می‌شوند.

۱. کشورهای پولینزی، گوادلوپ، گویان، مارتینیک، قینون، کلدونی که در بخش جنوبی اقیانوس آرام هستند (outr-mer).

2. Bureau Central de Traification (BCT)

● ساختار دفتر

- بر اساس حکم وزیر اقتصاد و دارائی، ۸ عضو برای یک دوره سه ساله تعیین می‌شوند.
- رئیس (این شخص می‌تواند یکی از اعضای شورای دولتی، عضو ارشد دیوان محاسبات، عضو دیوان عالی کشور و یا استاد حقوق دانشگاه باشد).
- سه عضو نماینده شرکت‌های بیمه که براساس پیشنهاد سندیکای حرفه‌ای بیمه‌گران مشخص می‌شوند.
- دو عضو نماینده بیمه‌گذاران که بر اساس پیشنهاد مجمع مصرف‌کنندگان یا انجمن ملی مصرف‌کنندگان معرفی می‌شوند.
- ریاست CCR یا نماینده‌اش
- نماینده دولت که از سوی وزیر اقتصاد و دارائی معرفی می‌شود.

● مراحل جبران خسارت

- اعلام خسارت از سوی دولت به عنوان بلایای طبیعی
- ابتدا شهردار، درخواست خود را مبنی بر تأیید شرایط پیش آمده به عنوان بلایای طبیعی برای استاندار ارسال می‌کند؛ باید پرونده کاملی تهیه شده و گزارشات زیر در آن آورده شود:
- گزارشی از ماهیت و شدت حادثه طبیعی: بسته به نوع حادثه، گزارش تخصصی واحد مرتبط باید ارائه شود. به طور مثال در ارتباط با سیل، هواشناسی فرانسه یا برای رانش زمین، مرکز زلزله‌نگاری و باید نظر کارشناسی خود را اعلام کنند.
- باید در این گزارش زمان حادثه به درستی و به دقت مشخص شده باشد.
- لیست مناطق خسارت دیده و نقشه مربوط به مناطق حادثه دیده
- گزارش پلیس، ژاندارمری و آتش‌نشانی
- به طور کلی، مدارکی که دال بر شدت غیرعادی حادثه طبیعی باشد (مانند بریده جراید، عکس و ...)
- بعد از این مرحله، پرونده را کمیسیون خاصی بررسی می‌کند و شرایط حادثه به عنوان یک بلای طبیعی تأیید یا رد می‌شود. اعضای این کمیسیون از وزرای زیر تشکیل می‌شوند:
- وزیر کشور
- وزیر اقتصاد و دارائی
- وزیر محیط زیست و توسعه پایدار
- وزیر کشورهای Outre mer (در صورتی که حادثه در این کشورها روی داده باشد).

• وظایف بیمه‌گذار

بیمه‌گذار باید به محض اطلاع از خسارت، ظرف حداکثر ۵ روز، وقوع خسارت را به بیمه‌گر اعلام کند. هم‌چنین در بیمه عدم‌النفع، برای خسارت‌های مادی، حداکثر ۱۰ روز پس از انتشار خبر و تأیید حادثه طبیعی توسط دولت و ماکزیمم ۳۰ روز برای اعلام خسارت، فرصت دارد. چنانچه در این مدت از سوی بیمه‌گذار، موضوع خسارت اطلاع داده نشود، شرکت بیمه می‌تواند از پرداخت خسارت خودداری کند. این کار به منظور جلوگیری از سوء استفاده و تقلب صورت گرفته است.

هنگامی که یک موضوع بیمه، توسط چندین بیمه‌نامه در مقابل یک خطر، بیمه شده باشد، خسارت‌دیده باید وجود چنین بیمه‌نامه‌هایی را به تمام شرکت‌های بیمه مورد نظر اعلام کند. در صورت وقوع حادثه براساس قرارداد، هر بیمه‌گر، بخشی از میزان مورد تعهد را جبران می‌کند.

• وظایف بیمه‌گر

بر اساس تبصره ماده ۲-۱۲۵، مصوبه ۲۷ مارس ۱۹۸۴ قانون بیمه، پرداخت خسارت ناشی از بیمه حوادث طبیعی باید در زمانی حداکثر تا ۳ ماه پس از زمان وقوع حادثه و خسارت صورت گیرد. اگر بیمه‌گر در این زمان خسارت را جبران نکند، مبلغ خسارت باید با بهره قانونی به خسارت دیده پرداخت شود.

۱۱-۳-۲. نتیجه‌گیری

در فرانسه، ضرب‌المثلی قدیمی چنین می‌گوید: «بادا که آسمان، خود بر سر ما خراب نشود».

گرچه در حال حاضر، ۴ سیستم جبران خسارت، برای فرانسه امروز، سیستم حمایتی کاملی را در مقابل حوادث طبیعی فراهم آورده است، اما باید دانست که چند قرن بعد، تغییرات ناگهانی در طبیعت از جمله مسائلی خواهد بود که ذهن هر فرانسوی به آن مشغول خواهد شد.

خاص و بدیع بودن این سیستم، در ترکیب این ۴ روش و در جنبه هم‌پوشانی‌شان خلاصه می‌شود که برای هر نوع خسارتی چه بیمه شونده و چه خسارت‌های غیرقابل بیمه، پوشش مناسبی در نظر گرفته شده است:

- اگر خسارت وارده، قابل بیمه باشد، مانند طوفان، تگرگ، سنگینی برف روی سقف و یخ‌زدگی، خسارت‌ها از طریق بیمه‌های قراردادی اختیاری یا اجباری تأمین می‌شوند.

- خسارت‌های غیرقابل بیمه در عرصه تولیدات کشاورزی، مانند محصولات جمع‌آوری نشده یا حیوانات زنده خارج از آغل و را بنیاد ملی حوادث ناگوار کشاورزی که در ۱۰ ژوئیه سال ۱۹۶۴ تأسیس شده، جبران خسارت می‌کند.

- سایر خسارت‌های غیرقابل بیمه ناشی از حادثه طبیعی بر اساس قانون مصوبه ۱۳ ژوئیه ۱۹۸۲ جبران می‌شوند.

- و بالأخره «بنیاد پیشگیری از خطرات عظیم طبیعی»^۱ که در ۲ فوریه ۱۹۹۵ تأسیس شد، وظیفه جبران خسارت برای کسانی که در معرض تهدید جدی رانش زمین یا بهمن یا سیلاب قرار دارند و دولت آنها را مجبور به ترک محل کرده و از آنها سلب مالکیت کرده است را به عهده دارد. سیستم‌های مختلف جبران خسارت به همراه یک سیستم پیشگیری مؤثر از سوی دولت برای شهروندان فرانسوی، پوشش بسیار کاملی را عرضه می‌کند، پوششی که معادلی برای آن در سایر کشورها وجود ندارد. هم‌چنین برابری افراد، که سرآغاز قانون اساسی فرانسه^۲ است به خوبی در برخورداری یکسان افراد از بیمه‌های بلاهای طبیعی نمودار می‌شود.

1. Fonds De Prévention des Risques Naturels Majeurs

۲. قانون اساسی فرانسه (برابری، آزادی و برادری Égalité, Liberté, Fraternité)

۲-۴. نیوزلند

در زمان زلزله ۱۹۳۱ ناپیر^۱ نیوزلند، اموال فقط تحت پوشش بیمه آتش‌سوزی بودند. متعاقب آن، پوشش بیمه برای خطرات زمین‌لرزه به عنوان یک پوشش اضافی همراه بیمه آتش‌سوزی ارائه شد، اما وقوع زلزله مسترتون^۲ در سال ۱۹۴۳ آشکار کرد که هم‌چنان بیشتر اموال، بیمه زمین‌لرزه ندارند. چون زلزله مسترتون در طول جنگ رخ داد، کمیسیون خطرات جنگ و زلزله، مسئول پوشش دادن مقدار خسارت و پوشش اجباری- اضافی آتش‌سوزی شد. نرخ پایه بیمه ۰/۲۵ درصد بود اما بعد از جنگ جهانی دوم، نرخ پوشش سازه ساختمان در برابر زلزله به ۰/۰۵ درصد کاهش یافت. زمانی که شیوه پوشش مبلغ بیمه شده در بیمه آتش‌سوزی از جبران غرامت به «ارزش جایگزینی» تغییر کرد، شرکت‌های بیمه، پوشش اضافی را به طور اختیاری پیشنهاد کردند. در سال ۱۹۹۳، طرح بازنگری شد و محدودیت پوشش برای ساختمان‌های مسکونی، براساس نرخ جایگزینی «اولین خسارت»^۳ تعیین شد و نیز برای اولین بار، مدل‌بندی براساس طرح از پیش تعیین شده به کار گرفته شد تا ریسک‌های زمین‌لرزه شهر ویلینگتن^۴ را ارزیابی کند و نام آن از نهاد اداری به کمیسیون زلزله^۵ تغییر کرد. برای ساختمان تجاری و صنعتی، عموماً یک بیمه آتش‌سوزی استاندارد مبتنی بر ارزش کامل جایگزینی ارائه می‌شد. شرکت‌های بیمه به عنوان ارائه‌کننده صرف بیمه ریسک‌های صنعتی و تجاری باقی ماندند.

۲-۴-۱. ساختار طرح

در طرح EQC، اموال مسکونی در برابر زلزله تا ۱۰۰۰,۰۰۰ دلار نیوزلند برای ساختمان و ۲۰۰,۰۰۰ دلار نیوزلند برای لوازم و اثاث منزل بر مبنای «اولین خسارت» پوشش داده شد. شرکت‌های بیمه برای اموال، پوشش مازاد ارائه می‌کند. در طرح EQC، پوشش بیمه آتش‌سوزی اجباری بود و شرکت‌های بیمه، حق بیمه زلزله را (به عنوان یک هزینه اضافی)، زمانی اخذ می‌کردند که اموال مسکونی در برابر آتش‌سوزی بیمه می‌شدند. EQC همچنین، شامل پوشش خسارت از بین رفتن خاک به واسطه مخاطرات وابسته به حرارت درونی زمین، رانش زمین و فرسایش به واسطه سیل می‌شد. زیان‌ها و خسارت‌های آب به واسطه سیل و طوفان تحت پوشش قرار نمی‌گرفت.

1. Naiper
2. Masterton Earthquake
3. First Loss
4. Wellington
5. Earthquake Commission (EQC)

۲-۴-۲. عملیات و مقررات

EQC یک نهاد دولتی است و طبق قانون پارلمان نیوزلند اداره می‌شود و تعدادی از کارکنان صندوق خسارت ملی، سیستم بررسی خسارت را اداره می‌کنند. EQC از سیستم نرم‌افزاری مدیریت ریسک مالی که ترکیبی از نتایج مدل‌های حوادث طبیعی است به عنوان مدل‌های آنالیز مالی پویا برای شبیه‌سازی مالی تا ۱۰ سال آینده استفاده می‌کند. مدل خسارت‌های شبیه‌سازی شده، برای برآورد تعداد و اندازه ادعاهای خسارت، تصمیم‌گیری در مورد ساختار اولیه روی منابع مورد نیاز و یا مدیریت خسارت‌ها و چگونگی بسط و گسترش آنها، استفاده می‌شود.

۲-۴-۳. بیمه اتکایی

در طول ۴۰ سال اولیه طرح، بیمه اتکایی بسیار کمی خریداری شد. اگرچه موجودی صندوق زیان‌های جنگ و زلزله به سرعت با یکدیگر تلفیق شدند، اما از بعد از اواسط سال ۱۹۸۰، ریسک‌های بیشتری تحت پوشش بیمه اتکایی قرار گرفت و باعث محافظت از صندوق شد. درآمد حق بیمه‌های پرداختی برای حق بیمه‌های اتکایی و هزینه‌های اداری، به صندوق ملی حوادث طبیعی این فرصت را می‌داد که مقدار ذخیره انباشته خود را برای داشتن بازده سرمایه‌گذاری، ذخیره کند؛ که در حال حاضر مقدار آن ۴ میلیارد دلار نیوزلند است. این مجموع متناظر با خسارت، با احتمال برابر برای چند صدسال و بازده سرمایه‌گذاری چندین برابر بزرگتر از حق بیمه‌های عایدی سالیانه است. در حدود نیمی از تعهدات صندوق با بیمه اتکایی، پوشش داده شد. در وقایع غیر از زلزله، بیمه‌گر اتکایی جوابگو نیست و صندوق را دولت نیوزلند اداره می‌کند. در ۸ سال گذشته، مدل‌های حوادث طبیعی برای خرید استراتژی‌های اتکایی، بسط داده شد. مدیران EQC در مدل‌بندی مالی و مدل‌های حوادث طبیعی خبره هستند و نقش اصلی را در استراتژی تصمیم‌گیری در مورد ذخیره صندوق و بیمه اتکایی بازی می‌کنند.

۲-۴-۴. کارآیی

EQC، تنها مالکان و مستأجرانی که پوشش بیمه آتش‌سوزی دارند را پوشش می‌دهد. نفوذ بیمه در نیوزلند بسیار بالا است و تقریباً ۹۵ درصد از منازل با مالکیت خصوصی و ۷۵ درصد از لوازم و اثاثیه منزل آنها، بیمه شده است.

پایه عمده کارآیی EQC، ائتلاف مدل‌ها است (مدل‌های حوادث طبیعی، مدل‌های مالی، مدل‌های DFA و مدل‌های سیستم ادعاهای خسارت)، برای تأمین طرحی که مطمئناً قادر به پرداخت دین خود در زمان‌های مشابه و با حق بیمه‌های پایین باشد.

۲-۵. کالیفرنیا

از سال ۱۹۷۱، تقاضا برای بیمه زلزله در کالیفرنیا افزایش یافت. در سال ۱۹۸۰، تعداد بیمه‌نامه‌های فروخته شده ۶ برابر بیمه‌نامه‌های سال ۱۹۷۰ بود و در سال ۱۹۹۰ نیز این تعداد به بیش از بیمه‌نامه‌های سال ۱۹۸۰ رسید؛ دلیل این رشد سریع تقاضا برای بیمه زلزله، عبارت بود از:

- وقوع چندین زلزله خفیف در طول این مدت
- تبلیغات در تلویزیون و روزنامه‌ها
- افزایش ارزش مسکن و هزینه‌های احداث ساختمان

۲-۵-۱. نقش مقررات در بازار بیمه کالیفرنیا

همانند بیمه‌های منازل مسکونی ایالات متحده، «هیئت بیمه»، نرخ‌های بازار بیمه زلزله منازل مسکونی ایالت کالیفرنیا را تنظیم و تصویب می‌کند. قبل از سال ۱۹۹۴، قانون ایالت کالیفرنیا، بیمه‌گران را به هنگام فروش بیمه‌نامه منازل، ملزم به ارائه بیمه زلزله (با نرخ مصوب، بدون توجه به شرایط ساختمان) می‌کرد. بیشتر مردم نیز به علت حق بیمه بالای این پوشش، از خرید این بیمه خودداری می‌کردند.

در آن زمان، بازار بیمه زلزله بدون تجربه کافی فعالیت می‌کرد؛ هیچ توجهی نیز به افزایش هزینه‌های ساخت آپارتمان و بناهای اطرافش مانند گاراژ، استخر، حیاط خلوت و... نداشت و تصور بر آسیب‌پذیری بیشتر خانه‌های با ساختار چوبی بود؛ در نهایت، بیمه‌گران به هنگام گزارش سالانه در معرض خطر بودن مناطق جغرافیایی، معیار طبقه‌بندی جغرافیایی نامناسبی را برای محاسبه حداکثر خسارت محتمل به کار می‌بردند. بنابراین، بیمه‌گران سهواً با ریسک بیشتری روبرو شدند.

۲-۵-۲. بعد از تجربه زلزله نورتریج^۱

دو هفته قبل از شروع سال ۱۹۹۴، زلزله نورتریج اتفاق افتاد. ۱۵ میلیارد دلار برای خسارت در منطقه لس‌آنجلس پرداخت شد که دو سوم آن مربوط به منازل مسکونی بود. در نتیجه، بیشتر شرکت‌های بیمه به مرز ورشکستگی رسیدند. مقدار خسارت‌ها از ۲۸ برابر حق بیمه‌های جمع شده در سال ۱۹۹۳ و ۴ برابر حق بیمه‌های زلزله جمع آوری شده در ۲۵ سال گذشته فراتر رفت.

پس از این واقعه، صنعت بیمه با افزایش دادن مبلغ حق بیمه برای منازل مسکونی، بر آن شد تا با موضوع ورشکستگی مقابله کند؛ از طرفی، مالکان ساختمان‌ها نیز خواهان خریداری بیمه زلزله با قیمت مناسب شدند. بیمه‌گران از یک سو برای تعدیل نرخ‌های بیمه متناسب با ریسک زلزله، فاقد اختیار لازم بودند چون مقررات

اجازه نمی‌داد که تغییر زیادی روی نرخ‌ها اعمال شود و از سوی دیگر، طبق قانون، ملزم به ارائه بیمه زلزله بودند؛ این موضوع، بازار بیمه واحدهای مسکونی و بازار مرهونات و در نتیجه اقتصاد کالیفرنیا را با چالش مواجه کرد. برای حل این مشکل، نهاد نظارتی کالیفرنیا، «انجمن زلزله کالیفرنیا» را در سال ۱۹۹۶ به وجود آورد. CEA، نهادی نیمه‌دولتی است که برای جلوگیری از تحمیل خسارت‌های فاجعه‌آمیز در بازار مسکن از طریق کسب اطمینان از وجود حداقل پوشش برای تمامی مالکان ساختمان‌ها طراحی شده است. این نهاد، بزرگترین بیمه‌گر تخصصی فعال در بخش زلزله در جهان است که در آمریکا منحصر به فرد است. در حال حاضر، این نهاد در حدود ۷۰ درصد بازار بیمه زلزله منازل مسکونی کالیفرنیا را با ۶۵۰ هزار قرارداد بیمه از یک بازار ۸ میلیونی در اختیار دارد.

CEA، هم اکنون قادر به پرداخت ۷ میلیارد دلار خسارت است. این توان مالی با حمایت بیمه اتکایی و بیمه‌گران مستقیم، بدون احتساب سرمایه جمع‌شده، حاصل شده است. اگر زلزله نورتریج امروز به وقوع بپیوندد، خسارت‌های CEA تقریباً به رقم ۲/۳ میلیارد دلار یا به کمتر از $\frac{1}{3}$ توانایی پرداخت خسارت این نهاد خواهد رسید.

۳-۵-۲. پوشش ارائه شده توسط CEA

CEA، بیمه‌نامه زلزله استاندارد را به صورت اختیاری به همراه بیمه آتش‌سوزی عرضه می‌کند و تنها ارزش بازسازی ساختمان را تحت پوشش قرار می‌دهد. حق بیمه براساس مکان و نوع ساختمان تعیین می‌شود. مقدار کاستنی، معادل ۱۵ درصد ارزش ساختمان (در زمان زلزله نورتریج، مقدار کاستنی ۱۰ درصد بود) در نظر گرفته شده است. قراردادهای CEA، پوشش سایر بناهای مرتبط با ساختمان را جزو استثنائات قرار داده و علاوه بر این، پرداخت خسارت تنها محدود به وقوع زلزله‌های با قدرت بالا است.

پوشش لوازم و اثاث منزل، محدود به ۵,۰۰۰ دلار است و هزینه‌های سکونت موقت (عدم النفع) محدود به ۱,۵۰۰ دلار است که در آن ایالت، معقول به نظر می‌رسد. صاحبان آپارتمان‌های اجاره‌ای نیز می‌توانند این پوشش را خریداری کنند. بیمه‌گذاران می‌توانند با پرداخت حق بیمه اضافی، مقدار کاستنی را کاهش داده و یا سرمایه بیمه شده را به انتخاب خود افزایش دهند. تأسیس CEA دستاوردهای متعددی داشت؛ نرخ‌های حق بیمه، متناسب و معقول شد، به طوری که حق بیمه مربوطه افزایش یافت. بازار بیمه منازل مسکونی نیز افت چشمگیری داشت.

بازار بیمه زلزله ساختمان‌های تجاری در حال رونق گرفتن است و به طور معنی‌داری از بیمه منازل مسکونی، رشد بیشتری دارد. این در حالی است که بیمه‌گران، ملزم به ارائه بیمه زلزله به واحدهای تجاری نیستند؛ البته توجه داشته باشید که خریداری بیمه زلزله برای تمام ساختمان‌ها اختیاری است و تنها بیمه‌گران باید به مالکین منازل مسکونی، پیشنهاد خریداری این بیمه را بدهند.

۲-۶. تایوان

شرکت‌های بیمه تایوانی، بیمه زلزله‌ای را برای مؤسسات صنعتی و تجاری با اعمال محدودیت بر پایه اولین خسارت^۱ که اغلب ۵۰ درصد ارزش جایگزینی است، ارائه می‌دادند. هر چند اخذ پوشش زمین‌لرزه برای دارایی‌های مؤسسات صنعتی و تجاری (در سطح متوسط و یا بزرگ) نسبت به دارایی‌های مسکونی، معقول است، اما این پوشش برای دارایی‌های مسکونی، سطح پائینی داشت. عواقب این نسبت پایین پوشش، بعد از وقوع زلزله ۱۹۹۹ چی چی^۲ مشخص شد؛ زمانی که ده‌ها هزار خانه مسکونی ویران شد. اگر چه حدود ۵۰ درصد آنها تحت پوشش بیمه‌نامه‌های آتش‌سوزی بودند، اما کمتر از ۱ درصد آنها با بیمه‌نامه زمین‌لرزه (به عنوان پوشش اضافی اختیاری همراه با بیمه‌نامه‌های آتش‌سوزی) با حق بیمه‌های سیستم تعرفه‌ای، پوشش داده شدند.

دلیل عمده اختلاف بین بیمه‌نامه آتش‌سوزی و زمین‌لرزه این بود که بیمه آتش‌سوزی برای گرفتن وام خرید مسکن الزامی بود، در حالی که در مورد بیمه زمین‌لرزه این الزام وجود نداشت. همانند بسیاری از کشورهای در حال توسعه، اگر خرید بیمه‌نامه اموال الزامی نباشد، مالکان تایوانی تمایلی به خرید آن ندارند. طرح بیمه زلزله مناطق مسکونی تایوان^۳ از می ۲۰۰۲ در نتیجه به کارگیری یک دیپلماسی سیاسی، بعد از وقوع زلزله ۱۹۹۹ اجرا شد.

۲-۶-۱. ساختار TREIP

TREIP، مثالی از یک طرح بیمه جدید مبتنی بر مدل‌بندی حوادث طبیعی را ارائه می‌دهد. شرایط بیمه‌نامه TREIP و حق بیمه‌ها بر پایه مدل‌بندی زلزله‌های فاجعه آمیز تایوان است. اما حق بیمه‌ها مطابق با خروجی مدل‌بندی حوادث نیست؛ در عوض TREIP، حق بیمه ثابت یکنواختی به عنوان هزینه اضافی یا عوارض برای هر واحد مسکونی که بیمه‌نامه آتش‌سوزی خریداری می‌کند، در نظر می‌گیرد. حق بیمه‌ها در سطحی که برای دولت قابل قبول باشد، تثبیت می‌شوند؛ سپس شرایط بیمه‌نامه به نحوی تعدیل می‌گردد، تا اطمینان حاصل شود که طرح از توان مالی مناسبی برخوردار است.

این طرح، پوششی ثابت برای بیشتر منازل مسکونی فراهم می‌کند و پوشش محدودی نیز برای اثاث منازل (چنانچه خسارت کلی اعلام شود) ارائه می‌دهد. این میزان پوشش نسبتاً کم برای بازسازی اولیه منازل مسکونی کافی است. هدف TREIP، برداشتن و انتقال این بار مالی از دوش دولت و تهیه یک نوع «بیمه مشترک» محدود است.

1. First Loss Basis

2. Chi Chi Earthquake

3. Taiwan Residential Earthquake Insurance Program (TREIP)

مجموع تعهدات TREIP بالغ بر ۴۰ تریلیون دلار تایوان است. در صورتی که مجموع زیان‌ها از این مقدار تجاوز کند، خسارت‌های پرداختی به نسبت کاهش می‌یابد.

۲-۶-۲. عملیات و مقررات

TREIP با قوانین دولتی اداره می‌شود و یک طرح مشترک دولت-صنعت بیمه است که شرکت بیمه اتکایی مرکزی^۱ آن را مدیریت می‌کند. شرکت‌های بیمه زمانی که قراردادهای آتش‌سوزی صادر می‌کنند، حق بیمه پوشش زمین لرزه را جمع‌آوری می‌کنند. در تایوان به خاطر گرفتن وام، تقریباً برای همه منازل، بیمه آتش‌سوزی خریداری می‌شود.

قبل از تشکیل TREIP، برای طول دوره بازپرداخت وام، باید بیمه آتش‌سوزی خریداری می‌شد و در نتیجه، تعداد اندکی بیمه‌نامه‌های آتش‌سوزی مسکونی، خریداری یا تمدید می‌شد. بعد از تشکیل TREIP، بیمه‌نامه‌های آتش‌سوزی برای وام جدید باید سالیانه تمدید می‌شدند. از آنجا که بیمه‌نامه‌ها، مربوط به وام‌های جدید و میانگین دوره وام‌ها حدوداً ۱۰ ساله بود و میانگین دوره بازپرداخت واقعی حدوداً ۵ سال بود، رشد TREIP مستقیماً به اخذ وام‌های جدید مرتبط می‌شد. استراتژی ذخایر و بیمه اتکایی نیز به طور وسیع از طریق مدل‌بندی حوادث طبیعی، تعیین می‌شود.

۲-۶-۳. پیشرفت‌های آینده

TREIP، طرحی موقتی، حاصل یک تحقیق ۶ ساله گسترده، روی طرح بیمه حوادث طبیعی برای تایوان معرفی شد. پیش‌بینی می‌شود که قلمرو TREIP به جبران زیان‌های طوفان و سایر زیان‌ها گسترش یابد.

۲-۶-۴. کارآیی

در نتیجه اجرای TREIP، حدود ۱۳ درصد از واحدهای مسکونی در تایوان، دارای سطح محدودی از پوشش در مقابل خسارت‌های خطرات زمین‌لرزه هستند، پیش‌بینی می‌شود که این نسبت، طی ۴ تا ۵ سال آینده در حدود ۴۰ درصد افزایش یابد. اگر تغییری در نگرش و فرهنگ مردم تایوان، نسبت به بیمه در آینده ایجاد شود حداکثر نفوذ در حدود ۵۰ درصد می‌شود.

۷-۲. اروپا

کشورهای اروپایی روش‌های مختلفی در قبال انواع حوادث طبیعی دارند. در کشورهایی که خطر وقوع زلزله، کم است این خطر بیمه نمی‌شود (فنلاند و دانمارک) و یا به صورت استاندارد (مثل قراردادهای بیمه خانوار در انگلستان) قابل بیمه شدن هستند. از طرف دیگر، در کشورهایی که خطر وقوع زلزله زیاد است، این خطر یا بیمه نمی‌شود (مثل ایتالیا در مورد اموال خصوصی یا کشور هلند) و یا نسبتاً کامل پوشش داده می‌شود (مثل یونان)، همچنین یک مشخصه جالب، این است که پوشش حوادث طبیعی به اموال خصوصی محدود نمی‌شود و پوششی که در قراردادهای بیمه ارائه می‌شود، ریسک‌های تجاری و صنعتی را نیز در بر می‌گیرد.

- سیستم‌های گوناگون بیمه‌ای در برابر حوادث طبیعی

تحقیقات نشان می‌دهد که دو سیستم اصلی بیمه حوادث طبیعی در اروپا وجود دارد. سیستم اول، خود بیمه‌گری است، در اینجا، خود بیمه‌گری با حمایت دولت، مورد توجه نیست. روش دوم در بلژیک و در نروژ، اجرا می‌شود، جایی که صندوق ملی خطرات طبیعی^۱ یک جبران همگانی را ارائه می‌دهد و در هلند، جایی که کمک دولت، بعد از وقوع فاجعه، سازماندهی می‌شود.

باید توجه شود، که صندوق ملی خطرات طبیعی نروژ^۲ (بر خلاف صندوق حوادث فاجعه‌آمیز بلژیک^۳) وقتی که خسارت، بیمه‌شده باشد یا آنکه امکان تهیه پوشش برای آن با استفاده از انواع معمول بیمه وجود داشته باشد، خسارت پرداخت نمی‌کند. با وجود اجبار قانونی برای تعمیم پوشش آتش‌سوزی به حوادث طبیعی، صندوق ملی خطرات طبیعی، تنها باید خسارت اموالی را جبران کند که بنابر قانون از پوشش بیمه‌ای استثناء شده‌اند. در واقع، سیستم خودبیمه‌گری و حمایت دولتی در هلند نیز وجود دارد، با این حال، تفاوت آن با سیستم نروژی و بلژیکی در فقدان هرگونه ساختار قانونی و این واقعیت است که حمایت دولت، تنها بعد از وقوع بلایا، سازماندهی می‌شود. در آخر باید اشاره شود که کنسرسیوم بیمه‌گران عمومی (دولتی) اسپانیا^۴ زمانی که دولت، حادثه معینی را «فاجعه ملی» اعلام کند، از اجرای تعهدات خود آزاد می‌شود. مشخصه این سیستم (مبتنی بر جمع‌آوری حق بیمه مورد انتظار)، این است که حق بیمه در زمان صدور بیمه‌نامه و قبل از وقوع هر فاجعه‌ای جمع‌آوری می‌شود.

-
1. National Natural Perils Fund
 2. Norwegian National Natural Perils Fund
 3. Belgian Catastrophe Fund
 4. Spanish Public Insurer Consorcio

۱-۷-۲. دانمارک

هیئت خسارت سیل دانمارک، ۱ رئیس و ۷ عضو دارد؛ که همگی را وزیر صنایع منصوب می‌کند. این هفت عضو، نماینده وزارت صنایع، وزارت دادگستری، وزارت حمل و نقل، انجمن بیمه دانمارک، شورای مصرف‌کنندگان، انجمن شوراها و انجمن ملی مقامات محلی هستند. بنابراین، انجمن بیمه دانمارک، نماینده بیمه‌گران آتش‌سوزی دانمارک در هیئت خسارت سیل است. بیمه‌گر هیچ‌گونه ریسکی را متحمل نمی‌شود و تنها حق بیمه را انتقال می‌دهد. بنابر توافق بین هیئت خسارت سیل و بانک ملی دانمارک، وجوه صندوق مشترک تحت نظارت وزارت صنایع و نهاد نظارت مالی دانمارک (برای اداره شدن)، نزد بانک ملی دانمارک گذاشته می‌شود.

۲-۷-۲. نروژ

در نروژ، تمام بیمه‌گرانی که بیمه‌های آتش‌سوزی دارایی‌ها را صادر می‌کنند، باید عضو صندوق مشترک خطرهای طبیعی نروژ باشند و تمامی بیمه‌گران آتش‌سوزی دانمارک باید حق بیمه ریسک (مالیات سالانه) را جمع‌آوری کنند و به هیئت خسارت سیل انتقال دهند تا به وجوه صندوق مشترک اضافه شود.

بیمه‌گر آتش‌سوزی، حق بیمه را جمع‌آوری می‌کند و به صورت یک ذخیره مخصوص نگهداری می‌کند که باید جداگانه در ترازنامه مشخص شود. تمام خسارت‌ها و هزینه‌ها به صورت مشارکتی پرداخت می‌شوند. اگرچه برای هر حادثه، حدی وجود دارد، کلیه خسارت‌هایی که مطابق با قانون پوشش داده شده‌اند، میان شرکت‌های عضو و به تناسب پرتفوی شرکت‌ها در بیمه آتش‌سوزی تقسیم می‌شود. علاوه بر غرامت پرداختی، شرکت‌ها مجاز هستند که هزینه‌های اداری را نیز از صندوق مشترک خطرات طبیعی دریافت کنند.

۳-۷-۲. سوئیس

بیمه‌گذار، حق بیمه خطرهای طبیعی، شامل ساختمان‌ها، وسایل و لوازم منزل به همراه حق بیمه‌های آتش‌سوزی را به شرکت بیمه پرداخت می‌کند. بیمه‌گر این حق بیمه را به صندوق مشترک انتقال نمی‌دهد، بلکه آن را به صورت جداگانه نگهداری می‌کند. یک مشخصه مهم صندوق مشترک، این است که دو بخش جداگانه، یکی برای ساختمان‌ها و دیگری برای وسایل و لوازم منزل دارد. صندوق خسارت زلزله و سیل، رانش زمین را نیز پوشش می‌دهد.

مقررات هر دو بخش صندوق مشترک، بدین ترتیب است که هر عضو صندوق مشترک، ۱۵ درصد از خسارت‌ها و هزینه‌های مدیریتی بیمه‌گذار خود را بر عهده می‌گیرد و ۸۵ درصد باقیمانده خسارت و هزینه‌های مدیریتی را صندوق مشترک تأمین می‌کند. اداره و مدیریت روزانه صندوق مشترک زلزله سوئیس را «انجمن بیمه‌گران اموال» سوئیس به عهده دارد. با وجود ضوابط قانونی سوئیس در مورد سیل و رانش زمین، عضویت در صندوق، اجباری نیست؛ با این حال، هر بیمه‌گری که بیمه‌نامه آتش‌سوزی در سوئیس

صادر می‌کند، عضو این صندوق مشترک می‌شود؛ از طرف دیگر، هر عضو انجمن بیمه اموال سوئیس، عضو صندوق مشترک بیمه زلزله نیز است.

۴-۷-۲. جمع‌بندی و خلاصه (اروپا)

در بعضی کشورهای اروپایی اخیراً برخی مشکلات شناسایی شده‌اند که از میان جدی‌ترین مشکلات موجود، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ضرورت و امکان ایجاد رژیم مالیاتی برای ذخایر
- رژیم کارمزد بر حق بیمه ریسک برای واسطه‌های بیمه‌ای
- شفافیت قراردادهای مختلف
- زمان متوسط برای تسویه یک خسارت
- اقدامات پیشگیرانه دولت
- ارتباط موثر بین پیشگیری و بیمه
- عملکرد بازارهای گوناگون ملی و مقررات در بازارهای داخلی اروپا
- داشتن یک صنعت بیمه کارآمد و موثر برای حوادث طبیعی، مستلزم پیدا کردن راه حلی برای مشکلات فوق است.

۸-۲. جمع‌بندی و خلاصه طرح‌های بیمه زلزله کشورهای منتخب

برای طراحی یک طرح جدید بیمه زلزله، بهره‌گیری از تجربه و طرح‌های بیمه‌ای ارائه شده در سایر کشورهای که دارای ریسک بالای زلزله هستند، آموزنده است. در بخش‌های قبلی، طرح‌های بیمه زلزله در سه کشور توسعه یافته (نیوزلند، کالیفرنیا و ژاپن) و دو تجربه کشورهای در حال توسعه (تایوان و ترکیه) را بررسی کردیم. از بررسی طرح‌های مختلف، مشخص شد که طراحان تمام طرح‌های بیمه زلزله منازل مسکونی، با سئوالات یکسان زیر روبرو هستند:

- چگونه تعداد مالکین منازل مسکونی شرکت‌کننده در طرح بیمه را به حداکثر برسانند؟

- چطور خسارت‌های اقتصادی ناشی از زلزله، تا حد امکان تحت پوشش قرار گیرند؟

- چگونه بین بیمه زلزله با فعالیت‌های کاهش دهنده میزان ریسک در طی زمان ارتباط برقرار شود؟

تمامی طرح‌ها به طور عمده بر روی «بیمه منازل مسکونی» متمرکز شده‌اند؛ زیرا واحدهای تجاری و صنعتی بیشتر به اخذ پوشش‌های متفاوتی با مقررات کمتر و اغلب از سازمان‌های بیمه بین‌المللی تمایل دارند. طرح بیمه زلزله منازل مسکونی نیوزلند از این نظر قابل توجه است که از ابتدا کاملاً مناسب و پایدار، با ضریب نفوذ و سطح پوشش بالا و براساس فرهنگ کاهش ریسک قوی پایه‌گذاری شده است. البته این طرح بیمه‌ای تاکنون به وسیله یک زلزله واقعی ویرانگر، آزمایش نشده است.

طرح بیمه زلزله کالیفرنیا براساس موازین صحیح و درستی توسعه یافته است و ضریب نفوذ خود را در طی سال‌های دهه ۱۹۸۰ گسترش داده تا اینکه در ۱۹۹۴ زلزله نورتریج اتفاق افتاد که مشخص شد، حق بیمه‌های دریافتی برای شدت و تعداد ریسک تحت پوشش، کافی نبوده است. متعاقب آن، ازدحام مالکین منازل مسکونی خسارت دیده و دارنده بیمه زلزله موجب شد که توانایی‌های قابل توجه این سیستم مختل شود و نتواند خدمات مناسبی را ارائه دهد.

در همین زمان، طرح بیمه زلزله ژاپن، مثالی از یک سیستم است که در مراحل مختلف، رشد یافت و پوشش‌ها را گسترش داد. اما طرح، هنوز شامل استثنائاتی است به طوری که آنچه تحت پوشش بیمه تعاونی کشاورزی «زنکی یورن» قرار می‌گیرد و پوشش جزئی دارد، از طرح مستثنی می‌شود.

سیستم‌های بیمه زلزله تازه تأسیس که در کشورهای در حال توسعه شکل گرفته‌اند، مثال‌های واقعی، از ایجاد طرح‌های رقابتی، پیش روی ما قرار می‌دهند. اگرچه در کشور ترکیه، بیمه زلزله منازل مسکونی «اجباری» است، اما بسیاری از ساختمان‌ها خارج از قلمرو سیستم حمایتی دولتی قرار می‌گیرند.

در کشور تایوان، با وجود وابستگی زیاد این کشور به چین و سبک‌های ساختمان‌سازی و وضعیت فرهنگی مشابه، ضریب نفوذ به آرامی در حال افزایش است.

نکته بارز و قابل توجه پس از مرور این طرح‌ها، این است که کیفیت حمایت بیمه‌ای با سطح ثروت

مرتبط نیست.

حمایت بیمه‌ای بالا، بیشتر ناشی از توسعه یک عامل مؤثر، یعنی سیستم سابقه سیاسی برای حمایت از محصولات بیمه‌ای است. در حقیقت سطح نفوذ بیمه منازل مسکونی در ترکیه، بعد از گذشت یک سال از اجرای طرح توسط دولت برابر است با آنچه در کالیفرنیا انجام می‌شود (در حالی که طرح بیمه زلزله در کالیفرنیا برای یک دهه در دسترس بوده است)، در حالی که نرخ نفوذ این بیمه در ترکیه در حال کاهش است با افزایش سطح هزینه‌ها و کاهش پوشش‌های فاجعه آمیز مواجه هستیم.

تمام طرح‌های بیمه زلزله مذکور، ترکیبات مختلفی از مشارکت دولت و بخش خصوصی را منعکس می‌کنند. تعادل بین اشکال این دو بخش، طرح‌های مختلفی را پدید می‌آورد. در برخی از مثال‌ها، مانند ترکیه، بانک جهانی نقش کلیدی و تعیین کننده‌ای را ایفا می‌کند، در سایر موارد، دولت‌ها از مراحل و ابزار قانونی برای مقابله و اجبار و جلب مشارکت دولت و بخش خصوصی استفاده می‌کنند.

مثال‌های فوق، نشان می‌دهند که تا چه حد، ایجاد تعامل صحیح و مناسب می‌تواند مشکل باشد. حتی بهترین تعامل‌ها و شراکت‌ها در مرحله اجرا و عمل می‌تواند دچار نقص و ایراد گردند، مانند آنچه در کالیفرنیا رخ داد. در حالی که طرح بیمه منازل مسکونی در حال پرداخت خسارت و بازسازی مجدد منازل تحت پوشش بود، بعد از پرداخت خسارت بزرگ واقع شده، صندوق، سطح پوشش خود را کاهش داد. همچنین، می‌بینیم که تنها صرف «اجباری» اعلام شدن یک سیستم، نمی‌تواند منجر به فراگیری طرح برای کل جامعه شود. تجربه ترکیه، نشان می‌دهد که در کشورهای در حال توسعه، محدودیت‌های ذاتی بر روی طرح‌های اجباری تحمیل می‌شود.

تجربه قابل توجه دیگر، این است که تمامی این طرح‌ها، متعاقب یک زلزله شدید مطرح بوده است. نظیر یک عکس‌العمل مبتنی بر یادگیری از حوادث گذشته و طراحی و پیش‌بینی برای حوادث آینده، عمل شده است. چالش جدی برای هر کشور، طراحی یک سیستم جدید بیمه زلزله است که به بهترین شکل ایجاد شود؛ قبل از اینکه شوک ناشی از وقوع یک زلزله شدید به عنوان اخطار، آن کشور را وادار به اقدام کند.

فصل سوم

مفاد قوانین و مقررات مربوط به بیمه

پروژه نگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

بررسی اجمالی قوانین، مقررات و سیاست کلی نظام، نشان می‌دهد که به دلیل اهمیت، نقش و جایگاه بیمه در جبران خسارت‌های ناشی از حوادث طبیعی همواره احکام خاصی وجود دارد، مبنی بر:

- افزایش سهم بیمه در جبران خسارت ناشی از حوادث طبیعی
 - الزامی کردن بیمه ساختمان‌ها در برابر زلزله
- در ادامه برخی از مواد و بندهای سیاست‌های کلی نظام، قوانین و مقرراتی که در آنها به امر «بیمه» مستقیماً اشاره گردیده، بیان شده است.

۱-۳. سیاست‌های کلی مصوب نظام برای «پیشگیری و کاهش خطرات ناشی از سوانح طبیعی و حوادث غیر مترقبه»

- بند ۵. گسترش نظام‌های مؤثر جبران خسارت، نظیر انواع بیمه‌ها، حمایت‌های مالی و تشویقی، تسهیلات ویژه و صندوق‌های حمایتی
- بند ۳-۶. ممنوعیت و جلوگیری از ساخت‌وسازهای غیر فنی و نامن در برابر زلزله و الزامی کردن بیمه و استفاده از کلیه استانداردها و مقررات مربوط به طرح و اجرا
- بند ۳-۷. ارائه تسهیلات ویژه حمایت‌های تشویقی (بیمه و نظایر آن) به منظور ایمن‌سازی و بهسازی لرزه‌ای ساختمان‌های مسکونی، خدماتی و تولیدی غیر دولتی

۲-۳. قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، مصوب سال ۱۳۸۰

ماده ۱۰. به دولت اجازه داده می‌شود برای پیش‌آگاهی، پیشگیری، امداد رسانی، بازسازی و نوسازی مناطق آسیب‌دیده از حوادث غیرمترقبه، از جمله سیل، زلزله، سرمازدگی، تگرگ، طوفان، پیشروی آب دریا، آفت‌های فراگیر محصولات کشاورزی و اپیدمی‌های دامی، اعتبار مورد نیاز را در لویح بودجه سالانه منظور نماید.

سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و وزارت کشور با هماهنگی دستگاه‌های ذی‌ربط، کمک‌های بلاعوض را برای پرداخت خسارت دیدگان به طریقی تعیین می‌کنند که سهم اعتبار اقدامات بیمه در جبران خسارت ناشی از حوادث غیرمترقبه یاد شده، نسبت به کمک‌های بلاعوض، سالانه افزایش یابد و با پوشش بیمه‌ای کامل به تدریج، کمک‌های بلاعوض حذف شوند.

به دولت اجازه داده می‌شود در صورت وقوع حوادث غیرمترقبه، از جمله خشکسالی، سیل و مانند آنها، تا معادل یک درصد از بودجه عمومی هر سال را از محل افزایش تنخواه‌گردان خزانه، موضوع ماده ۱ این قانون، تأمین و هزینه کند. تنخواه مذکور، حداکثر تا پایان همان سال از محل صرفه‌جویی در اعتبارات

عمومی و یا اصلاح بودجه سالانه، تسویه خواهد شد. آیین‌نامه اجرایی این ماده، بنا به پیشنهاد مشترک سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و وزارت کشور به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

۳-۳. قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

ماده ۱۸۱. دولت موظف است به منظور پیشگیری، امداد رسانی، بازسازی و نوسازی مناطق آسیب‌دیده در حوادث غیرمترقبه در طی برنامه سوم، اعتبارات لازم را در لویح بودجه سنواتی پیش‌بینی کند و در اختیار ستاد حوادث غیرمترقبه کشور قرار دهد. درصدی از اعتبارات فوق، جهت مطالعات آسیب‌پذیری به منظور کاهش اثرات بلایای طبیعی و اجرای پروژه‌های پیشگیری از حوادث غیرمترقبه، از قبیل سیل، زلزله، خشکسالی، آتش‌سوزی، طوفان و یا پیشروی آب دریا هزینه خواهد شد.

بند ج. به منظور افزایش سهم صنعت بیمه در جبران خسارت ناشی از حوادث غیرمترقبه، دولت مجاز است شرایط لازم را به نحوی فراهم کند که در دوران برنامه سوم، حداقل، ۵۰ درصد محصولات کشاورزی، دامداری، صنایع دستی، شیلات، ابنیه عمومی، تأسیسات شهری و روستایی، ساختمان‌های مسکونی، تجاری و صنعتی تحت پوشش بیمه قرار گیرند.

۳-۴. قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

ماده ۱۸۱. قانون برنامه سوم در ماده ۸۳ قانون چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تنفیذ شده است.

بند ۵ ردیف ب ماده ۳۰. وزارت امور اقتصادی و دارایی، مکلف است با استفاده از تجربه‌های سایر کشورها نظام بیمه ساختمان و ابنیه را در مقابل زلزله و سایر حوادث گسترش داده و راهکارهای همگانی شدن بیمه حوادث را مشخص و مقدمات قانونی اجرای آن را فراهم کند.

۳-۵. طرح جامع امداد و نجات کشور (مصوب هیئت وزیران)

ماده ۵۶. وزارت امور اقتصادی و دارایی، موظف است شرایطی را فراهم کند که تا پایان سال ۱۳۸۳، امکان تحت پوشش بیمه حوادث قرار گرفتن حداقل، پنجاه درصد صنایع دستی، ابنیه عمومی، تأسیسات شهری و روستایی، ساختمان‌های مسکونی، تجاری و صنعتی میسر شود.

تبصره ۱. وزارت امور اقتصادی و دارایی، موظف است شرایط لازم را به نحوی فراهم کند که تا پایان سال ۱۳۸۸، امکان اجباری کردن بیمه حوادث در سطح عمومی فراهم شود.

فصل چهارم

نگاهی به سیر مراحل بررسی و تدوین لایحه صندوق
بیمه حوادث طبیعی در هیئت دولت

پروژه‌گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

وزارت کشور به منظور حمایت از آسیب‌دیدگان حوادث غیر مترقبه و بلایای طبیعی و تأمین خسارت‌های آنان و رفع مشکلات مالی و اجرایی در این زمینه، لایحه‌ای در تاریخ ۱۳۷۴/۵/۱۶ جهت تصویب به هیئت دولت پیشنهاد کرد. موضوع در جلسه مورخ ۱۳۷۴/۸/۲۰ کمیسیون تخصصی کمیسیون اقتصادی هیئت دولت مطرح شد و مورد موافقت قرار گرفت، اما کمیسیون ملی کاهش اثرات بلایای طبیعی، با پیشنهاد فوق مخالفت نمود.

سپس هیئت دولت در جلسه مورخ ۱۳۷۵/۵/۷ ضمن رد نظر کمیسیون اقتصاد، کلیات لایحه پیشنهادی را به تصویب رساند و مقرر نمود به منظور ایجاد امکان بیمه اختیاری ساختمان‌ها در مقابل حوادث غیر مترقبه، کمیته‌ای با مسئولیت وزیر امور اقتصادی و دارایی و عضویت وزیران کشور، مسکن و شهرسازی، رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و رئیس کل بیمه مرکزی ایران، متن لایحه مورد نظر را تهیه و برای طرح در دولت ارائه کنند.

وزارت کشور، لایحه دیگری در این خصوص پیشنهاد کرد که در جلسه مورخ ۱۳۷۸/۹/۱۷ کمیسیون تخصصی اقتصاد هیئت دولت، مطرح شد و به دلیل مغایرت آن با دیدگاه‌ها و نظریات اعضای هیئت دولت (در جلسه مورخ ۱۳۷۵/۵/۷) مورد موافقت قرار نگرفت، اما مقرر گردید که کمیته‌ای با مسئولیت بیمه مرکزی ایران و عضویت نمایندگان وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی، کشور، مسکن و شهرسازی و نماینده سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، موضوع را رسیدگی کند و ضمن تحلیل قوانین و بررسی نظریات دستگاه‌های ذیربط، پیشنهاد لازم را تهیه و همراه با گزارش توجیهی، ظرف مدت یک ماه به کمیسیون اقتصاد هیئت دولت ارائه کند. این نظریه، در جلسه مورخ ۱۳۷۸/۱۰/۵ کمیسیون اقتصاد هیئت دولت تأیید شد.

در اجرای این تصمیم، بیمه مرکزی ایران پس از تشکیل جلسه‌هایی با حضور نمایندگان دستگاه‌های مذکور، متن پیشنهادی «لایحه تشکیل صندوق بیمه واحدهای مسکونی و تجاری در مقابل حوادث طبیعی» را ارائه نمود. از ویژگی‌های لایحه پیشنهادی، تحت پوشش قرارداد تمامی واحدهای مسکونی و تجاری با اخذ حق بیمه‌ای ناچیز است، به منظور فراهم کردن زمینه مشارکت عمومی و کاستن از سهم دولت در جبران خسارت‌های وارده و نیز سهیم کردن بیمه‌گران داخلی و خارجی در ریسک‌پذیری است.

موضوع در جلسات مورخ ۱۱ و ۱۳۷۹/۸/۱۸ کمیسیون تخصصی اقتصادی مطرح شد و متن پیشنهادی، اصلاح و به تصویب رسید. کمیسیون اقتصاد نیز در جلسه مورخ ۱۳۷۹/۱۰/۱۹ ضمن تأیید کلیات پیشنهاد، مقرر نمود در کمیته‌ای با حضور رئیس کل بیمه مرکزی ایران، معاون هماهنگی در امور عمرانی وزارت کشور و دبیر کمیسیون اقتصاد، متن پیشنهادی به گونه‌ای اصلاح شود که اهداف مورد نظر در لایحه پیشنهادی با استفاده از تشکیلات موجود شرکت‌های بیمه، تحقق یابد و از توسعه ساختار تشکیلاتی دولت، پرهیز شود.

سرانجام «لایحه صندوق بیمه حوادث طبیعی» در بیمه مرکزی ایران، تهیه شد و طی مراحل، موضوع تأسیس آن در هیئت محترم دولت طرح شد. ابتدا موضوع در جلسه مورخ ۱۳۸۳/۵/۱۲ کمیسیون اقتصاد هیئت دولت بررسی و سپس در جلسه مورخ ۱۳۸۳/۶/۸ هیئت محترم وزیران، لایحه مزبور به تصویب رسید و مقرر شد وزارت رفاه و تأمین اجتماعی نظرات خود را ظرف مدت یک هفته اعلام کند؛ که با توجه به نظرات وزارت رفاه و تأمین اجتماعی، و وزارت مسکن و شهرسازی، موضوع مجدداً در جلسه مورخ ۱۳۸۳/۸/۱۸ کمیسیون اقتصاد هیئت دولت مطرح شد.

پس از آن، موضوع در جلسات مشترکی در معاونت حقوقی و امور مجلس ریاست جمهوری و جلسات مورخ ۱۳۸۳/۱۰/۲۱ و ۱۳۸۳/۱۱/۲۶ کمیسیون اقتصاد هیئت دولت بررسی شد و نهایتاً در جلسه مورخ ۱۳۸۴/۲/۱۴ هیئت محترم وزیران به تصویب رسید؛ و مقرر شد در مورد ماده ۱۰ لایحه مصوب کمیسیون اقتصاد هیئت دولت، موضوع نحوه جمع‌آوری حق بیمه صندوق مزبور، متن اصلاحی را وزیر اقتصاد و دارایی با همکاری وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات تهیه و ارائه کنند که پس از بررسی‌های لازم، طی نامه شماره ۶۲/۲۰۰۳/۱۲۵۳۸ مورخ ۱۳۸۴/۴/۴ وزارت متبوع، دبیر وقت هیئت دولت، بهترین گزینه برای اخذ حق بیمه‌های واحدهای مسکونی را قبض برق اعلام کرد.

هم اکنون نیز، طی نامه شماره ۲۱۶۷۶ مورخ ۱۳۸۵/۸/۷ ریاست محترم جمهور درخواست اتخاذ تصمیم در این خصوص و ارسال لایحه مزبور به مجلس شورای اسلامی (جهت سیر مراحل تصویب شده) کرده است.

۴-۱. خلاصه نظرات اعضای هیئت دولت (سال ۱۳۷۷)

۴-۱-۱. وزارت کشور

دولت، سالانه، بابت پرداخت تسهیلات یارانه‌دار به افراد آسیب دیده، بیش از ۱۵۰ میلیارد ریال در قالب سود و کارمزد سهم دولت و اقساط معوق آسیب دیدگان، به سیستم بانکی بدهکار می‌شود و نظام موجود با وجود هزینه سنگین برای دولت، هیچ یک از مشکلات اساسی آسیب دیدگان را مرتفع نمی‌کند. به همین دلیل، وزارت کشور، ضمن موافقت با پیشنهاد، درخواست اولویت رسیدگی و تصویب آن را کرده است.

۴-۱-۲. وزارت امور اقتصادی و دارایی

این وزارت، نظریات خود را به شرح زیر اعلام کرده است:

- ایجاد شرایط لازم به منظور پوشش بیمه ساختمان‌های مسکونی و تجاری در مقابل خسارت‌های ناشی از حوادث طبیعی و غیر مترقبه، در حدود امکانات و براساس «قانون تأسیس بیمه مرکزی ایران و بیمه‌گری» و «قانون بیمه» و با رعایت اصول، قواعد و ضوابط مترتب بر «عقد بیمه» از جمله، اصول ذکر

شده در مواد ۱، ۲ و ۳ قانون اخیر الذکر؛ به طور اصولی، قابل پذیرش است که این امر همانند سایر پوشش‌های بیمه‌ای، نظیر بیمه آتش‌سوزی با قصد و رضایت طرفین (بیمه‌گذار و بیمه‌گر) و در قالب قوانین و مقررات موجود از طریق شرکت‌های بیمه امکان‌پذیر است. بنابراین با توجه به انشای غیر امری و غیر تکلیفی بند ج ماده ۱۸۱ قانون برنامه سوم توسعه، مبنی بر «مجاز بودن» دولت به فراهم کردن شرایط لازم برای پوشش‌های بیمه‌ای مندرج در بند مذکور، لازم است به موازات افزایش فعالیت‌های فرهنگی و تبلیغی (به منظور ترویج فرهنگ بیمه و آشنا نمودن بیش از پیش جامعه با مزایای بیمه و موارد و موضوعات قابل پوشش از طریق بیمه و نحوه و هزینه استفاده از پوشش‌های مزبور) شرایط بیمه‌ای مربوط، در حد امکان و با در نظر گرفتن مقتضیات اجتماعی و آثار و تبعات آن و رعایت اصول و ضوابط حاکم بر فعالیت مؤسسات بیمه (جهت تسهیل، ترغیب و تعمیم هر چه بیشتر استفاده اختیاری از پوشش‌های بیمه‌ای یاد شده)، بازنگری و تنظیم شود.

- با توجه به نکته اشاره شده در بند فوق، اساساً ایجاد تشکیلاتی مجزا، در قالب و عنوان صندوق بیمه واحدهای مسکونی و تجاری (به شرح مندرج در مواد ۱ و ۲ لایحه پیشنهادی مذکور)، تحت شخصیت حقوقی «نهاد عمومی غیر دولتی» و با ارکانی از جمله شورای عالی صندوق به (شرح بند الف ماده ۳ لایحه پیشنهادی مزبور) به طور کلی و با توجه به نکات زیر، دارای اشکال و غیر قابل توجیه است:

- ایجاد مؤسسه عمومی غیر دولتی به صورت صوری و قرار دادن آن تحت پوشش و اداره دولت، علاوه بر آثار و پیامدهای نامطلوب، موجب پیچیدگی و عدم شفافیت نظام اداری دولت می‌شود.

- با توجه به ضرورت فعالیت مؤسسات بیمه (براساس «قانون بیمه» و «قانون تأسیس بیمه مرکزی ایران و بیمه‌گری») و عدم تصریح به انجام فعالیت صندوق (به موجب قوانین مذکور در لایحه پیشنهادی مورد بحث) و تعیین نحوه اداره آن (به شرح ماده ۲)، مغایر با اصول و اهداف مترتب بر وضع قوانین یاد شده - به ویژه برای حمایت از حقوق بیمه‌گذاران و بیمه‌شدگان و تنسيق امر بیمه در کشور - است؛ این موضوع، با توجه به احکام مواد ۹ و ۱۰ لایحه پیشنهادی مزبور و اصول و قواعد «عقد بیمه»، بیان‌کننده صوری بودن صفت «بیمه» در ارتباط با صندوق مزبور است.

- با تعمق در نکات اشاره شده در بندهای الف و ب فوق، دریافت مبالغی به صورت اجباری از مردم تحت عنوان «حق بیمه»، آن هم از طریق قبض برق (به شرح بند الف ماده ۴ و مواد ۹ و ۱۰ لایحه پیشنهادی مذکور) در حکم وضع مالیات خاص و تخصیص آن به مورد معین است؛ که این امر، با اصول و ضوابط ناظر بر وضع و مصرف مالیات، مغایرت دارد، به دلیل این که تعیین میزان آن (موضوع ماده ۹ لایحه پیشنهادی) بر عهده هیئت وزیران قرار گرفته است که مغایر با اصول ۵۱ و ۸۵ قانون اساسی به نظر می‌رسد.

- با توجه به حکم بند الف ماده ۱۸۱ قانون برنامه سوم توسعه که به موجب آن، دولت موظف است به

منظور پیشگیری، امداد رسانی، بازسازی و نوسازی مناطق آسیب دیده در حوادث غیرمترقبه در طی برنامه سوم توسعه، اعتبارات لازم را در لوایح بودجه سنواتی پیش‌بینی کند و با توجه به حکم بند ج تبصره ۶ قانون بودجه سال ۱۳۷۹ کل کشور و هم‌چنین قانون جبران خسارت‌ها و پیشگیری عوارض ناشی از خشکسالی مصوب ۱۳۷۹/۲/۲۰، اساساً پیش‌بینی سهمی از بودجه عمومی کشور به عنوان کمک دولت (موضوع بند ب ماده ۴ لایحه پیشنهادی) و تعیین میزان آن (موضوع تبصره ۱۹ ماده مذکور) ضرورت ندارد.

- در ارتباط با حکم تبصره ۲ ماده ۴ لایحه پیشنهادی، شایان توجه است که در حال حاضر، شرکت‌های بیمه، معادل ۳ درصد از حق بیمه‌های دریافتی بابت بیمه‌های آتش‌سوزی را جهت تکمیل و توسعه تجهیزات آتش‌نشانی به عنوان عوارض به شهرداری می‌پردازند، بنابراین حذف عوارض مذکور با توجه به آثار آن، قابل توجه است.

- با توجه به ماهیت حوادث غیرمترقبه و بلایای طبیعی و ضرورت استفاده اضطراری و سریع از امکانات صندوق، اصولاً سرمایه‌گذاری از محل وجوه صندوق (به شرح ماده ۵ لایحه پیشنهادی مورد بحث) به لحاظ آن که موجبات کاهش نقدینگی آن را فراهم می‌کند، در تضاد با طبع و ماهیت موضوع و مغایر با اهداف مورد نظر بوده و غیر قابل توجیه و پذیرش است.

۳-۱-۴. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

این بانک، ضمن مخالفت با پیشنهاد تشکیل صندوق، اعلام کرده است:

از بند ج ماده ۱۸۱ قانون برنامه دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، تشکیل صندوق بیمه یا هر سازمان مستقل دیگری برای تصدی امر بیمه به منظور جبران خسارت ناشی از حوادث غیر مترقبه استنباط نمی‌شود. بند ج ماده مذکور، افزایش سهم صنعت بیمه را در دوران برنامه سوم مورد توجه قرار داده است؛ به عبارت دیگر، قانون‌گذار، جبران خسارت ناشی از حوادث غیر مترقبه را یکی از الزامات سیاست‌گذاری صنعت بیمه در طول اجرای برنامه، پیش‌بینی کرده است. لذا ایجاد تشکیلات موازی برای تحقق اهداف بیمه‌ای که در قالب شرکت‌های بیمه موجود و بدون تحمل هزینه تشکیلاتی جدید و به صورت امری اختیاری و رقابتی با بخش خصوصی امکان‌پذیر است، قابل توجیه و توصیه نیست.

در نهایت پس از اعمال نظرات فوق، «پیش‌نویس لایحه بیمه حوادث طبیعی» به تصویب رسید

(پیوست ۴).

۴-۲. خلاصه نظرات اعضای هیئت دولت پس از تصویب کلیات لایحه

لایحه صندوق بیمه حوادث طبیعی در جلسه مورخ ۱۳۸۴/۲/۱۲ هیئت دولت مطرح و تصویب شد و مقرر شد که در مورد ماده ۱۰ لایحه (موضوع نحوه اخذ حق بیمه) متن لازم را وزیر امور اقتصادی و دارایی با همکاری وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات تهیه و ارائه کنند.

- وزارت امور اقتصادی و دارایی

وزارت امور اقتصادی و دارایی معتقد است که قبض برق به دلیل فراگیری، بهترین گزینه برای اخذ حق بیمه از واحدهای مسکونی است.

- وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات

این وزارتخانه اعلام کرد که اخذ وجوه بیمه واحدهای مسکونی از طریق قبض‌های برق و تلفن، غیر اصولی و نادرست است و هر سازمانی باید وجوه و مطالبات مربوط را خود پیگیری و اخذ نماید و استفاده از دیگر سازمان‌ها برای اخذ مطالبات، نوعی ارجاع کارهای دردرساز به دیگر دستگاه‌ها است. ضمن این که شرکت‌های بیمه در سراسر کشور، نمایندگانی دارند و همچنین می‌توانند با انعقاد قرارداد با شرکت پست، امکان بیمه کردن واحدهای مسکونی را از طریق شبکه پستی فراهم نمایند.

- وزارت نیرو

وزارت نیرو نیز با پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی مخالفت نموده است.

۴-۳. خلاصه و جمع‌بندی

بررسی سوابق این لایحه، نشان می‌دهد که دلیل سیر مراحل طولانی مدت (۱۰ ساله) به نوعی در پی‌نوشت‌های وزیر محترم امور اقتصادی و دارایی وقت (جناب آقای مظاهری) و مصوبه کمیسیون اقتصاد به شرح زیر منعکس شده است:

- هر نوع اقدام برای طرح جدید بیمه یا خدمت بیمه‌ای جدید مورد تأیید است.

- نکته مهم این است که طرح‌های جدید باید با محاسبات دقیق، بتواند در ازای دریافت حق بیمه متعادل، هزینه هر بیمه و ریسک را بپوشاند و همچنین منجر به ایجاد صندوق یا شرکت جدید نشود. حق بیمه‌ها را می‌توان بین مشتریان و دولت تقسیم کرد و دولت از محل اعتبارات مربوط به حوادث غیر مترقبه، حق بیمه این امر را تأمین می‌کند و به مرور، ظرف چند سال، سهم دولت کاهش می‌یابد و طرح می‌تواند خودکفا شود.

- انتقال موضوع (بیمه حوادث غیر مترقبه) به سیستم بیمه، کار خوبی است.

- مصوبه کمیسیون اقتصاد: متن پیشنهادی به گونه‌ای اصلاح شود که اهداف مورد نظر در لایحه پیشنهادی با استفاده از تشکیلات موجود شرکت‌های بیمه تحقق یابد و از توسعه ساختار تشکیلاتی دولت پرهیز شود.

هر چند لایحه صندوق بیمه حوادث طبیعی در نهایت در هیئت محترم دولت تصویب شد، اما ماده ۱۰ آن مبنی بر دریافت حق بیمه از طریق قبض برق هم‌چنان با مخالفت جدی وزارت نیرو مواجه است. با توجه به مراتب فوق، به نظر می‌رسد، لایحه مزبور که با فراز و نشیب بسیار در هیئت محترم دولت به تصویب رسید، در مجلس شورای اسلامی نیز با چالش جدی مواجه خواهد شد. لذا بررسی مجدد و همه جانبه آن ضروری است.

فصل پنجم
مبانی نظری و فنی بیمه حوادث طبیعی

پروژه نگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

خسارت‌های اقتصادی ناشی از حوادث فاجعه‌آمیز، نظیر زلزله، طوفان و سیل، هر ساله در جهان رو به افزایش است. در سال ۲۰۰۵، مجموع خسارت ناشی از حوادث فاجعه‌آمیز، ۲۳۰ میلیارد دلار برآورد شده که بخش عمده این خسارت در کشورهای صنعتی اتفاق افتاده است. تندباد کاترینا در آمریکا، بالغ بر ۱۳۵ میلیارد دلار خسارت به بار آورد. در پی وقوع حوادث فاجعه‌آمیز، صنعت بیمه جهانی، ۸۳ میلیارد دلار خسارت پرداخت کرد. عوامل زیر، دلایل اصلی افزایش این خسارت ذکر می‌شوند:

- جمعیت رو به رشد و مهاجرت مردم به سوی مناطقی که در معرض خطر حوادث طبیعی قرار دارند.
- روند صنعتی شدن که باعث تمرکز هرچه بیشتر انسان‌ها، اموال و دارائی‌های اقتصادی در نواحی کوچکتر می‌شود.

- گرم شدن تدریجی جو و افزایش احتمال وقوع طوفان‌ها و سیل‌های شدیدتر

۱-۵. بیمه‌پذیری حوادث طبیعی

سؤال اساسی این است که آیا سیل و زلزله، شرایط یک ریسک بیمه‌پذیر را دارند؟

در ادبیات بیمه، سه ملاک اساسی برای بیمه‌پذیری هر ریسک وجود دارد:

- اتفاقی بودن

- امکان تعیین خسارت مالی مورد انتظار

- حجم خسارت محتمل

اتفاقی بودن یک حادثه به معنای این است که در مورد علت حادثه، زمان وقوع یا وسعت آن، عدم اطمینان (عدم قطعیت) وجود داشته باشد. این شرط در خطر سیل و زلزله وجود دارد.

چنانچه خسارت ناشی از حوادث سیل و زلزله قابل تعیین نباشد، صنعت بیمه نمی‌تواند حق بیمه ریسک را محاسبه کند. کشورهای پیشرفته در چند سال اخیر با تلاش توأم هواشناسان، جغرافی‌دانان و اکچوئرها و با استفاده از تجربه‌های خسارتی، پیشرفت عمده‌ای در این زمینه داشته‌اند. با این وجود، ریسک بیمه‌گری حوادث طبیعی (یعنی ریسک مربوط به مناسبت و کفایت نرخ‌های حق بیمه) بسیار بالا است، به طوری که واریانس خسارت‌های این رشته، عامل مهمی در عدم اطمینان به مسائل مربوط به نرخ برای شرکت‌های بیمه تجاری است. در کشور ما با تحقیقات زمین‌شناسان و مهندسان، نرخ‌های بیمه خطر زلزله در سال ۱۳۷۳ برآورد شده است، اما با توجه به پیشرفت‌های جدید و تجربیات خسارتی جدید، لزوم بازنگری این نرخ‌ها مشهود است.

گذشته از این مسائل، خسارت مورد انتظار برآورد شده نباید در حدی باشد که باعث ورشکستگی بیمه‌گر یا حتی نابودی صنعت بیمه شود. پذیرش تعهدهایی که پس از وقوع خسارت، قابل جبران نباشد، ارزشی

ندارد. استفاده از سازوکار بیمه در جبران خسارت‌های ناشی از حوادث طبیعی، موجب افزایش سرمایه‌گذاری، ثبات عمومی در اقتصاد کشور، افزایش کیفیت ساختمان‌ها، تغییر وضعیت از مدیریت بحران به مدیریت ریسک، افزایش بنیه مالی، امنیت خاطر مردم، افزایش روحیه تعاون و کمک رسانی جمعی و کمک به شأن و منزلت مردم با تغییر حالت از خسارت‌بگیر دولت به ایجاد حق قانونی می‌شود.

۲-۵. لزوم مشارکت دولت، صنعت بیمه و بیمه‌گذاران (مردم) در ریسک حوادث طبیعی

در عمل، تجربه صنعت بیمه جهان نشان داده که با وجود امکان ارائه بیمه حوادث سیل و زلزله، انجام موفقیت‌آمیز این کار، وابسته به مشارکت دولت، صنعت بیمه و بیمه‌گذار به شرح زیر است:

۱-۲-۵. نقش و وظایف دولت

اصولاً حضور دولت به عنوان بیمه‌گر، زمانی لازم است که سازوکارهای بیمه‌های تجاری برای پاسخگویی مناسب به نیازهای بیمه‌ای، نواقصی داشته باشد (از قبیل بیمه اعتبار و صادرات و سرمایه‌گذاری، بیمه سیل، زلزله و بیکاری). هر چند، در یک نظام اقتصادی آزاد، قبول یا تأثیرگذاری بر روش‌های انتقال ریسک، وظیفه دولت نیست و عمدتاً، این وظیفه به بخش خصوصی اقتصاد واگذار می‌گردد، در عین حال، در بیمه حوادث طبیعی، دولت مسئول ایجاد چارچوب‌های قانونی است، به نحوی که صنعت بیمه، دارای اختیارات زیر باشد:

- به دلیل پراکندگی زمانی خسارت‌ها، ذخایر مالی و درآمد حاصل از آن باید معاف از مالیات باشند.

- برای جبران خسارت‌های فوق‌العاده، مزادهای ناشی از سال‌های بدون خسارت باید جداگانه نگهداری شوند.

- حق بیمه و ذخایر بیمه حوادث طبیعی باید خارج از محدوده ریسک، سرمایه‌گذاری شوند تا در صورت وقوع حادثه، آسیبی به آنها نرسد و قابل نقد کردن باشند.

- برای پیشگیری و کاهش خسارت، تمهیدات و سازوکارهای لازم فراهم شود. به دلیل غیر استاندارد بودن ساخت‌وساز و ریسک پایداری سازه‌ها در مقابل حوادث طبیعی، اخذ پوشش‌های اتکایی این نوع ریسک، بسیار مشکل و یا غیر ممکن است. برای نمونه، وضع و اجرای مقررات برای ساختمان‌سازی و تعیین استاندارد برای مقاومت آنها در مناطق زلزله‌خیز یا تعیین حریم رودخانه در مناطق سیل‌خیز و احداث سد برای جلوگیری از سیل از جمله وظایف دولت است.

- به دلیل وسعت خسارت حوادث طبیعی توسل به دولت ضروری است. در صورتی که ظرفیت صنعت بیمه و بیمه‌اتکایی برای تحمل ریسک کافی نباشد، دولت می‌تواند به عنوان آخرین بیمه‌گر اتکایی، ایفای نقش کند.

- هماهنگی بین سایر ارگان‌های دولتی جهت دریافت حق بیمه و رسیدگی به خسارت

- ایجاد سازوکارهایی جهت همگان کردن پوشش بیمه حوادث طبیعی در کشور

۲-۲-۵. نقش و وظایف صنعت بیمه

صنعت بیمه در زمینه مشارکت ریسک از طریق شرکت‌های بیمه مستقیم داخلی و اتکایی، نقش خود را ایفا می‌کند؛ که برای انجام این وظیفه، پیش نیازهای زیر باید برآورده شود:

- پیش نیازهای فنی

- خسارت مالی مورد انتظار حادثه فاجعه‌آمیز باید به طور معقول قابل محاسبه باشد. این امر برای محاسبه و تعیین حق بیمه صحیح، ضروری است. محاسبه نادرست حق بیمه به تخصیص نادرست منابع در کل اقتصاد و انتخاب نامساعد منجر می‌شود و انگیزه انجام اقدامات پیشگیری و کاهش خسارت را نیز از بین می‌برد.

- ارزش و انواع ساختمان‌های تحت پوشش باید به روشنی مشخص شود و حدود تعهدات صنعت بیمه به طور شفاف تعیین گردد. از آنجا که حادثه فاجعه‌آمیز طبیعی می‌تواند به تعداد زیادی از ساختمان‌ها آسیب برساند، بسیاری از کشورها، اقدام به ارزیابی و کنترل تراکم ریسک مناطق مختلف کرده‌اند، ضمن اینکه ارزش بازسازی هر متر مربع بنای ساختمان در مناطق مختلف کشور باید تعیین گردد.

- نگهداری ریسک

افزایش تعداد ریسک‌های انفرادی نگهداری شده توسط صنعت بیمه سبب می‌شود تا ریسک واحدهای مسکونی به سرعت، تبدیل به یک ریسک عمده شود و از حدود ظرفیت صنعت بیمه تجاوز کند. این امر، احتمال ورشکستگی مالی صنعت بیمه را افزایش می‌دهد. بیمه‌گران اتکایی بین‌المللی برای پذیرش این ریسک‌ها، نیاز به دریافت حق بیمه کافی و نقل و انتقال آزاد سرمایه دارند؛ به علاوه، به دلیل وسعت خسارت حوادث طبیعی، توسل به دولت ضروری است. در صورتی که ظرفیت صنعت بیمه و بیمه اتکایی برای جبران خسارت کافی نباشد، دولت می‌تواند به عنوان آخرین بیمه‌گر اتکایی در بازار دخالت کند. همچنین دولت می‌تواند منابع مالی میان‌مدت را برای خسارت‌های بزرگ فراهم سازد تا به صنعت بیمه، اجازه دهد تا بار خسارتی خود را در طی یک دوره زمانی طولانی‌تر توزیع کند.

۲-۲-۳. نقش بیمه‌گذاران (مردم)

نقش و وظایف مردم و بیمه‌گذاران عبارتند از:

- به مقررات ساخت‌وساز و مقاوم‌سازی ساختمان‌ها پایبند باشند و اقدامات لازم را برای پیشگیری و حداقل کردن خسارت انجام دهند.

- مشارکت در تأمین مالی خسارت‌ها با پرداخت حق بیمه متناسب با ریسک؛ این امر، انگیزه‌ای برای انجام اقدامات پیشگیرانه و کاهش خسارت می‌شود و توان صنعت بیمه را برای مواجهه با حوادث فاجعه‌آمیز افزایش می‌دهد.

۳-۵. سازوکار بیمه حوادث طبیعی

مکانیزم‌های بیمه بلایای طبیعی را می‌توان به شرح زیر خلاصه کرد:

● بیمه‌گر ← بیمه‌گر اتکایی خصوصی یا دولتی

در این روش، بیمه‌گر، پوشش را ارائه و حق بیمه را جمع‌آوری می‌کند و ریسک را نزد بیمه‌گر اتکایی خصوصی یا بیمه‌گر اتکایی که تحت ضمانت دولت کار می‌کند، بیمه‌اتکایی می‌کند.

● بیمه‌گر ← صندوق مشترک ← بیمه‌گر اتکایی

در این روش، بیمه‌گری که ریسک را بیمه می‌کند، عضو یک صندوق مشترک بیمه‌ای است. اهداف این صندوق، توزیع ریسک و اخذ پوشش اتکایی برای خطرات طبیعی به نیابت از اعضا است. این قبیل سیستم‌ها معمولاً براساس قانون ایجاد می‌شوند و تمام بیمه‌گران باید عضو آن باشند.

● بیمه‌گر ← صندوق مشترک ← بیمه‌گر اتکایی ← تضمین دولتی

در این روش، بیمه‌گران، علاوه بر حق بیمه متعارف آتش‌سوزی یک حق بیمه اضافی (مانند مالیات سرانه) جمع‌آوری می‌کنند و آن را هر ماه به صندوق بیمه حوادث طبیعی (جهت پوشش آن خطر) انتقال می‌دهند. این صندوق از یک ضمانت محدود دولتی بهره می‌برد.

● بیمه‌گر خصوصی ← بیمه‌گر دولتی ← تضمین دولت

این روش، مبتنی بر جمع‌آوری حق بیمه مورد انتظار است. بیمه‌گر خصوصی هنگام صدور بیمه‌نامه آتش‌سوزی یا بیمه‌نامه اموال یک حق بیمه اضافی اجباری اخذ می‌کند و آن را هر ماه به یک بیمه‌گر دولتی منتقل می‌کند. در این سیستم، بیمه‌گر خصوصی هیچ تعهدی در قبال بیمه‌گذار ندارد و در صورت وقوع حادثه، بیمه‌گر دولتی، وظیفه ارزیابی و پرداخت خسارت را به عهده دارد. در عین حال، بیمه‌گر دولتی با بیمه‌گذار ارتباط مستقیم نداشته و بیمه‌گر خصوصی، نمایندگی او را بر عهده دارد. بیمه‌گر دولتی از یک ضمانت دولتی نامحدود نیز بهره می‌برد.

۴-۵. ایرادات وارد بر شیوه‌های بیمه اجباری با حق بیمه ثابت

هرچند حق بیمه ثابت و یکسان برای واحدهای مسکونی در کل کشور می‌تواند به وحدت ملی کمک کند اما برخی ایرادات بر این دو روش وارد است، مانند:

- این روش برای پیشگیری و کاهش خسارت، انگیزه‌ای ایجاد نمی‌کند.

- حق بیمه‌های اجباری، نوعی مالیات تلقی می‌شوند که از آحاد جامعه، گرفته می‌شود و بین اقلیت

خسارت دیده توزیع می‌شود.

- این شیوه معمولاً منجر به افزایش خسارت‌های بالقوه و یارانه‌دهی به ریسک‌های نامناسب می‌شود و در بلند مدت به تخصیص نادرست منابع اقتصادی می‌انجامد.

۵-۵. طرح بیمه حوادث طبیعی واحدهای مسکونی

۵-۵-۱. اهداف

- تأمین پوشش بیمه حوادث طبیعی برای کلیه ساختمان‌های مسکونی در مقابل دریافت حق بیمه مناسب
- جلب مشارکت آحاد دارندگان واحدهای مسکونی مشمول و توزیع ریسک در سطح کشور
- اخذ پوشش اتکایی مورد نیاز از داخل و خارج از کشور به منظور تأمین منابع مالی لازم برای جبران خسارت‌های وارده
- کاهش بار مالی دولت به خاطر خسارهای ناشی از حوادث طبیعی
- مقاوم‌سازی ساختمان‌ها در برابر حوادث طبیعی و الزام به رعایت ضوابط و استانداردهای مصوب
- تأمین ذخایر مالی کافی و تقویت بنیه مالی صنعت بیمه در بلند مدت برای جبران خسارت‌های ناشی از حوادث طبیعی

۵-۵-۲. ویژگی‌های اصلی طرح

- حوادث تحت پوشش

با توجه به سوابق وقوع حوادث طبیعی در کشور، خطرهای زلزله و سیل عمده‌ترین موارد تهدید کننده واحدهای مسکونی شهری و روستایی است که در این طرح، ابتدا این دو خطر تحت پوشش قرار می‌گیرد و امکان تعمیم پوشش به سایر حوادث طبیعی مانند برف و تگرگ... نیز است.

- موضوع بیمه

در ابتدا ساختمان‌های مسکونی شهری و روستایی تحت پوشش طرح خواهند بود و امکان تعمیم پوشش به اثاثیه و لوازم منازل مسکونی نیز در مراحل بعدی تا حد معینی وجود دارد. ساختمان‌های مسکونی، شامل ساختمان مسکونی است که بخشی از آن دارای کاربری تجاری و اداری است.

- حداکثر تعهد برای هر واحد مسکونی (مبلغ بیمه شده)

تعهد طرح برای هر واحد مسکونی بر مبنای هزینه بازسازی هر متر مربع بنا در مناطق مختلف کشور مشخص می‌شود و محدود به مبلغی است که هر سال، دولت تعیین می‌کند.

- نحوه عرضه بیمه‌نامه و جمع‌آوری حق بیمه و میزان کارمزد

بیمه‌نامه را شرکت‌های بیمه دارای مجوز، نمایندگان، کارگزاران در قبال دریافت کارمزد عرضه می‌کنند و حق بیمه‌های جمع‌آوری شده پس از کسر کارمزد مقرر به حساب طرح واریز می‌شود. کارمزد را شورای عالی بیمه، تعیین و ابلاغ می‌کند.

- مبانی ارزیابی و شیوه جبران خسارت

شرکت‌های بیمه صادرکننده بیمه‌نامه، خسارت را ارزیابی و پرداخت می‌کنند و پرداخت‌ها، محدود به خسارت‌های کلی وارد به سازه‌های اصلی و برابر ساختمان است. خسارت‌های کلی را شورای عالی بیمه تعریف می‌کند.

- مبنای محاسبه حق بیمه

شورای عالی بیمه، حق بیمه را بر اساس تجربه خسارت‌های ناشی از وقوع سیل و زلزله طی یک قرن اخیر و با توجه به پهنه بندی خطر سیل و زلزله در مناطق مختلف کشور و نوع سازه و زیربنای ساختمان‌های مسکونی تعیین می‌کند.

- بیمه اتکایی

بخشی از تعهدات طرح، نزد شرکت‌های بیمه داخلی و خارجی، بیمه اتکایی می‌شود.

- سقف مجموع تعهدات طرح

مجموع تعهدات این طرح در هر حادثه، محدود به مبلغ مشخصی است که دولت تعیین می‌کند، تا در مواردی که مجموع خسارت‌های وارده از سقف مجموع تعهدات طرح فراتر رفت، مازاد بر آن با مشارکت طرح دولت و بیمه‌گذاران - به تناسب - تأمین گردد.

- ضمانت اجرایی طرح

پوشش طرح برای ساختمان‌های مسکونی به صورت همگانی و اجباری است و ضمانت اجرایی لازم برای توسعه این طرح، پیش‌بینی می‌شود به نحوی که سایر مراجع و سازمان‌های ذیربط، نظیر وزارت نیرو، شهرداری‌ها، شرکت گاز، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات مکلف شوند، ارائه خدمات لازم به واحدهای مسکونی را منوط به ارائه بیمه‌نامه حوادث طبیعی نمایند.

- حداقل پوشش طرح

پوشش طرح به صورت حداقل و مبنی بر هزینه بازسازی ساختمان است و شرکت‌های بیمه، امکان اخذ

پوشش مازاد به صورت اختیاری را فراهم می‌کنند.

- ذخایر جمع شونده و معاف از مالیات

امکان انتقال مازاد درآمد طرح به حساب ذخیره سال بعد (جهت افزایش توان مالی آن) وجود داشته باشد. منابع مالی طرح باید از مالیات معاف باشد.

- سرمایه‌گذاری منابع طرح

برنامه‌ای جامع برای سرمایه‌گذاری منابع طرح (با توجه به ماهیت فعالیت آن و دسترسی سریع به منابع در صورت وقوع حادثه) پیش‌بینی گردد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پیوستھا

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پیوست ۱. جداول مربوط به زلزله‌های ایران

جدول ۱. فهرست زلزله‌های شدید ایران در قرن گذشته تاکنون

ردیف	ماه	سال	محل وقوع	شدت مطلق (ریشتر)
۱	دی	۱۲۸۸	سیلاخور درود	۷/۴
۲	اردیبهشت	۱۳۰۸	تربت حیدریه	۷/۴
۳	مهر	۱۳۰۸	شیروان خراسان	۷/۲
۴	اردیبهشت	۱۳۰۹	جنوب غربی سلماس	۷
۵	خرداد	۱۳۱۳	سراوان	۷
۶	تیر	۱۳۳۶	لاریجان	۷/۴
۷	آذر	۱۳۳۶	غرب مهران	۷
۸	شهریور	۱۳۴۱	بوئین زهرا	۷/۲
۹	مرداد	۱۳۴۷	دشت بیاض خراسان	۷/۳
۱۰	اسفند	۱۳۵۶	بندر عباس	۷
۱۱	شهریور	۱۳۵۷	طبس	۷/۷
۱۲	آبان	۱۳۵۸	شمال قاین	۷/۳
۱۳	تیر	۱۳۶۰	سیرج کرمان	۷/۱
۱۴	خرداد	۱۳۶۹	رودبار گیلان	۷/۳
۱۵	اردیبهشت	۱۳۷۶	خراسان (قاین - بیرجند)	۷/۱
۱۶	تیر	۱۳۸۱	قزوین، زنجان، همدان و کرمانشاه	۶/۱
۱۷	دی	۱۳۸۲	بم	۶
۱۸	خرداد	۱۳۸۳	مازندران، قزوین، تهران	۵/۵

جدول ۲. زلزله‌های مهم در ایران در فاصله سال‌های ۲۳۷ تا ۱۳۸۴ شمسی

تاریخ	محل زلزله	تخمین بزرگی	تلفات جانی به نفر	خسارت‌ها
۲۳۷	ری			تخریب کامل شهر، جمعاً ۸ بار در این تاریخ با زلزله‌های بیش از ۷ ریشتر تخریب شده است
۲۵۷	سیمره لرستان		۲۰۰۰۰ کشته	
۲۷۲	اردبیل		چند هزار کشته	
۴۲۱	اردبیل		۴۰۰۰۰ کشته	
۴۴۶	قزوین			تخریب شهر تا ۳۰ درصد
۹۱۶	تبریز		۴۰۰۰ کشته	
۹۲۸	قزوین		۳۰۰۰ کشته	
۱۰۲۰	تبریز		۳۰۰۰۰ کشته	
۱۰۲۸	قزوین		۱۲۰۰۰ کشته	
۱۰۵۲	خراسان		۵۶۰۰ کشته	
۱۱۰۰	تبریز		۱۰۰۰۰ کشته	
۱۱۰۶	تبریز		۷۷۰۰۰ کشته	
۱۱۳۴	کاشان		۴۰۰۰۰ کشته	
۱۱۵۷	کاشان		۳۰۰۰۰ کشته	
۱۱۵۹	تبریز		۱۰۰۰۰۰ کشته	
۱۲۰۳	شیراز		۲۰۰۰۰ کشته	
۱۲۰۹	دماوند		۵۰۰ کشته	
۱۲۳۲	شیراز		۱۲۰۰۰ کشته	
۱۲۳۲	جنوب شرقی لرستان		۱۰۰۰۰ کشته	
۱۲۸۲	ترشیز		۳۰۰ کشته	
۱۲۸۸	سیلاخور درود	۷	۵۵۰۰ کشته	
۱۳۰۲	تربت حیدریه	۵/۷	۲۲۱۹	
۱۳۰۲	کاله حک		۱۵۷	
۱۳۰۲	کاله اصغر		۲۶۰	
۱۳۰۴	باغستان		۵۰۰	

تاریخ	محل زلزله	تخمین بزرگی	تلفات جانی به نفر	خسارت‌ها
۱۳۰۸	ترت حیدریه	۷/۴	۳۲۵۷	
۱۳۰۹	سلماس	۷	۲۵۰۰	
۱۳۱۴	البرز		۷۰۰	
۱۳۲۰	محمد آباد		۶۸۰	
۱۳۲۶	دولت آباد		۴۰۰	
۱۳۳۱	نهادند		۲۰۰	۱۰۰ روستا نابود شد
۱۳۳۲	ترود خراسان	۶/۵	۹۳۰ کشته و ۵۴ زخمی	۵۰۰ واحد مسکونی ویران شد
۱۳۳۵	لار (بستک)	۶/۴	۲۲۵ کشته و ۳۰۰ زخمی	
۱۳۳۶	مازندران	۷/۴	۲۵۰۰ کشته	۱۲۰ دهکده ویران و ۲۵ میلیون دلار خسارت
۱۳۳۶	فارسی ناز	۷/۲	۱۵۰۰ کشته و ۲۰۰۰۰ نفر بی‌خانمان	
۱۳۳۶	همدان		۱۱۳۰ کشته	نابودی ۲۰۰ دهکده
۱۳۳۷	ترود - شاهرود		۱۸۳ کشته	۲۰۰ دهکده نابود شد
۱۳۳۹	لار	۵/۹-۶/۱	۴۰۰ کشته	۱/۵ - ۵۰ درصد تخریب
۱۳۴۱	بیرجند	۶/۲۵	۱۵۰۰ نفر بی‌خانمان	۴ قریه ویران
۱۳۴۱	بوئین زهرا	۷/۱	۱۲۲۲۵ کشته و ۲۷۷۶ زخمی	۳۲۴ دهکده ویران شد
۱۳۴۷	ماکو		۵۰ کشته	نامعلوم
۱۳۴۷	دشت بیاض خراسان	۷/۳	۱۳۰۰۰ کشته	تخریب ۱۲۰۰۰ واحد مسکونی
۱۳۴۷	دشت گرگان		۱۷۸ کشته	۵۶ روستا خسارت دید و ۱۷۷۵ واحد مسکونی خراب شد
۱۳۴۹	مراوه تپه		۲۰۰ کشته	نامعلوم
۱۳۵۱	فارس (فیروکاریزین)		۴۰۰۰۰ کشته	نامعلوم
۱۳۵۲	طبس		نامعلوم	نامعلوم
۱۳۵۳	بندر عباس		۶۰۰۰ کشته	۳۶۵ خانه ویران شد
۱۳۵۵	بروجن		۴۰۰۰ کشته	بیش از ۴۰ خانه ویران شد
۱۳۵۵	حوالی اهواز		نامعلوم	۱۵ خانه ویران شد
۱۳۵۵	اردکان		نامعلوم	سه روستا ویران شد
۱۳۵۵	سیه چشمه آذربایجان		نامعلوم	۴۵ روستا ویران شد
۱۳۵۶	بندرعباس	۷	۴۰۰ کشته	۳۵ روستا ویران شد

تاریخ	محل زلزله	تخمین بزرگی	تلفات جانی (به نفر)	خسارت‌ها
۱۳۵۶	چهارمحال و بختیاری		۹۰۰ کشته	۵۰ روستا ویران شد
۱۳۵۶	زرنند کرمان		۵۰۰ کشته	نامعلوم
۱۳۵۷	طبرس	۷/۷	۱۵۰۰۰ کشته	۱۶ روستا به کلی ویران شد
۱۳۵۸	شمال قاین	۷/۳	۴۰۰ کشته	۱۲ روستا به کلی ویران شد
۱۳۵۹	گیلان		۱ کشته	خسارت‌هایی به روستاها وارد شد
۱۳۵۹	تهران و قم		۱۶ کشته	چندین روستا ویران شد
۱۳۶۰	گلبافت کرمان		۲۰۰۰ کشته	گلبافت و چند روستای اطراف ویران شد
۱۳۶۰	سیرج کرمان	۷/۱	۵۰۰۰ کشته	۲ روستا ویران شد
۱۳۶۰	شاهرود		تلفات نداشت	نامعلوم
۱۳۶۰	ایران شهر		تلفات نداشت	نامعلوم
۱۳۶۲	شمال تهران		۳۰ کشته	۱۱ روستا ویران شد و ریزش کوه در جاده هراز
۱۳۶۹	رودبار - منجیل	۷/۷	بیش از ۴۰۰۰۰ کشته ۶۰۰۰۰ زخمی و ۴۰۰۰۰۰ نفر بی‌خانمان	در منجیل و رودبار تمام سازه‌ها از بین رفت، ۱۰۰۰۰۰ واحد مسکونی تخریب شد
۱۳۶۹	داراب فارس	۶/۷	۲۳ کشته و ۱۴۰۰۰ نفر بی‌خانمان	۳۰۰ واحد مسکونی به کلی تخریب شد
۱۳۷۳	سفیدابه سیستان و بلوچستان	۶/۱	۶ کشته	خسارت‌هایی به تعدادی از روستاهای این ناحیه وارد شد
۱۳۷۳	زنجان فارس	۵/۹	۳ کشته	خسارت‌هایی به تعدادی روستاهای این ناحیه وارد شد
۱۳۷۶	گرمخان شمال بجنورد خراسان شمالی	۵/۵	۱۰۰ کشته	۲۰ روستا به کلی آسیب دید
۱۳۷۶	نیر گلستان اردبیل	۶/۱	۱۲۰۰ کشته و ۲۵۰۰ زخمی	۱۳۰ روستا در قزوین و استان‌های هم‌جوار ویران شد
۱۳۷۶	قاین خراسان جنوبی (اردکول)	۷/۳	۱۵۶۰ کشته و ۴۴۶۰ زخمی	۱۴۷ روستا ویران شد
۱۳۷۸	فامور فارس	۶/۳	۲۶ کشته و ۱۱۰ زخمی	۱۳۰۰ واحد مسکونی در ۳۸ روستا بین ۳۰ تا ۱۰۰ درصد تخریب شد
۱۳۸۱	اوج قزوین	۶/۵	۲۶۱ کشته و ۱۳۰۰ زخمی	۳۷۳ روستا آسیب دید
۱۳۸۲	زرین دشت فارس	۵/۸	۱ نفر کشته و ۲۵ زخمی	۴ روستا آسیب کلی دید

۱۳۸۲	بم - کرمان	۶/۵	۳۱۷۲۸ کشته و ۳۰۰۰۰ زخمی	۸۵ درصد ساختمان‌ها در بم و بروات تخریب شد
۱۳۸۳	فیروز آباد کجور مازندران	۶/۳	۳۳ کشته	به ۱۲ هزار کیلومتر مربع خسارت وارد شد
۱۳۸۴	زرنند کرمان	۶/۴	۶۱۲ کشته و ۱۴۰۰ زخمی	۷۰۰۰ واحد مسکونی خسارت دید
۱۳۸۴	قشم هرمزگان	۶/۲	۱۰ کشته بیش از ۱۰۰ زخمی	۱۲ روستا خسارت عمده دید

جدول ۳. خلاصه عملکرد ستاد حوادث غیر مترقبه در بخش اماکن مسکونی و تجاری

ردیف	سال	تعداد واحد آسیب دیده	تعداد واحد بازسازی شده	اعتبار (میلیارد ریال)
۱	۷۱	۴۵۰۰۰	۹۰۰۰	۲۴
۲	۷۲	۱۲۵۶۱۳	۵۵۶۳۱	۱۲۵
۳	۷۳	۵۲۲۳۶	۵۳۲۲۰	۱۲۳
۴	۷۴	۴۶۴۱۲	۴۶۴۰۸	۱۰۸
۵	۷۵	۴۱۷۸۶	۱۲۸۹۱	۹۴,۳
۶	۷۶	۵۸۰۵۸	۵۸۵۳۰	۳۰۰
۷	۷۷	۹۴۷۱۶	۲۷۹۱۱	۳۱۰
۸	۷۸	۳۷۰۳۶	۴۱۴۵۳	۲۹۵
۹	۷۹	۳۶۰۲۷	۴۷۶۸۳	۲۰۲
۱۰	۸۰	۵۷۶۳۳	۲۵۲۰۰	۱۷۳
۱۱	۸۱	۱۱۰۰۰۰	۳۱۵۰۰	۷۸۰
۱۲	۸۲	۹۳۸۱۸	۳۶۵۰۰	۷۳۰
	جمع	۷۹۸۳۳۵	۴۴۵۹۲۷	۳۵۶۴,۳

جدول ۴. خسارت‌های پرداختی واحدهای مسکونی توسط شرکت‌های بیمه در زلزله سال ۱۳۶۹ شمال کشور

(ارقام به میلیون ریال)

درصد نسبت خسارت پرداختی توسط شرکت‌های بیمه به جمع خسارت	خسارت‌های پرداختی	میزان پوشش و نحوه خرید بیمه‌نامه	تعداد واحدهایی که الحاقیه زلزله داشته‌اند	تعداد واحدهای بیمه‌شده آتش‌سوزی	تعداد واحدهای مسکونی تخریب شده	جمع خسارت واحدهای مسکونی و وسایل زندگی خانوارها
۰/۰۴	۵۵۰	۱/۵ تا ۱/۱۰ کل سرمایه و اغلب توسط بانک‌ها اجباراً بیمه شده بودند	۴۵۰	۱۰,۰۰۰	۱۹۱,۱۲۴	۱,۳۴۱,۴۱۸/۶

جدول ۵. آمار خسارت پرداختی توسط شرکت‌های بیمه در سیل نکا

(ارقام به میلیون ریال)

درصد خسارت پرداختی به جمع کل	خسارت پرداختی	جمع کل خسارت	استان	ردیف
۱/۵۱	۶۵۵۹	۴۳۴,۳۱۴	مازندران	۱
۰/۴	۱۵۵	۳۷,۹۵۹	گلستان	۲
۰/۰۰۷	۴	۵۶,۱۵۰	خراسان	۳
۱/۲۷	۶,۷۱۸	۵۲۸,۴۲۳	جمع کل	

پیوست ۲. قانون مربوط به بیمه زلزله ژاپن

هدف

ماده ۱. این قانون به منظور بهبود و گسترش بیمه زلزله از طریق بیمه اتکایی، تعهدات بیمه زلزله شرکت‌های بیمه توسط دولت و همچنین ایجاد ثبات در زندگی و معیشت قربانیان زلزله تدوین شده است.

تعاریف

ماده ۲. در این قانون، شرکت‌های بیمه به اشخاصی اطلاق می‌شود که:

- مجوز فعالیت در رشته بیمه غیرزندگی را (طبق پاراگراف ۵ از ماده ۳ قانون عملیات بیمه) دارند یا بیمه‌گران غیرزندگی خارجی که مجوزهای لازم را برای صدور بیمه غیرزندگی (طبق پاراگراف ۵ از ماده ۱۸۵ قوانین مربوط) دارا هستند.

- کارکنان یا اشخاصی که (طبق پاراگراف ۵ ماده ۲۱۹ از همان قانون) مجوز دارند.

- اشخاص حقوقی که فعالیت‌های کمک‌رسانی متقابل (تعاونی) در زمینه آتش‌سوزی را (مطابق مقررات مربوط) انجام می‌دهند.

در این قانون، قراردادهای بیمه زلزله به قراردادهای بیمه غیرزندگی می‌گویند که شامل مواردی است که در زیر به آن اشاره می‌شود (شامل قراردادهای کمک‌رسانی دوجانبه، مربوط به آتش‌سوزی که توضیح آن در زیر آمده است):

- ساختمان‌های موضوع این بیمه، وسایل شخصی، ساختمان‌های با کاربری مسکونی و یا خانگی هستند.

- هرگونه خسارت یا زیان به بارآمده (تنها شامل مواردی است که مصوبات هیئت وزیران تعیین کرده‌اند) ناشی از آتش‌سوزی، ویرانی و مدفون شدن توسط سیل به طور مستقیم، یا غیرمستقیم در اثر زلزله، انفجار و آتش‌فشان و سونامی، به وجود آمده باشد (که از این پس زلزله نامیده می‌شود) تا حد مبلغی که هیئت دولت تعیین می‌کند تحت پوشش قرار می‌گیرد.

- این قرارداد ضمیمه قراردادهای بیمه غیرزندگی خاصی است (جزئی فرعی از یک بیمه‌نامه خاص است).

- مبلغ بیمه‌شده بین ۳۰ و ۵۰ درصد مبلغ بیمه‌شده در قراردادهای اصلی بیمه غیرزندگی (که بیمه زلزله به آن ضمیمه شده است) است. چنانچه مبلغ بیمه‌شده از مبلغی که هیئت دولت تعیین کرده بیشتر باشد، مبلغ بیمه باید همان مبلغ تعیین شده توسط هیئت وزرا در نظر گرفته شود.

- در این قانون، «بیمه»، «خسارت بیمه» و «تعهدات بیمه» در مورد قراردادهای کمک‌رسانی آتش‌سوزی به ترتیب باید به این لغات تغییر یابند: «کمک‌رسانی متقابل»، «خسارت کمک‌رسانی متقابل»، «تعهدات کمک‌رسانی متقابل».

بیمه اتکایی دولتی

ماده ۳. دولت به منظور بیمه اتکایی تعهدات پذیرفته شده توسط شرکت‌های بیمه در قراردادهای بیمه زلزله می‌تواند به عنوان طرف ثالث، موافقت‌نامه بیمه اتکایی منعقد کند.

- در موافقت‌نامه بیمه اتکایی (مذکور در پاراگراف قبل)، چنانچه مبلغ کلی خسارت‌های واقع شده برای هر زلزله در تمام قراردادهای بیمه زلزله از مبلغ مقرر شده به موجب مصوبات هیئت دولت تجاوز کند، دولت به تناسب مبلغ تعیین شده در مصوبات هیئت دولت، پرداخت مبلغی را تعهد می‌نماید.

- مبلغ خسارت‌های بیمه اتکایی که به ازای هر زلزله، دولت پرداخت می‌کند، در حدی خواهد بود که پارلمان در هر سال تعیین می‌کند.

- چنانچه دو یا بیش از دو زلزله در طی ۷۲ ساعت متوالی روی دهد، به منزله یک زمین‌لرزه تلقی می‌شود. در عین حال، این حکم، هنگامی که مناطق زلزله‌زده در هیچ نقطه هم‌پوشانی نداشته باشند، قابل اعمال نیست.

کاهش خسارت‌های قابل پرداخت

ماده ۴. چنانچه مبلغ کل خسارت‌هایی که در یک زلزله واقع می‌شود، به موجب تمام قراردادهای بیمه زمین‌لرزه (که تحت شرایط پاراگراف اول ماده قبل توسط دولت تحت پوشش بیمه اتکایی قرار دارد) از مبلغ کلی که باید تمام شرکت‌های بیمه پرداخت کنند تجاوز کند، شرکت‌های بیمه می‌توانند با مجوز هیئت دولت خسارت‌های پرداختی را کاهش دهند؛ این امر باید با موافقت‌نامه بیمه اتکایی و مبالغ مشارکت دولت (تحت شرایط پاراگراف سوم همان ماده) منطبق باشد.

تعلیق انعقاد قراردادهای جدید بیمه زلزله بعد از انتشار آگهی اخطار زلزله

- هنگامی که آگهی اخطار در مورد یک زلزله قریب‌الوقوع (تحت شرایط پاراگراف اول از ماده ۹ از قانون پیشگیری زمین‌لرزه‌های در مقیاس بزرگ) منتشر می‌شود، شرکت‌های بیمه برای موضوعی که در منطقه خطر قرارداد (که این منطقه خطر را پاراگراف اول از ماده ۳ همان قانون به عنوان یک منطقه با احتمال بالای وقوع زمین‌لرزه تعیین کرده است) و دولت آن را تحت پوشش بیمه اتکایی قرار داد (به جز آنهایی که توسط هیئت دولت استثناء می‌شود)، هیچ قرارداد جدید بیمه زلزله، منعقد نخواهند کرد.

آغاز این تعلیق از زمانی خواهد بود که آگهی اخطار منتشر شود و پایان آن، روزی است که پایان حالت اخطار (تحت شرایط مقرر در پاراگراف ۳ از ماده ۹ همان قانون) منتشر می‌شود.

لازم است در خصوص زلزله با مقیاس بزرگ که در آگهی اخطار به آن اشاره می‌شود، پایان تعلیق، روزی اعلام گردد که وزارت دارائی پس از مشورت با شورای بیمه زلزله تعیین می‌کند.

- موضوعاتی که به موجب آن، در زمان صدور اخطار بیمه انجام شده (زمین‌لرزه‌های بزرگی که در متن اخطاریه بدان اشاره شده است) قراردادهای جدید بیمه زلزله به حالت تعلیق در می‌آیند را هیئت وزراء می‌تواند تعیین کند.

نرخ‌های حق بیمه و حق بیمه اتکایی

ماده ۵. نرخ‌های حق بیمه برای بیمه‌نامه‌های زلزله‌ای که تحت پوشش اتکایی دولت هستند (ضمن حفظ تعادل بین درآمد و هزینه‌ها) باید تا حد امکان پایین باشد.

- نرخ‌های حق بیمه اتکایی برای عملیات اتکایی دولت باید معقول باشد تا درآمد حق بیمه اتکایی، مبالغی را فراهم کند که برای جبران خسارت‌های اتکایی در دراز مدت کافی باشد.

درخواست رسیدگی

ماده ۶. شرکت‌های بیمه مجازند که درخواست رسیدگی در رابطه با مسائلی که مربوط به پوشش اتکایی دولت است را به وزارت دارائی ارائه کنند.

- چنانچه درخواست رسیدگی (طبق پاراگراف پیشین) ارائه شد، وزارت دارائی باید این درخواست را به شورای بیمه زلزله ارائه کند و تصمیم نهایی گرفته شود.

- درخواست رسیدگی به شکایات (که در پاراگراف ۱ بدان اشاره شد) باید یک درخواست قضایی مشمول قطع مرور زمان آن دعوی تلقی شود.

شورای بیمه زلزله

ماده ۷. شورای بیمه زلزله را وزارت دارائی و طبق مصوبات، هیئت وزراء می‌تواند تشکیل دهد.

- شورای بیمه زلزله علاوه بر رسیدگی به مسائلی که (طبق ماده ۴-۲ و پاراگراف ۲ ماده پیشین) در صلاحیت قضایی آن قرار دارد، در شرایطی می‌تواند وظیفه بررسی و تحقیق مسائلی از قبیل مقدار خسارت اتکایی قابل پرداخت و کاهش مقدار خسارت اتکایی را (که تحت مفاد ماده ۴ پرداخت می‌شوند) بر عهده بگیرد.

- علاوه بر موضوعات مذکور (در دو پاراگراف فوق)، موضوعات مربوط به سازماندهی و مدیریت شورا بیمه زلزله را مصوبات هیئت وزراء مشخص می‌کند.

اقدامات لازم دولت

ماده ۸. در شرایطی که پرداخت خسارت‌های بیمه‌شده تحت بیمه‌نامه زلزله ضروری شناخته می‌شود، دولت باید برای کمک به شرکت‌های بیمه از طریق تسهیل یا تهیه منابع مالی بکوشد.

بازرسی و گزارش دهی

ماده ۹. برای اطمینان از عملکرد صحیح بیمه اتکایی دولت (با استناد به مفاد این قانون)، وزارت دارائی می تواند شرکت های بیمه را ملزم کند تا گزارش فعالیت خود را در زمینه بیمه خسارت های ناشی از زلزله ارائه دهند و یا کارمندانی را برای بررسی اسناد و مدارک و دیگر موارد مربوط به آنجا اعزام کنند.

- کارکنان وزارت دارائی هنگام رجوع به شرکت های بیمه (به منظور بازرسی مدارک) باید کارت شناسایی (که مشخص کننده سمت آنها است) به همراه داشته باشند و به افراد مربوطه ارائه دهند.

- اختیار ورود و بازرسی شرکت ها (که بر اساس پاراگراف ۱ است) نباید به عنوان بازرسی کیفری تلقی شود.

مشاوره

ماده ۲-۹. در راستای تحقق شرایطی که در هر یک از بندهای پاراگراف ۱ از ماده ۳۱۱-۲ قوانین فعالیت های بیمه ای، قید شده است، لازم است که نخست وزیر قبلاً با وزیر دارائی در خصوص بیمه اتکایی تعهدات شرکت های بیمه در مورد قراردادهای بیمه زلزله مشورت نماید.

صدور اطلاعیه

ماده ۳-۹. نخست وزیر باید از قبل، وضعیت به وجود آمده را با ذکر جزئیات (اگر مربوط به ماده ۱ باشد) و بدون فوت وقت (در صورتی که مربوط به ماده ۲-۴ باشد) در موارد زیر به وزیر دارائی اطلاع دهد:

- در مورد ضوابط مربوط به مواد ۱۳۱، ۲۰۳ یا ۲۲۹ قانون فعالیت های بیمه، چنانچه مصوباتی در زمینه تغییرات این مواد و در مورد بیمه نامه زلزله و پوشش اتکایی دولت صادر می شود.

- زمانی که درخواست مجوز ارائه می شود؛ همان طور که در پاراگراف ۱ ماده ۴، پاراگراف ۱ ماده ۱۸۷ یا پاراگراف ۱ ماده ۲۲۰ قانون فعالیت های بیمه ای، نشان داده شده است و در برنامه عملیاتی پیوست آن، توضیحی در رابطه با بیمه نامه زلزله و پوشش اتکایی دولت داده شده است.

- زمانی که درخواست تغییرات مجاز در پاراگراف ۱ ماده ۱۲۳ (شامل مواردی است که در ماده ۲۰۷ قوانین فعالیت های بیمه ای از در صورت لزوم، تغییرات لازم بر آنها اعمال می شود) یا پاراگراف ۱ ماده ۲۲۵ قوانین بیمه ای در خصوص بیمه نامه زلزله و در رابطه با پوشش اتکایی دولت ارائه داده باشد.

- هنگامی که به موجب شرایط مقرر در پاراگراف ۱ از ماده ۳-۹، قانون مربوط به سازمان های نرخ گذاری بیمه های غیرزندگی و با توجه به قراردادهای بیمه زلزله مربوط به بیمه های اتکایی دولت، ثبت نرخ انجام

پیوست ۳. قانون بیمه تایوان

ماده ۱-۱۳۸. مؤسسات بیمه باید ریسک زلزله منازل مسکونی را با ابزارهای بیمه مشترک از طریق مکانیزم پذیرش ریسک ایجاد شده توسط مقامات ذی صلاح (نهاد ناظر)، بیمه نمایند. منظور از «مکانیزم پذیرش ریسک» (در پاراگراف فوق)، بخشی از ریسک زلزله است که از حدود پذیرش ریسک بیمه مشترک صندوق بیمه زلزله منازل مسکونی، دولت و یا بیمه اتکایی داخلی و خارجی فراتر باشد.

شیوه بیمه مشترک، مکانیزم پذیرش ریسک و حدود آن، مبلغ بیمه، نرخ حق بیمه، الزامات ذخایر فنی و سایر موضوعات (ذکر شده در پاراگراف‌های فوق‌الذکر) توسط مقام ذی صلاح (نهاد ناظر) تعیین می‌شود. منظور از «صندوق بیمه زلزله منازل مسکونی» (ذکر شده در پاراگراف دوم)، نهاد یا مؤسسه‌ای است که اساسنامه و مقررات ناظر بر فعالیت آن توسط مقام ذی صلاح تعیین شود.

ضوابط الزامی برای بیمه مشترک زلزله منازل مسکونی و سازوکار قبول ریسک (قانون بیمه تایوان مصوب سال ۲۰۰۱)

ماده ۱. این ضوابط به استناد پاراگراف سوم ماده ۱-۱۳۸ قانون بیمه تصویب شده است.
ماده ۲. کلیه شرکت‌های بیمه غیرزندگی که بیمه آتش‌سوزی منازل مسکونی را صادر می‌کنند و شرکت بیمه اتکایی مرکزی^۱، موظف به ایجاد صندوق بیمه زلزله منازل مسکونی (که از این به بعد، «صندوق» نامیده می‌شود) برای صدور بیمه زلزله منازل مسکونی از طریق بیمه مشترک (که از این به بعد، «طرح بیمه» نامیده می‌شود) هستند.

تعهدات صندوق، شامل دو بخش است:

بخش پایه و بخش اختصاصی. تصمیم‌گیری در مورد مؤسس (تشکیل دهنده) را CRC، با همکاری اتحادیه بیمه غیرزندگی جمهوری چین (که از این به بعد، «اتحادیه غیرزندگی» نامیده می‌شود) انجام خواهد داد. فرآیند تصمیم‌گیری بعداً مبنی بر متوسط درآمد حق بیمه آتش‌سوزی اعضا، در سه سال گذشته تعیین می‌شود.

ضوابط عملیاتی صندوق را باید CRC با همکاری اتحادیه غیرزندگی، پس از تصویب مراجع ذی صلاح اجرا کند.

ماده ۳. ریسک‌های زلزله منازل مسکونی را باید شرکت‌های بیمه غیرزندگی و از طریق سازوکار ریسک

لایه‌ای تحت پوشش قرار دهد.

در دوره اول طرح بیمه، حدود قبول ریسک و شیوه تعیین هر لایه به شرح زیر است:

- لایه اول: در مجموع ۲ میلیارد دلار تایوان را باید صندوق تعهد کند؛ تصمیم‌گیری اعضا صندوق باید به شیوه مذکور در ماده قبل، صورت گیرد.

- لایه دوم: در مجموع ۱۸ میلیارد دلار تایوان را باید صندوق بیمه زلزله منازل مسکونی تعهد کند. در صورت لزوم، وزارت مالی برای اخذ منابع صندوق، تضمین لازم را فراهم می‌کند.

- لایه سوم: در مجموع ۲۰ میلیارد دلار تایوان را باید CRC در بازار بیمه اتکایی داخلی و خارجی و بازار سرمایه توزیع کند.

- لایه چهارم: در مجموع ۱۰ میلیارد دلار تایوان در مواردی که وجوه لایه چهارم برای پوشش خسارت زلزله مورد نیاز باشد، دولت متقبل می‌شود. وجوه مورد نیاز دولت را مراجع ذیصلاح درخواست می‌کنند.

حد قبول ریسک برای هر لایه باید بر مبنای خسارت‌های هر زلزله محاسبه شود. هرگاه ادعاهای خسارت کلی در یک حادثه از حدود پذیرش ریسک هر چهار لایه فراتر رود، خسارت‌های پرداختی به نسبت کاهش خواهد یافت.

حدود پذیرش ریسک (موضوع پاراگراف قبل CRC) مطابق با شرایط بیمه‌نامه‌های صادره ادعای خسارت و نیز نتایج حاصل از بررسی‌های ادواری در صورت تصویب مراجع ذیصلاح می‌تواند تعدیل شود.

ماده ۴. مبلغ بیمه شده طرح بیمه باید مبتنی بر هزینه‌های بازسازی محاسبه شود. در دوره اول طرح بیمه این مبلغ برای هر منزل مسکونی حداکثر ۱/۲ میلیون دلار تایوان است.

پوشش اضافی برای تأمین هزینه اسکان موقت در صورت وقوع خسارت کلی ساختمان بیمه شده برای هر مالک در دوره اولیه طرح بیمه باید محدود به ۱۸۰,۰۰۰ دلار تایوان باشد.

مبلغ بیمه‌ای که در دو پاراگراف قبلی مشخص شد، CRC می‌تواند با توجه به شرایط بیمه‌نامه‌های صادره و ادعای خسارت در صورت تصویب مراجع ذیصلاح آن را تعدیل کند.

ماده ۵. در مواردی که منزل مسکونی بیمه شده به علت وقوع زلزله، خسارت کلی ببیند، ذی‌نفع مطابق با مبلغ بیمه شده (بدون هیچ کاستنی) خسارت وارده را دریافت خواهد کرد.

عبارت «خسارت کلی» (در پاراگراف قبل) به معنی منزل مسکونی غیر قابل سکونت است که تخریب و بازسازی آن ضروری به نظر می‌رسد یا هزینه‌های تعمیر یا تقویت آن بیش از ۵۰ درصد هزینه بازسازی، به تشخیص نمایندگان دولت یا اتحادیه معماران یا مهندسين عمران باشد.

ماده ۶. طرح بیمه باید یک نرخ بیمه را در سراسر کشور اجرا کند. ۸۵ درصد از حق بیمه، حق بیمه خالص و ۱۵ درصد باقی‌مانده، هزینه‌های سربار را تشکیل می‌دهد. هزینه سربار، باید حداقل هزینه‌های اداری صندوق بیمه منازل مسکونی و ذخایر برای تعدیل هزینه‌های توزیع ریسک در بازار بیمه اتکایی یا بازار

سرمایه را پوشش دهد.

ساختار هزینه سربار (که در پاراگراف قبل تشریح شد) را باید CRC با همکاری اتحایه غیر زندگی تعیین و پس از تصویب مراجع ذیصلاح اجرا کند.

ذخایر برای تعدیل هزینه‌های توزیع ریسک در بازار سرمایه یا بازار اتکایی را نیز CRC تحت یک حساب جداگانه‌ای مدیریت می‌کند.

نرخ حق بیمه برای بیمه زلزله واحدهای مسکونی را باید CRC مبتنی بر نتایج ارزیابی ریسک، شرایط بیمه‌نامه‌های صادره و خسارت‌ها، تعیین و پس از تصویب و اعلام مراجع ذیصلاح اجرا کند.

ماده ۷. کلیه درآمدهای حق بیمه طرح باید وارد صندوق شود. نسبت حق بیمه خالص را CRC به ترتیب برای لایه‌های سازوکار قبول ریسکی که در ماده ۳ تشریح شد، اختصاص خواهد داد. نسبت حق بیمه سربار مطابق با ارقام و نسبت‌های مقرر در ساختار هزینه سرباری که در ماده قبلی مشخص شد را نیز CRC تخصیص می‌دهد.

نسبتی از حق بیمه‌های خالص فوق‌الذکر تخصیص داده شده که فراتر از لایه چهارم سازوکار قبول ریسک هستند، باید به لایه دوم صندوق بیمه زلزله منازل مسکونی واریز شود. چگونگی تخصیص حق بیمه خالص به ترتیب لایه‌ها در سازوکار قبول ریسک به نحوی که در ماده ۳ توصیف شد را باید CRC، بر مبنای نتایج ارزیابی ریسک، شرایط بازار سرمایه و بیمه اتکایی پیش‌بینی کند.

ماده ۸. اعضای صندوق باید در پایان هر سال تراز کاملی از حق بیمه‌های دریافتی هر سال منهای خسارت‌های پرداختی را به عنوان ذخایر ویژه برای طرح بیمه، کنار گذارند. ذخایر ویژه، تنها برای جبران مابه‌التفاوت حق بیمه، منهای خسارت هر سال، می‌توانند مورد استفاده قرار گیرند.

پیوست ۴. پیش‌نویس لایحه صندوق بیمه حوادث طبیعی

لایحه صندوق بیمه حوادث طبیعی

ماده ۱. برای جبران خسارت‌های وارد به واحدهای مسکونی ناشی از حوادث طبیعی به ویژه سیل و زلزله، صندوق بیمه حوادث طبیعی (که در این قانون «صندوق» نامیده می‌شود) با سرمایه اولیه ۳۰۰ میلیارد ریال که از محل بودجه عمومی دولت تأمین می‌شود، تأسیس می‌شود.

ماده ۲. صندوق نهاد عمومی غیر دولتی و دارای شخصیت حقوقی و استقلال مالی است و طبق مقررات این قانون و اساسنامه مربوط اداره می‌شود.

ماده ۳. صندوق، دارای ارکان زیر است که حدود وظایف و اختیارات هر یک در اساسنامه تعیین می‌شود:

- هیئت امنای صندوق، هفت نفر هستند: وزیر امور اقتصادی و دارایی، وزیر کشور، رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، وزیر مسکن و شهرسازی، رئیس کل بیمه مرکزی ایران، رئیس شورای عالی استان‌ها و دبیرکل جمعیت هلال احمر، که ریاست آن با وزیر امور اقتصادی و دارایی خواهد بود.

- هیئت مدیره، پنج نفر موظف (از بین افراد متخصص بیمه‌ای، مالی، اقتصاد و سایر رشته‌های مرتبط) و دو نفر غیر موظف است که با معرفی و تأیید هیئت امناء، انتخاب و با حکم رئیس هیئت امناء منصوب می‌شوند.

- هیئت مدیره، مدیرعامل را از بین اعضای هیئت مدیره یا خارج از آن، انتخاب و با حکم رئیس هیئت امنای صندوق منصوب می‌کند. صلاحیت فنی مدیرعامل قبل از انتصاب باید به تأیید بیمه مرکزی ایران برسد.

- هیئت امنای صندوق، بازرس قانونی و حسابرس را از بین حسابداران رسمی انتخاب می‌کند.

ماده ۴. منابع و درآمد صندوق عبارتند از:

- حق بیمه دریافتی از مردم
- سهمی از بودجه عمومی کشور که به پیشنهاد هیئت امناء (معادل مجموع حق بیمه تعیین شده برای دریافت از مردم) در قانون بودجه هر سال پیش‌بینی می‌شود.

- درآمد سرمایه‌گذاری منابع صندوق

- کمک‌ها و هدایای اشخاص حقیقی و حقوقی داخلی و خارجی

ماده ۵. صندوق به منظور تقویت بنیه مالی، منابع خود را طبق آئین‌نامه‌ای که با پیشنهاد هیئت مدیره به تصویب هیئت امنای صندوق خواهد رسید، در داخل و خارج از کشور سرمایه‌گذاری می‌کند.

ماده ۶. صندوق می‌تواند با هماهنگی بیمه مرکزی ایران برای خطرهای تحت پوشش خود از بازار بیمه داخل یا خارج کشور، پوشش بیمه اتکایی مورد نیاز را تهیه کند.

ماده ۷. در هر دوره مالی که به علت وقوع حوادث شدید و یا متعدد، منابع صندوق (اعم از ذخایر و پوشش‌های اتکایی و سایر منابع) برای انجام تعهدات آن کافی نباشد، کسری آن به پیشنهاد هیئت امنای صندوق از محل بودجه عمومی کشور تأمین و پرداخت می‌شود.

ماده ۸. در هر دوره مالی، مازاد درآمد بر هزینه‌های صندوق به عنوان ذخیره به دوره بعد منتقل می‌شود.

ماده ۹. حداکثر تعهد صندوق و مقدار حق بیمه برای واحدهای مسکونی براساس پیشنهاد هیئت مدیره، تأیید هیئت امنای صندوق و تصویب هیئت وزیران تعیین می‌شود.

ماده ۱۰. حق بیمه هر واحد مسکونی از طریق قبض برق آن اخذ می‌شود. وزارت نیرو موظف است وجوه اخذ شده را به حساب صندوق واریز کند.

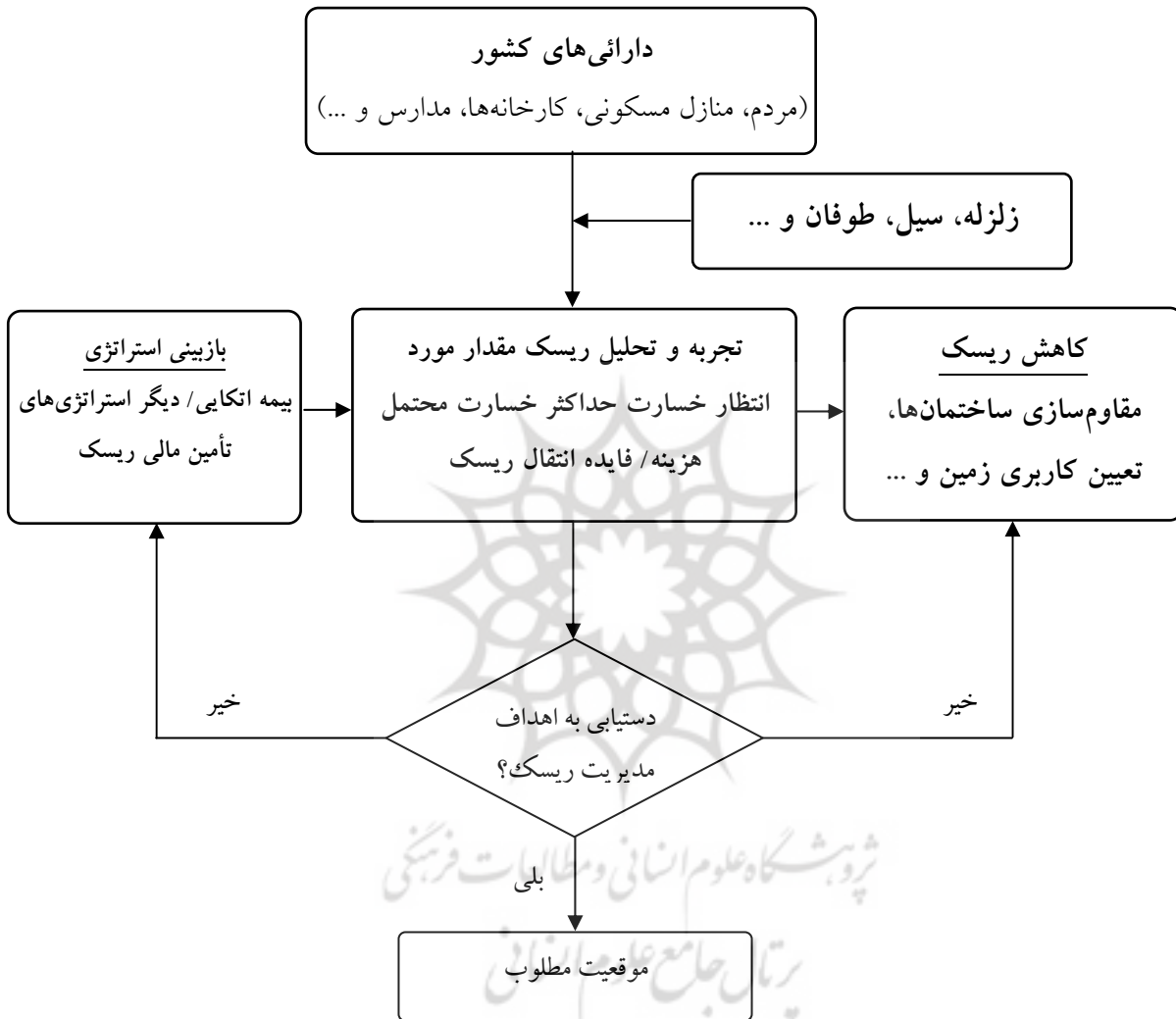
تبصره. نحوه وصول حق بیمه واحد مسکونی مناطقی که از امکانات برق برخوردار نیستند در آئین نامه اجرایی مشخص خواهد شد.

ماده ۱۱. دولت مجاز است به تدریج، پوشش صندوق را به بناهای تجاری، صنعتی و ابنیه و تأسیسات عمومی تعمیم دهد.

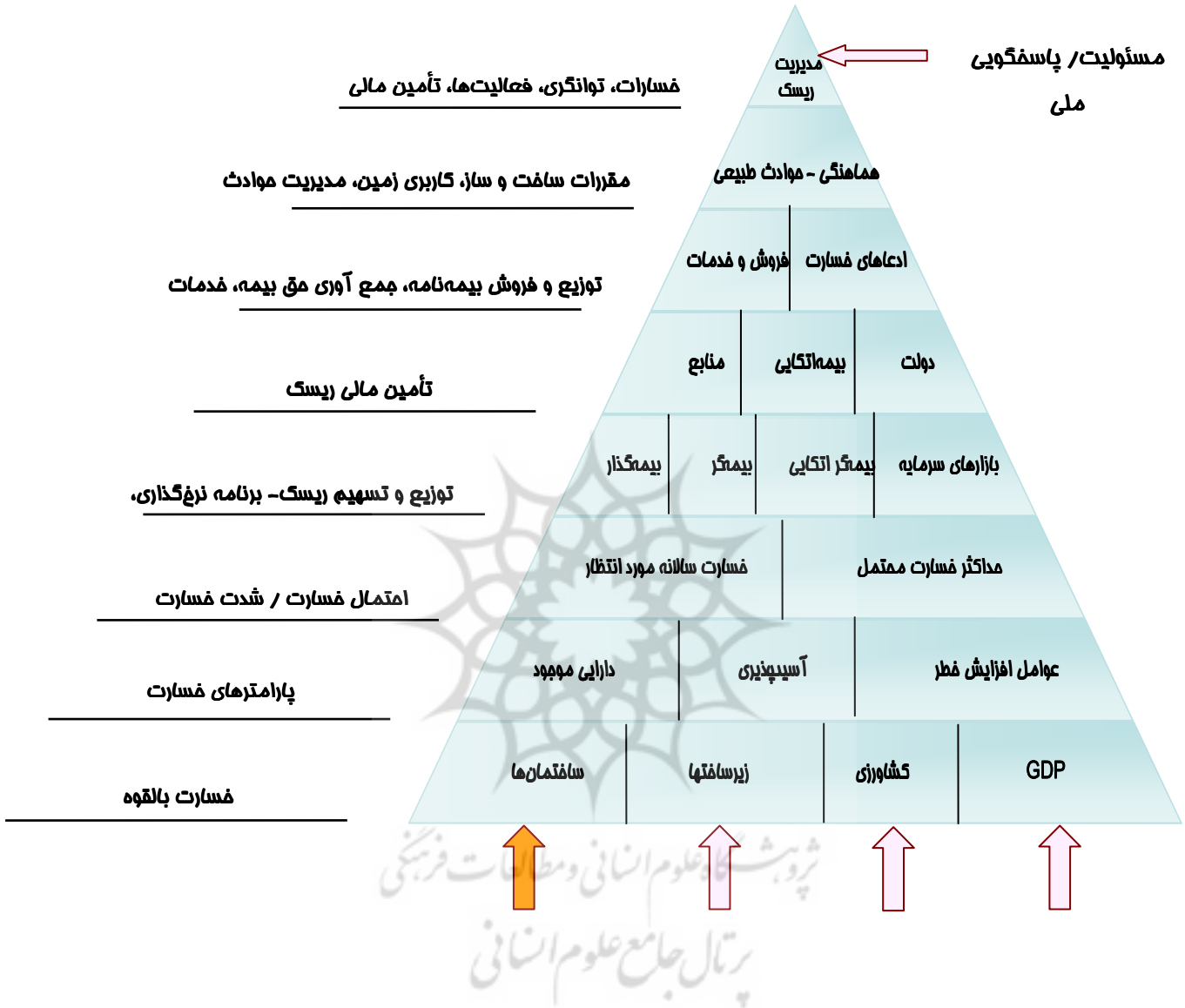
ماده ۱۲. آئین نامه اجرایی این قانون و اساسنامه صندوق، ظرف مدت سه ماه پس از تصویب آن به پیشنهاد هیئت امنای صندوق به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

پیوست ۵. مدیریت ریسک ملی حوادث طبیعی

نمودار ۱. فرآیند مدیریت ریسک ملی حوادث طبیعی

نمودار ۲. مدیریت ریسک ملی حوادث طبیعی

فطرات طبیعی: زلزله، سیل، طوفان، خشکسالی

منابع

۱. آشتیانی، غفوری ۱۳۷۸، «زمین لرزه، آثار اقتصادی بیمه»، فصلنامه صنعت بیمه، انتشارات بیمه مرکزی ایران، ش ۵۵، ص ۳۵.
۲. بررسی الگوی مناسب خطر زلزله در ایران ۱۳۷۵، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، چ ۱، ص ۷.
۳. برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، سند ملی فرابخشی، امداد و آمادگی همگانی ۱۳۸۳، دبیرخانه ستاد حوادث و سوانح غیر مترقبه کشور، معاونت هماهنگی امور عمرانی وزارت کشور، ص ۱۵.
۴. شمس احمدی، غلامعلی ۱۳۷۲، حوادث طبیعی و بیمه، مجموعه مقالات سمینار شناخت خطرات طبیعی ایران (زلزله)، بیمه مرکزی ایران، ص ص ۱۸-۱۴.
۵. عباسیان فر، حسن رضا ۱۳۸۱، «پیشنهادی برای مشارکت مناسب در ریسک بین بیمه‌گران مستقیم، بیمه‌گران اتکایی، دولت و بیمه‌گذاران در بیمه حوادث فاجعه‌آمیز طبیعی» تازه‌های جهان بیمه، ش ۴۸، ص ص ۶۶-۷۷.
۶. عکاشه، بهرام ۱۳۷۸، «زلزله‌خیزی مناطق مرکزی ایران به ویژه تهران»، فصلنامه صنعت بیمه، ش ۵۵، ص ص ۴۰ - ۳۹.
۷. فروزانفرد، محمد ۱۳۷۰، شناخت زمین لرزه، انتشارات سعدی، چ ۱، ص ۵.
۸. کریمی، آیت ۱۳۶۸، «بیمه خطرات فاجعه آمیز»، فصلنامه بیمه مرکزی ایران، ش ۱۴، ص ۲۸.
۹. مروری بر قانون‌گذاری و عملیات بیمه بلایای طبیعی در تعدادی از کشورهای اروپایی، مدیریت طرح و توسعه، اداره برنامه‌ریزی.
۱۰. ملک محمدی، بهرام و تجریشی، مسعود ۱۳۷۸، «تعیین نرخ بیمه سیل در مناطق شهری»، فصلنامه صنعت بیمه، انتشارات بیمه مرکزی ایران، ش ۵۰، ص ۷۰.
۱۱. موسی کاظمی، سید جمال ۱۳۸۰، بررسی آثار همگانی کردن بیمه‌های اموال با توجه خاص به حوادث طبیعی غیر مترقبه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد توسعه اقتصادی و برنامه‌ریزی (M.SC)، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، ص ص ۲۳-۲۱.
۱۲. میرزاخانی، اتوسا ۱۳۷۸، «تجزیه و تحلیل ریسک سیل و آثار زیان‌بار آن در ایران»، فصلنامه آسیا، ش ۱۳.
۱۳. «میزگرد بیمه‌های آتش‌سوزی» ۱۳۷۶، فصلنامه آسیا، ش ۵، ص ص ۱۳-۴.
۱۴. نمازی، حسین ۱۳۷۸، «بیمه حوادث طبیعی ناگزیر باید گسترش یابد»، فصلنامه صنعت بیمه، ش ۵۵، ص ص ۶-۷.

15. Kawachimaru, Kazuhiro 2004, '*Disaster risk management in Japan*', Conference on Catastrophic Risks and Insurance.
16. Louberge, Henri & Schlesinger, Harris 2001, '*Optimal catastrophe insurance*', viewed 7 Jan 2005, <www.unige.ch/ses/ecopo/louberge/cat_risk.Pdf>.
17. Masaaki, Fujikura, Shigeru, Kiuchi & Nobushi, Mitsuishi 1999, '*Overview of Japanese earthquake insurance and its characteristics*', The Institute of Actuaries of Japan, Catastrophic Risk Research Group.
18. Textes législatifs 2001, '*Réglementaires et jurisprudentiels*', Code des assurances, articles L 125-1 à L 125-6 contrats catastrophes naturell.
19. Wakuri, Masao & Yasuhara, Yasuyuki 1977, "*Earthquake insurance in Japan*", viewed 12 March 2006, <www.casact.org/library/astin/vol9no3/329.pdf>.
20. Walker, George, Roth, Richard & Sander, Richard 2004, '*Creating a technical foundation for earthquake insurance in China*', viewed 8 July 2006, <www.rms.com/publications/chinastudy-final.Pdf>.
21. Yazici, Selamet 2004, '*The Turkish catastrophe insurance pool (TCIP) and the compulsory earthquake insurance scheme*', viewed 8 July 2006, <info.worldbank.org/etools/docs/library/114715/istanbu103/11yazici3.Pdf>.